

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Nad'a Aliová

**Peacemaking na Blízkém východě – Cestovní
mapa pro mír**

Bakalářská práce

Praha 2009

Autor práce: **Nad'a Aliová**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.**

Oponent práce: _____

Datum obhajoby: **2009**

Hodnocení: _____

Bibliografický záznam

ALIOVÁ, Naďa. *Peacemaking na Blízkém východě – Cestovní mapa pro mír*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2009. 106 s. Vedoucí bakalářské práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.

Anotace

Bakalářská práce s názvem „Peacemaking na Blízkém východě – Cestovní mapa pro mír“ pojednává o mírovém procesu mezi Izraelem a Palestinci, který byl v roce 2003 obnoven přijetím dokumentu cestovní mapy. Tento plán navazoval na předchozí mírové snahy především svým důrazem na časovou posloupnost a gradualismus. Přinášel ovšem i některé podstatné změny. Podle cestovní mapy mělo dojít do dvou let k vytvoření nezávislého a životaschopného palestinského státu a definitivnímu ukončení vleklého izraelsko-palestinského státu. Novinkou byla rovněž přítomnost třetí strany (tzv. Kvartetu, tvořeného klíčovými hráči mezinárodního společenství), která měla na implementaci plánu dohlížet. Cílem této práce je odpovědět na otázku, proč doposud nedošlo k naplnění cestovní mapy.

Práci člením do pěti kapitol. První část je věnována vývoji oboru řešení konfliktů a především metodě mediace, která je pro mou práci stěžejní. Následovat bude stručný přehled mírového procesu v 90. letech. Třetí kapitola se zabývá problematikou cestovní mapy, formováním diplomatické koalice a pozicím, které vůči mírovému plánu zaujaly obě strany konfliktu. Čtvrtá kapitola se soustředí na činnost Kvartetu coby mediátora a jeho postoje k nejdůležitějším událostem v rámci konfliktu po přijetí cestovní mapy až do současnosti. Poslední kapitola je věnována zhodnocení platnosti hypotéz, na jejichž základě budu moci zodpovědět výzkumnou otázku.

Abstract

Bachelor thesis “Peacemaking in the Middle East – Road map for peace“ deals with the peace process between Israel and the Palestinians which was renewed in 2003 thanks to a new peace initiative, the road map. It could be understood as a continuation of the Oslo process. The performance-based road map places emphasis on sequencing and gradualism as well as previous peace efforts. But it also brings some essential changes. The destination of this plan is a final and comprehensive settlement of the Israel-Palestinian conflict and establishment of an independent and viable state of Palestine by 2005 under the auspices of the third party, so called Quartet.

This thesis aims to answer the question why the road map has not been implemented till this time.

The thesis is divided into five chapters. The first part deals with a development of conflict resolution as a science discipline and especially with mediation method. The following chapter brings an overview of the peace process in the 90s. The third chapter is focused on the road map, formation of the Quartet and attitudes of parties of the conflict toward the new peace plan. The fourth chapter deals with mediation role of the diplomatic Quartet and its approach to the crucial events within Israeli-Palestinian conflict since the adoption of the plan till today. Final chapter includes evaluation of hypotheses and answers the question mentioned above.

Klíčová slova

Cestovní mapa, Kvartet, izraelsko-palestinský konflikt, mírový proces, mediace, Izrael, Palestinci, Spojené státy, Evropská unie.

Keywords

Road map, Quartet, Israel-Palestinian conflict, peace process, mediation, Israel, Palestinians, United States, European union.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.
3. Práce byla vyhotovena v rozsahu 73 normostran (počítáno od úvodu do anglického summary včetně). Od úvodu do summary práce obsahuje i s mezerami 132 521 znaků (bez mezer 113 805 znaků).

V Praze dne 17. 5. 2009

Nad'a Aliová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. PhDr. Tomáši Karáskovi, PhD. za příjemnou spolupráci při psaní této bakalářské práce.

Obsah

Anotace	3
Abstract	3
Obsah.....	7
Projekt bakalářské práce: Peacemaking na Blízkém východě – Cestovní mapa pro mír	10
Úvod.....	16
1 Vymezení základních pojmů.....	20
1.1 Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích	20
1.2 Mediace jako nástroj řešení konfliktu	22
1.2.1 Základní charakteristiky metody mediace	22
1.2.2 Kdo se ujímá role mediátora?	23
1.2.3 Mediační strategie.....	24
2 Mírový proces v 90. letech.....	26
2.1 Madridská mírová konference.....	26
2.2 Úspěch neformální mediace	27
2.3 Oslo I	28
2.4 Káhirská dohoda.....	29
2.5 Oslo II.....	30
2.6 Opozice vůči mírovému procesu	31
2.7 Benjamin Netanjahu – stagnace mírového procesu.....	31
2.8 Ehud Barak: kolaps mírového procesu.....	33
2.9 Zhodnocení procesu z Oslo	35
3 Cestovní mapa pro mír	38
3.1 Nová etapa izraelsko-palestinského konfliktu.....	38
3.2 Mírové iniciativy před přijetím cestovní mapy	40

3.3	Válka proti terorismu a izraelsko-palestinský konflikt	41
3.4	Formování Kvartetu a vznik cestovní mapy.....	42
3.5	Cestovní mapa pro mír	43
3.6	Palestinská reakce na cestovní mapu.....	44
3.6.1	Vytvoření úřadu premiéra: mocenský souboj mezi Arafátem a Abbásem	45
3.7	Izraelská reakce na cestovní mapu	46
4	Kvartet v roli mediátora	48
4.1	Stručný přehled zapojení členů Kvartetu v blízkovýchodním konfliktu, resp. mírovém procesu	48
4.1.1	Spojené státy americké	48
4.1.2	Rusko	50
4.1.3	Evropská unie	51
4.1.4	Organizace spojených národů.....	54
4.2	První odlišnosti: cestovní mapa vs. Bushova vize.....	55
4.3	Izraelská bezpečnostní bariéra.....	57
4.3.1	Diplomatický Kvartet: znepokojení nad trasou	58
4.4	Smrt Jásira Arafáta	60
4.4.1	Diplomatický Kvartet: naděje na oživení mírového procesu.....	60
4.4.2	Arafátův odkaz – posílení islamistů?.....	61
4.5	Šaronův plán stažení z Gazy.....	62
4.5.1	Klíčové body plánu.....	63
4.5.2	Diplomatický Kvartet: konečná dohoda musí být schválena oběma stranami	64
4.5.3	Mise Jamese Wolfensohna.....	65
4.6	Vítězství Hamásu v parlamentních volbách	66
4.6.1	Diplomatický Kvartet: zastavení pomoci Palestinské samosprávě.....	68
4.7	Vytvoření vlády národní jednoty.....	69
4.7.1	Diplomatický Kvartet: sankce pokračují	70

4.8 Krach vlády národní jednoty a ovládnutí Gazy Hamásem.....	71
4.8.1 Diplomatický Kvartet: přijetí strategie „West bank first“	72
4.9 Konference v Annapolisu: zahájení jednání o otázkách konečného statusu	73
4.10 Izraelská ofenzíva v Gaze.....	75
4.10.1 Diplomatický Kvartet: žádné společné stanovisko.....	76
5 Zhodnocení platnosti hypotéz.....	78
5.1 Kvartet v roli mediátora nepůsobil jednotně a nevyvíjel dostatečný tlak na obě strany konfliktu.....	78
5.2 Slabé vedení Palestinské samosprávy po smrti Jásira Arafáta posílilo pozice radikálního hnutí Hamás.....	80
5.3 Proč nedošlo do konce roku 2005 k uzavření konečné dohody mezi Izraelem a Palestinci?.....	81
Závěr	84
Resumé.....	86
Summary	87
Seznam použité literatury.....	88
Seznam příloh.....	98
Přílohy	99

Projekt bakalářské práce: Peacemaking na Blízkém východě – Cestovní mapa pro mír

1. Úvodní část

Vymezení tématu a cíle práce

Řešení konfliktů jako podobor mezinárodních vztahů je relativně mladou vědní disciplínou, jejíž ambicí je porozumět příčinám konfliktu a nalézt cestu, jak jej urovnat. Proměna mezinárodního prostředí po studené válce otevřela pro výzkum v tomto oboru nový prostor i témata. Po pádu železné opony se do popředí dostaly konflikty lokálního charakteru, které byly dříve předmětem americko-sovětského mocenského soupeření. Mezi takové konflikty patří i ten blízkovýchodní, s jehož řešením si již po 60 let lámou hlavy přední světoví diplomaté.

Tento konflikt paralyzoval na dlouhá desetiletí politický, ekonomický i sociální rozvoj Blízkého východu a je živnou půdou nestability v regionu. Zároveň brzdil přijetí řady opatření na posílení důvěry a bezpečnosti či prevenci konfliktů v oblasti.

Zájem na jeho konečném vyřešení ze strany mezinárodního společenství je značný. Je to dáno mimo jiné i několika zásadními bezpečnostními faktory. Těmito faktory jsou závislost na blízkovýchodní ropě, která bude patrně stoupat v souvislosti s očekávaným růstem spotřeby, radikalizace arabsko-muslimské diaspory ve světě a v neposlední řadě projevy radikalismu a terorismu některých islámských skupin. Bez spravedlivého řešení izraelsko-palestinského konfliktu nelze očekávat nějakou výraznější změnu situace.

Cestovní mapa k míru z roku 2003 přinášela naději na oživení mírového procesu, který se již zdál být v troskách. Byla zveřejněna v době, kdy eskalovaly násilnosti na jedné straně páchané palestinskými sebevražednými atentáčníky a na straně druhé tvrdými útoky izraelských vojenských sil. Komplikaci situace představoval i mocenský boj mezi prezidentem palestinské samosprávy Jásirem Arafatem a novým palestinským premiérem Mahmúdem Abbásem. Pro Palestince zůstával dál rozhodující osobností a vůdcem palestinského lidu Arafat, který ale pro vlády Izraele a Spojených států představoval spíše problém než naději na řešení konfliktu.

Cestovní mapu k míru lze chápat jako pokračování dohod z Oslo, respektive jejich poslední fázi. Ačkoliv na dohodách z Oslo explicitně staví, nelze přehlédnout některé podstatné rozdíly v přístupu.

Jejím hlavním úkolem bylo konečné a úplné řešení izraelsko-palestinského konfliktu. Tento mírový plán přinášel oproti předchozím snahám hned několik novinek. Zatímco plán z Oslo měl otevřený konec, cestovní mapa proklamovala cíl vytvořit do dvou let nezávislý, demokratický a životaschopný stát Palestina, který bude žít v míru se sousedním Izraelem.

Tvůrci cestovní mapy se rovněž poučili z klíčové chyby, jíž byla nepřítomnost třetí strany, která by proces systematicky monitorovala. Teď měla na průběh mírového procesu dohlížet diplomatická koalice ze zástupců Spojených států, Ruska, Evropské unie a Organizace spojených národů.

Předpokladem úspěšné mediace je schopnost analyzovat daný konflikt, komunikovat se zúčastněnými stranami, porozumět jejich kulturně-politickému zázemí a především schopnost zůstat nestranný. Ačkoliv Kvartet navenek působí neutrálně, v přístupu jednotlivých členů diplomatické koalice k aktérům konfliktu lze vysledovat značné rozdíly. Neshody se projeví například kvůli osobě Jásira Arafata. Americká strana podpořila kampaň izraelské vlády, která měla vyústit v jeho svržení, zatímco EU a OSN ho nadále považovaly za legálně zvoleného prezidenta, se kterým je třeba jednat. V kontextu předpokládaného izraelského stažení z Gazy v roce 2004 se pak americká vláda postavila za Izrael v otázce ponechání izraelských osad na Západním břehu, což bylo naprosto nepřijatelné pro Evropskou unii, která bez výjimek zdůrazňuje nutnost respektování mezinárodního práva a rozhodnutí RB OSN.

Práce bude vycházet z těchto hypotéz:

- 1) Implementace mírového plánu ztroskotala na neslučitelnosti zájmů obou národů
- 2) Kvartet v roli mediátora nepůsobil jednotně a nevyvíjel dostatečný tlak na obě strany konfliktu
- 3) Slabé vedení palestinské samosprávy po smrti Jásira Arafata posílilo pozice extrémistických organizací (Hamás, Islámský džihád)

Na základě těchto hypotéz se ve své práci pokusím odpovědět na otázku, proč v roce 2005 nedošlo k naplnění mírového plánu a zda má ještě vůbec plán cestovní mapy naději na úspěch anebo by měl být raději zanechán v propadlišti neúspěšných mírových snah spolu s předchozími marnými pokusy.

O izraelsko-palestinském konfliktu toho bylo napsáno již mnoho. Kvalitní literatury v češtině je však bohužel nedostatek. Prakticky jediným autorem, který se tímto konfliktem detailněji zabývá, je Marek Čejka. Téma blízkovýchodního mírového procesu, respektive cestovní mapy, je aktuální a domnívám se, že jeho analýza a zasazení do teoretického kontextu řešení konfliktů bude přínosem.

Zpracování

Metod, kterých při psaní této práce využiji, bude hned několik. Převažovat bude kritická analýza dosavadního průběhu mírového procesu. Vzhledem ke skutečnosti, že příčiny konfliktu sahají hluboko do minulosti, nevyhnu se ani využití historického přístupu. Komparativní metody použiji v konfrontaci plánu cestovní mapy s dohodami z Oslo a také při srovnání přístupu jednotlivých členů blízkovýchodního Kvartetu ke konfliktu a jeho aktérům. S pomocí deskriptivní metody pak popíši faktory, jež už od počátku zásadním způsobem omezovaly šance na realizaci mírového plánu.

Vzhledem k již zmíněnému nedostatku materiálů v češtině, budu vycházet především z anglicky psané literatury. Elektronické databáze EBSCO, JSTOR a Proquest obsahují mnoho zajímavých článků týkajících se problematiky blízkovýchodního mírového procesu. Významnou součástí zdrojů informací budou rovněž stránky Evropské komise, washingtonského institutu pro politiku na Blízkém východě a v neposlední řadě stránky OSN, které obsahují výroční zprávy Kvartetu o průběhu mírových jednání, celkové znění rezolucí RB OSN a mnoho dalších užitečných odkazů.

2. Předpokládaná osnova práce

1. Vymezení pojmů
  - 1.1. Definice konfliktu
  - 1.2. Politický konflikt (Pfetsch-Rohloff)
  - 1.3. Řešení konfliktů

- 1.4. Peacemaking a mediace
2. Blízkovýchodní konflikt a jeho proměnné
  - 2.1. Pozadí konfliktu
  - 2.2. Určení druhů aktérů
  - 2.3. Charakter a povaha stran konfliktu
  - 2.4. Příčiny konfliktu
  - 2.5. Kontext
3. Mírový proces 1991-2003
  - 3.1. Madrid
  - 3.2. Oslo
  - 3.3. Camp David 2000
  - 3.4. Bejrútský summit
4. Cestovní mapa k míru
  - 4.1. Cestovní mapa jako poslední fáze dohod z Oslo
  - 4.2. Kvartet v roli mediátora
    - 4.2.1. Komparace přístupu členů Kvartetu ke konfliktu a jeho aktérům
  - 4.3. Průběh jednání 2003-2005
  - 4.4. Sporné otázky limitující šance na úspěch mírového plánu
5. Zhodnocení a perspektivy budoucího vývoje
6. Závěr

3. Seznam literatury

Literatura monografická:

Cobban, Helena: *Keeping traction on the road to Middle East peace*, Christian Science Monitor, Boston, 12/6 2003

Čejka, Marek: *Izrael a Palestina, Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, Barrister & Principal, Brno 2007

Čejka, Marek: *Judaismus, politika a stát Izrael*, Mezinárodní politologický ústav, Brno 2002

Golan, Galia: *Israel and Palestine: Peace Plans and Proposal from Oslo to Disengagement*, Markus Wiener Publishers, 2008

Hottlelet, Richard C.: *Mideast „road map“ crucial now*, Christian Science Monitor, Boston, 2/4 2003

Hilal, Jamil: *Where Now for Palestine?: The Demise of the Two State Solution*, Zed Books, 2007

International: Blair of Arabia; Middle East diplomacy, The Economist, London, 28/7 2007, Vol. 384, Iss. 8539, pg. 58

Lerner, Michael: *Healing Israel/Palestine: A Path to Peace and Reconciliation*, North Atlantic Books, 2003

Pfetsch, Frank R. – Rohloff, Christoph: *National and International Conflicts 1945-1995. New empirical and theoretical approaches*. Routledge 2000

Reinhart, Tanya: *The Road Map to Nowhere: Israel/Palestine Since 2003*, Vesro, 2006

The Road Map, Jurnal of Palestine Studies, Vol. 32, No. 4, 2003, University of California Press

Waisová, Šárka: *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*, Portál, Praha 2005

Wallensteen, Peter: *Understanding Conflict Resolution*, Sage Publications Ltd, London 2002

Zartman, I. William - Rasmussen, J. Lewis: *Peacemaking in International Conflict: Methods & Techniques*, United States Institute of Peace Press, 1997

Internetové zdroje:

Cordesman, Anthony H.: *Fighting and Failed Peace Efforts*, Center for Strategic & Internation Studies, 2005, dostupné na:

<http://www.csis.org/media/isis/pubs/ch10.pdf>

Cordesman, Anthony H.: *The US Role in the Arab-Israeli Peace Process*, Center for Strategic & Internation Studies, 2004, dostupné na:

http://www.csis.org/media/isis/pubs/ai_usroleinpeace%5B1%5D.pdf

Stepanova, Ekaterina: *Russia's Middle East Policy*, Institute of World Economy and International Relations, 2007, dostupné na:

http://www.csis.org/media/isis/pubs/pm_0429.pdf

www.btselem.org: The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories

www.csis.org: Center for Strategic & International Studies

www.ec.europa.eu: European Commission

www.chunky.webpark.cz: osobní stránky Marka Čejky

www.hiik.de: Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung e. V.

[www.trinstitute.org /ojpcr/](http://www.trinstitute.org/ojpcr/) : The Online Journal of Peace and Conflict Resolution

www.un.org: The United Nations

www.usip.org: United States Institute of Peace

www.washingtoninstitute.org/templateIO1.php: The Washington Institute for Near East Policy

Úvod

Vymezení tématu práce

S řešením konfliktu na Blízkém východě, který je živnou půdou nestability v regionu, si již po 60 let lámou hlavu přední světoví diplomaté. Zájem na konečném vyřešení konfliktu je ze strany mezinárodního společenství značný. Je to dáno mimo jiné i několika zásadními bezpečnostními faktory, jakými jsou závislost na blízkovýchodní ropě, která bude patrně stoupat v souvislosti s očekávaným růstem spotřeby, radikalizace arabsko-muslimské diaspory ve světě a v neposlední řadě projevy radikalismu a terorismu některých islámských skupin. Bez spravedlivého řešení konfliktu nelze očekávat nějakou výraznější změnu situace.

Pod spojením blízkovýchodní konflikt obvykle chápeme souhrnné označení pro konflikty mezi Araby a Izraelem v období po druhé světové válce. Ve své práci se zabývám izraelsko-palestinským konfliktem, který tvoří jeho významnou součást. Když poprvé v roce 1975 vysloužilý americký diplomat a orientalista Harold Saunders prohlásil, že jádrem konfliktu mezi Araby a Izraelci je právě palestinská otázka, nikdo jeho slovům nevěnoval mnoho pozornosti.¹ Spojené státy, které se chopily diplomatické iniciativy na Blízkém východě, tehdy chápaly palestinskou otázku především jako problém uprchlíků a soustředily se na vztahy mezi Izraelem a arabskými státy. Saunders si však povšiml rostoucí emancipace Palestinců jako národa a předpověděl budoucí a v té době naprosto nepředstavitelná jednání mezi Izraelem a OOP.²

90. léta se nesla ve znamení mírového procesu mezi Izraelem a Palestinci, jehož zprostředkovatelem byly povětšinou Spojené státy. I přes dílčí úspěchy však došlo na počátku 21. století k jeho kolapsu a v oblasti propukl opět ozbrojený konflikt. Když se proto v roce 2003 objevil dokument Cestovní mapa pro mír, přinesl naději na oživení mírového procesu.

Cestovní mapu lze chápat jako pokračování dohod z Oslo, respektive jejich poslední fázi. Tento mírový plán však přinášel oproti předchozím snahám hned několik novinek. Zatímco plán z Oslo měl otevřený konec, cestovní mapa proklamovala cíl vytvořit do dvou let nezávislý, demokratický a životaschopný stát Palestina, který bude žít v míru se sousedním Izraelem, a úplné ukončení izraelsko-arabského konfliktu.

¹ RABINOVICH, Itamar. *Waging Peace: Israel and the Arabs, 1948-2003*, s. 246.

² Harold H. Saunders : U.S. Foreign Policy and Peace in the Middle East (November 12, 1975) [online]

Tvůrci cestovní mapy se rovněž poučili z klíčové chyby, již byla nepřítomnost třetí strany, která by proces systematicky monitorovala. Teď měla na průběh mírového procesu dohlížet diplomatická koalice složená ze zástupců Spojených států, Ruska, Evropské unie a Organizace spojených národů (tzv. Kvartet).

Předpokladem úspěšné mediace je schopnost analyzovat daný konflikt, komunikovat se zúčastněnými stranami, porozumět jejich kulturně-politickému zázemí a také schopnost zůstat nestranný. Ačkoliv Kvartet navenek působí neutrálně, v přístupu jednotlivých členů diplomatické koalice k aktérům konfliktu lze vysledovat určité rozdíly. Neshody se projevily například kvůli osobě Jásira Arafáta. Americká strana podpořila kampaň izraelské vlády, která měla vyústit v jeho svržení, zatímco EU a OSN ho nadále považovaly za demokraticky zvoleného prezidenta, se kterým je třeba jednat. V kontextu předpokládaného izraelského stažení z Gazy v roce 2004 se pak americká vláda postavila za Izrael v otázce ponechání některých izraelských osad na Západním břehu, což bylo naprosto nepřijatelné pro Evropskou unii, která bez výjimek zdůrazňuje nutnost respektování mezinárodního práva a rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN.

Situaci komplikoval i mocenský boj mezi prezidentem palestinské samosprávy Jásirem Arafátem a novým palestinským premiérem Mahmúdem Abbásem. Pro Palestince zůstával dál rozhodující osobností a vůdcem palestinského lidu Arafát, který ale pro vlády Izraele a Spojených států představoval spíše problém než naději na řešení konfliktu. Vývoj po Arafátově smrti ukázal slabost vedení Palestinské samosprávy, která již nemůže být dále považována za reprezentanta všech Palestinců.

I přes jasné nesplnění časového rámce zůstává Cestovní mapa i nadále určujícím dokumentem, který formuluje agendu řešení izraelsko-palestinského konfliktu. Proto je toto téma stále aktuální a má své opodstatnění.

Východiska a cíl práce

Cílem mé práce je odpovědět na otázku, proč v roce 2005 nedošlo k naplnění mírového plánu. K zodpovězení této otázky budu vycházet z následujících hypotéz:

- 1) Kvartet v roli mediátora nepůsobil jednotně a nevyvíjel dostatečný tlak na obě strany konfliktu.
- 2) Slabé vedení palestinské samosprávy po smrti Jásira Arafáta posílilo pozice radikálního hnutí Hamás.

Metodologie

K potvrzení či vyvrácení výše zmíněných hypotéz bude v této práci převažovat kritická analýza dosavadního průběhu mírového procesu. Komparativní metody využiji při srovnání přístupu jednotlivých členů blízkovýchodního Kvartetu ke konfliktu a jeho aktérům. Vzhledem ke skutečnosti, že kořeny izraelsko-palestinského sporu sahají hluboko do minulosti, nevyhnu se ani použití historického přístupu.

Práce je členěna do několika kapitol. První část je věnována vývoji řešení konfliktů jako vědní disciplíny a především metodě mediace, která je pro mou práci zásadní. Druhá kapitola mapuje nejvýznamnější události mírového procesu v 90. letech. Po tomto nutném přehledu bude následovat nejdůležitější a také nejobsáhlejší část práce, ve které se budu postupně věnovat oběma hypotézám. Budu se zde zabývat blízkovýchodním Kvartetem a jeho mediační rolí. Tato část bude mj. obsahovat úvod do historie zapojení jednotlivých členů diplomatické koalice v konfliktu, resp. mírovém procesu a nástin vzájemných vztahů s jeho aktéry. Na klíčových událostech v posledních letech si budu všimnout jejich postojů a zkoumat, zda se tyto postoje liší od společného stanoviska Kvartetu. Dále se budu věnovat osobě Jásira Aráfáta, jeho postavení v rámci palestinského politického systému a vztahu k opozici představované radikálními hnutími Hamás a Islámský džihád. V rámci palestinského vnitropolitického vývoje před a po Arafátově smrti budu sledovat, jak se měnil přístup zejména Hamásu k politickému procesu.

Několik slov k použité literatuře

V úvodní kapitole se opírám především o práce významných autorů z oboru řešení konfliktů Williama Zartmana, Lewise Rasmussena a Petera Wallensteena. Z česky psané literatury byla pro mě důležitým zdrojem informací i kniha Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích od Šárky Waisové.

O izraelsko-palestinském konfliktu a prvním desetiletí mírového procesu toho bylo napsáno již mnoho. Za zmínku stojí především práce profesora Jamese L. Gelvina z University of California, či Dennise Rosse a Itamara Rabinoviche, kteří se mj. osobně účastnili mírových jednání. V českém prostředí se touto otázkou zabývá například Marek Čejka či Lucie Hindlsová.

Problematicke cestovní mapy se však věnuje jen omezený počet studií. V tomto ohledu mi posloužily především analýzy nezávislé nevládní organizace International

Crisis Group, které se zabývají aktuálními událostmi ve vývoji konfliktu. Řadu užitečných článků a studií mi poskytl například Journal of Palestine Studies, Center for Strategic & International Studies či Washington Institute for Near East Policy. Důležitými zdroji byly v neposlední řadě i internetové stránky OSN, které obsahují mnoho potřebných dokumentů včetně informací o činnosti a prohlášeních Kvartetu od jeho vzniku do současnosti.

Na závěr bych ještě chtěla poznamenat, že ačkoliv lze najít o izraelsko-palestinském konfliktu velké množství především anglicky psané literatury, posouzení jejich relevance může být obtížné. U konfliktu, který ve světě vyvolává tolik emocí, je nutné počítat s tím, že řada z těchto zdrojů nebude objektivních. Ve své práci jsem se nicméně snažila o maximálně nestranné posouzení dostupných zdrojů.

Neměla bych rovněž opomenout technickou poznámku k přepisům arabských či hebrejských jmen a výrazů. Často jsem se v řadě textů setkala s odlišnými tvary jinak stejných pojmů, což mohlo být způsobeno jejich převzetím z angličtiny. Ve své práci používám fonetické přepisy těchto výrazů do češtiny (např. Arafát, al-Aqsá, Erec Jisra'el, Ha'arec, atp.)

1 Vymezení základních pojmů

Cílem této kapitoly je představení obor řešení konfliktů a nastínění jeho vývoje v historickém kontextu. V souvislosti s tím zmíním i základní metody a přístupy oboru, přičemž hlavní pozornost budu věnovat metodě mediace, jež je klíčovým konceptem pro pochopení činnosti blízkovýchodního Kvartetu.

1.1 Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích

Řešení konfliktů (*conflict resolution*) bylo dříve chápáno jako podobor mezinárodních vztahů. V současnosti je však považováno spíše za multidisciplinární přístup, který čerpá především z oborů mezinárodní vztahy, bezpečnostní studia a výzkum míru. V jeho rámci je zkoumána povaha a jednání znesvářených stran, jejich strategie i prostředí, ve kterém se konflikt nachází. Jeho hlavním cílem je konstruktivní přeměna konfliktu tak, aby bylo minimalizováno násilí a byla dosažena dohoda, která do budoucna zabrání vzniku dalšího možného konfliktu.³

Podle definice Petera Wallensteena, je řešení konfliktů situace, během níž se strany dobrovolně rozhodnou vyřešit své hlavní spory dohodou, navzájem akceptovat existenci toho druhého a zastavit proti sobě veškeré násilí.⁴ Toto rozhodnutí bývá často doprovázeno slavnostní ceremonií, během níž je podepsána vzájemná dohoda. Třebaže bude tato dohoda plně implementována, nemusí nutně znamenat trvalý mír.⁵

Řešení konfliktů se začíná rozvíjet s koncem 1. světové války. V tomto období vzniká řada analýz, které se snaží porozumět příčinám války, aby jí bylo možné v budoucnu zabránit. Výjimkou nejsou ani studie revolucí a jevů meziválečného období. Etablovat jako vědní disciplína se však řešení konfliktů začíná až po 2. světové válce, zejména v průběhu 50. a 60. let minulého století v souvislosti s bipolární konfrontací mezi USA a SSSR. Konflikty, které v období studené války převažují, mají charakter tzv. „proxy wars“, tedy konfliktů, během kterých supervelmoci využívají k boji třetích stran namísto toho, aby se spolu střetly přímo.⁶ Tehdejší přístup v řešení konfliktů se omezuje spíše na prevenci jejich eskalace, která by mohla být při existenci jaderných

³ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*, s. 23.

⁴ WALLENSTEEN, Peter. *Understanding Conflict Resolution : War, Peace and the Global System*, s. 8.

⁵ Tamtéž.

⁶ *Peacemaking in international Conflict : Methods and Techniques*. Zartman, William I., Rasmussen, Lewis J, s. 23.

zbraní zničující. Významná část odborných prací z tohoto období se věnuje analýze systémového konfliktu Východ-Západ a problematice jaderného odstrašení. Někteří autoři rovněž věnují pozornost možnostem funkcionální integrace ve spojitosti se sbližováním západoevropských států či rozpadu koloniální soustavy a následné dekolonizaci. Obor se upevňuje na univerzitách a soukromých výzkumných centrech především v Severní Americe a Skandinávii. Začínají se vydávat první odborná periodika jako *Journal of Conflict Resolution* (1957) a *Journal of Peace Research* (1959).

Následující vývoj oboru byl ovlivněn politikou détente. V ovzduší uvolňování vztahů mezi oběma bloky se začínají při řešení konfliktů prosazovat i jiní než státní aktéři (např. nevládní organizace, různá společenská a náboženská hnutí) i jiné nástroje. V tomto období se prudce rozvíjí interaktivní způsob řešení konfliktů. Jsou jimi různé semináře a workshopy, které se zabývají především dlouhodobými konflikty (izraelsko-palestinský konflikt, Severní Irsko, aj.). Za každou stranu konfliktu se jich účastní několik členů s vazbami na vlastní politické vedení. Svolavatelem je většinou akademik, který svým působením usnadňuje navázání dialogu mezi nepřátelými stranami, nesnaží se však o vyjednání dohody⁷ Tento způsob řešení konfliktů je součástí toho, čemu se v jazyce oboru říká *track two diplomacy*.⁸

Vývoj po roce 1989 do současnosti je spojen s rozpadem východního bloku a následnou proměnou mezinárodního prostředí. Systém, který se vyznačoval relativní stálostí a předvídatelností byl najednou vystřídán obdobím „globální nejistoty“. V mnoha zemích vypukly konflikty, které byly do té doby z části udržovány pod kontrolou bipolárního světového pořádku.⁹ Tyto události byly pro obor novou výzvou. Zcela vymizel z mezinárodních vztahů konflikt systémový a výrazně ubylo konfliktů mezistátních. Naopak velký nárůst byl zaznamenán u konfliktů vnitropolitických, založených na různých identitách – etnicitě, víře, hodnotách a dalších. Současný

---

⁷ *Peacemaking in international Conflict : Methods and Techniques*. Zartman, William I., Rasmussen, Lewis J., s. 60.

⁸ *Track two diplomacy* zahrnuje neformální způsob mediace, kdy do konfliktu vstupují neoficiální aktéři s cílem navázat dialog či urovnat konflikt mezi nepřátelými stranami. Naproti tomu *track one diplomacy* představuje diplomatickou výměnu mezi oficiálními (vládními) představiteli.

⁹ *Peacemaking in international Conflict : Methods and Techniques*. Zartman, William I., Rasmussen, Lewis J., s. 8.

výzkum se zaměřuje na environmentální, socioekonomické a kulturní aspekty konfliktů, rozšíření systému preventivní diplomacie a na oblast poválečné rekonstrukce.¹⁰

1.2 Mediace jako nástroj řešení konfliktu

V případě konfliktu, který by mohl ohrozit mezinárodní mír a bezpečnost, požaduje článek č. 33 Charty OSN, aby zneprátelené strany ze všeho nejdříve hledaly řešení svého sporu mírovou cestou.¹¹ Charta rozlišuje tři základní metody mírového řešení mezinárodních konfliktů: 1) přímé vyjednávání mezi aktéry; 2) různé formy mediace, zprostředkování a smíření a 3) závazné metody intervence třetí strany (arbitráž, soudní rozhodnutí).¹² Každý z těchto přístupů má své výhody i nevýhody a nelze je bez rozdílu aplikovat na všechny typy konfliktů. Pro výběr vhodné metody je třeba zohlednit jednotlivé charakteristiky daného konfliktu.

Následující podkapitola se zabývá metodou mediace, která je podle Jacoba Bercovitcha nejrozšířenější a zároveň nejpriléhavější metodou řešení současných konfliktů a díky její flexibilitě a potenciálu je pravděpodobné, že bude využívána častěji, než tomu bylo doposud.¹³

1.2.1 Základní charakteristiky metody mediace

Mediace má několik charakteristických rysů, které z ní činí jedinečnou metodu řešení konfliktů. Předně zahrnuje intervenci třetí strany, přičemž tento zásah je nenásilný. Mediátoři vstupují do konfliktu mezi dvěma a více aktéry proto, aby jej nějakým příznivým způsobem ovlivnili (zmírnili, popřípadě vyřešili). Mohou při řešení daného konfliktu přispět svými nápady, znalostmi i zdroji. Sami mají také na řešení konfliktu určitý vlastní zájem, který se promítá do jejich činnosti. Mediace je dobrovolná nejen pro mediátory samotné, ale i pro aktéry konfliktu, kteří si tak ponechávají kontrolu nad výsledkem celého procesu. Mají rovněž právo odmítnout návrh mediátora či dokonce jeho zprostředkovatelské služby vůbec. Tato forma řešení konfliktu funguje jedině na bázi ad hoc.¹⁴

---

¹⁰ WAISOVÁ Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*, s. 30.

¹¹ Charter of the United Nations [online].

¹² BERCOVITCH, Jacob. *Mediation in International Conflict: Theory, Practice, and Developments*, s. 126.

¹³ BERCOVITCH, Jacob. *Mediation in International Conflict: Theory, Practice, and Developments*, s. 131.

¹⁴ BERCOVITCH, Jacob. *Mediation in International Conflict: Theory, Practice, and Developments.*, s. 127-128.

Jacob Bercovitch poukazuje na to, že metoda mediace má velmi široký definiční rozsah. Někteří autoři kladou důraz především na její výsledek. Například Chris Mitchell definuje mediaci jako zprostředkující činnost třetí strany, jejímž primárním cílem je dosažení nějaké kompromisní dohody mezi aktéry nebo alespoň ukončení rozkladného konfliktního jednání. Blake s Moutonem přinášejí o něco detailnější vymezení mediace, při níž třetí strana nejprve problém sama prozkoumá, definuje a pak obvykle přistupuje ke každé straně konfliktu zvlášť s doporučeními vedoucími k oboustranně přijatelnému řešení. Ann Douglas se spíše zaměřuje na akt intervence samotné, když je podle jejího výkladu mediace formou peacemakingu, během níž někdo z vnějšku zasáhne do sporu sám nebo na pozvání stran konfliktu, aby jim asistoval v dosažení dohody. Jiní teoretici zdůrazňují nestrannost a neutralitu mediátora – například Moore, jehož definice mediace zahrnuje intervenci přijatelné, nestranné a neutrální třetí strany bez autoritativní rozhodovací síly, která soupeřícím stranám napomůže k dosažení vzájemně přijatelného řešení.¹⁵

1.2.2 Kdo se ujímá role mediátora?

Po skončení studené války se stalo zapojení třetích stran do řešení konfliktů zcela běžnou záležitostí. Strany konfliktu mají zájem o mediaci většinou tehdy, je-li konflikt složitý a dlouhodobý, nebo když se vlastní úsilí soupeřících stran dostane do slepé uličky. Pokud jsou již aktéři konfliktu vyčerpáni výdaji za válečné výlohy či ztrátami na životech nebo sami dají najevo, že jsou připraveny spolupracovat, zvyšuje to naději na její příznivý výsledek.¹⁶

Tradičně bývá mediátor vybírán Radou bezpečnosti či generálním tajemníkem OSN. Tím by měla být zaručena jeho nestrannost. Musí však být přijatelný pro všechny strany konfliktu.¹⁷ Pokud jsou znesvářené strany v kontaktu, mohou se dohodnout na výběru mediátora i bez zapojení OSN¹⁸, resp. jiných mezinárodních organizací. Své mediační služby často nabízejí Spojené státy, bez jejichž zásahu se vzhledem k jejich

---

¹⁵ BERCOVITCH, Jacob. *Mediation in International Conflict: Theory, Practice, and Developments*, s. 128.

¹⁶ BERCOVITCH, Jacob. *Mediation in International Conflict: Theory, Practice, and Developments*, s. 133.

¹⁷ WALLENSTEEN, Peter. *Understanding Conflict Resolution: War, Peace and the Global System*, s. 267.

¹⁸ WALLENSTEEN, Peter. *Understanding Conflict Resolution: war, Peace and the Global System*, s. 268.

dominantnímu postavení v mezinárodním systému většina mírových dohod či preventivních akcí od 90. let neobešla.

Obecně se může mediace ujmout:

- a) jednotlivec – neformálními mediátory bývají často badatelé v oboru či další neoficiální představitelé, kteří svými zkušenostmi mohou přispět k usnadnění komunikace mezi stranami konfliktu. Při řešení izraelsko-palestinského konfliktu zastávali tuto funkci například Terje Roed-Larsen, či izraelští akademici Ron Pundak a Jair Hirschfeld¹⁹ jejichž snaha otevřela cestu k oficiálním jednáním mezi Izraelem a OOP. Naopak formálními mediátory jsou oficiální představitelé státu, kteří se účastní formálních interakcí s vysokými představiteli soupeřících zemí (na Blízkém východě například americký diplomat Dennis Ross). Tento způsob je ve srovnání s neformální mediací daleko méně flexibilní, jeho vliv na výsledek je ale přímější;
- b) stát – při mediaci je zastoupen svými nejvyššími představiteli (viz američtí prezidenti. James Carter nebo Bill Clinton, či ministři zahraničí Henry Kissinger nebo Warren Christopher). Zatímco malé státy většinou čekají na pozvání stran konfliktu, ty velké si často sami vytvářejí možnost zasahovat a využívají mediace jako prostředku k ochraně či podpoře vlastních zájmů. Zároveň disponují většími zdroji a mohou využívat širší škálu strategií;
- c) instituce a organizace – jejich počet i role při řešení konfliktů nadále roste. Nejaktivnější je v tomto směru OSN, stoupá však i zapojení regionálních (např. Evropská unie, Arabská liga, aj.) i nevládních organizací (např. Amnesty International, Červný kříž, aj.).²⁰

1.2.3 Mediační strategie

Mediátoři při své činnosti využívají různých strategií, které jim mohou dopomoci k dosažení příznivého výsledku. Podle Touvalovy a Zartmanovy typologie jsou tyto strategie následující:

---

¹⁹ Norský sociolog Terje Roed Larsen a izraelští profesori z Hebrejské univerzity Ron Pundak a Jair Hirschfeld se účastnili prvních přímých jednání mezi Izraelem a OOP, která vyústila v přijetí Deklarace principů.

²⁰ BERCOVITCH, Jacob. *Mediation in International Conflict: Theory, Practice, and Developments*, s. 139-144.

- A) Komunikační (*communication strategies*): jejich cílem je především navázat mezi stranami konfliktu kontakt, získat si jejich důvěru, identifikovat hlavní sporné otázky. Mediátor by měl zůstat neutrální, předávat stranám zprávy, povzbuzovat je, nabídnout pozitivní ocenění.
- B) Procedurální (*formulation/procedural strategies*): v jejím rámci mediátor vytváří protokol, určuje místo setkání a dohlíží na jeho průběh. Snaží se zmírňovat napětí, udržuje zaměření diskuse na řešení sporných otázek od těch jednodušších po složitější. Ve snaze nalézt oboustranně přijatelné řešení předkládá vlastní návrhy.
- C) Manipulativní (*manipulative/directive strategies*): mediátor udržuje strany u vyjednávacího stolu, mění jejich očekávání. Tlačí na strany konfliktu, aby prokázaly větší flexibilitu. Používá metody „cukru a biče“ – za ústupky slibuje odměnu, v opačném případě se uchyluje k hrozbám.²¹

Strategie, ke které se mediátor uchýlí, může zásadním způsobem ovlivnit výsledek celé mediace. Mezi odborníky se vede debata o tom, která z těchto výše uvedených strategií povede pravděpodobněji k úspěchu. Zatímco někteří za nejlepší způsob mediace považují zejména usnadňování komunikace (např. Burton, Kelman), jiní (např. Zartman a Touval) argumentují, že silovější způsob mediace je efektivnější.²²

---

²¹ BERCOVITCH, Jacob. *Mediation in International Conflict: Theory, Practice, and Developments.*, s. 137-138.

²² BERCOVITCH, Jacob. *Mediation in International Conflict: Theory, Practice, and Developments.*, s. 146.

2 Mírový proces v 90. letech

Tato kapitola mapuje blízkovýchodní mírový proces odstartovaný Madridskou konferencí až po jeho selhání v roce 2000. Soustředí se zejména na roli, kterou v něm sehráli vnější zprostředkovatelé. Vzhledem ke svému dominantnímu postavení v mezinárodním systému to byly především Spojené státy. Vedle jejich zapojení se však prosadil i neformální způsob mediace, který v roce 1993 vyústil v přijetí Deklarace principů.

2.1 Madridská mírová konference

Spojené státy chtěly využít příznivé mezinárodní situace po skončení studené války a vítězství ve válce v Perském zálivu a uspořádat velkou konferenci, na které by byla zahájena mírová jednání mezi Izraelem a arabskými státy. Tento návrh se však zprvu nesetkal u izraelské vlády s kladnou odezvou. S účastí na konferenci souhlasila teprve po americkém nátlaku.²³ V případě přítomnosti Palestinců na konferenci však dala jasně najevo, že pro ni není Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) v čele s Arafátem partnerem pro vyjednávání. Kromě odmítnutí přímých jednání s OOP si izraelský premiér Jicchak Šamir vyhradil, že se konference nesmí zúčastnit žádný obyvatel Východního Jeruzaléma. Vzhledem k postavení, v jakém se Palestinci po válce v Zálivu nacházeli²⁴, jim nezbývalo nic jiného, než podmínky Izraele přijmout a sestavit delegaci složenou z nečlenů OOP, která se navíc stala formální součástí delegace jordánské.²⁵

Dne 30. října 1991 byla v Madridu pod americko-sovětským patronátem konference zahájena. Zúčastnili se jí zástupci států Izraele, Sýrie, Libanonu a společné jordánsko-palestinské delegace.

Rozhovory mezi jednotlivými delegacemi probíhaly na bilaterální i multilaterální úrovni. Bilaterální jednání měla vést k vyřešení konfliktu mezi Izraelem a jeho arabskými sousedy jednotlivě, zatímco paralelně vedené vícestranné rozhovory se zaměřovaly na obecnější otázky vztahující se k ekonomickému rozvoji Blízkého

---

²³ *Escalation and Negotiation in International Conflict*. Zartman, William I., Faure, Guy O., s. 286.

²⁴ Jásir Arafát se během krize v Perském zálivu přiklonil na stranu Saddáma Husajna. Tato politická chyba ho stála ztrátu těžce vydaného postavení jak na Západě, tak v arabském světě. Zároveň se připravil o štědré sponzory z řad arabských zemí, čímž se OOP dostala do izolace i vážných finančních problémů.

²⁵ HINDLSOVÁ Lucie. *Dlouhá cesta k míru (Bill Clinton na Blízkém východě)*, s. 42.

východu, životnímu prostředí, palestinským uprchlíkům, vodním zdrojům či kontroly zbrojení.²⁶

Madridská konference postrádala jasně vymezenou agendu. USA se omezily pouze na roli zprostředkovatele. Do samotných jednání chtěly zasahovat co nejméně a jejich náplň ponechaly na samotných aktérech.²⁷ Těm však chyběla k řešení konfliktu skutečná motivace: Šamirova vláda, od vzniku Izraele vůbec nejpravicejší, se k mírovým návrhům stavěla krajně nedůvěřivě. Palestinci, v jejichž delegaci nebyl žádný člen OOP, měli od počátku zúžený prostor pro manévrování.²⁸ Arabské státy souhlasily s účastí na konferenci spíše proto, aby si zachovaly přízeň Spojených států, než že by byly přesvědčené o nutnosti uzavřít s Izraelem mír.²⁹

I přes skutečnost, že se nedošlo k přijetí žádné významnější dohody, byl úspěch, že spolu vůbec zneprátelené strany zasedli k jednacímu stolu. Bylo to navíc poprvé, kdy byli Palestinci přítomni jednání. Hlavní posláním konference – obnovení komunikačních kanálů mezi zneprátelenými stranami a poskytnutí základu pro další bilaterální i multilaterální rozhovory – bylo splněno.

2.2 Úspěch neformální mediace

Oficiální diplomatická jednání stagnovala, zároveň se však otevřel prostor pro jinou, neformální cestu, jak proces obnovit. Napomohla tomu skutečnost, že nová izraelská vláda Jicchaka Rabina zrušila zákon, který zakazoval Izraelcům kontakty s OOP.³⁰

V té době byly za asistence norského sociologa Terje Roed-Larsena navázány kontakty mezi tehdejší předsedou ekonomického úseku OOP Ahmadem Qurájou a izraelskými akademiky Jairem Hirschfeldem z univerzity v Haifě a Ronem Pundakem z Hebrejské univerzity. Náměstek izraelského ministra zahraničí Josi Bejlin, sám dlouholetý zastávce přímých rozhovorů s OOP, dal pak zelenou pokračování tejných jednání vedených pod norským patronátem.

---

²⁶ HINDLSOVÁ Lucie. *Dlouhá cesta k míru (Bill Clinton na Blízkém východě)*, s. 43-44.

²⁷ HINDLSOVÁ Lucie. *Dlouhá cesta k míru (Bill Clinton na Blízkém východě)*, s. 43.

²⁸ Přes vyloučení OOP z jednání dávala organizace zástupcům palestinské delegace přesné instrukce. Bylo zřejmé, že bez zapojení OOP to v budoucnu nepůjde. (ROSS, Dennis. *Missing Peace: The Inside Story of the Fight for the Middle East Peace*, s. 67).

²⁹ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru (Bill Clinton na Blízkém východě)*, s. 42.

³⁰ Úpravu zákona z roku 1986, který zakazoval Izraelcům kontakty s představiteli OOP, odhlasoval Knesset v lednu 1993 poměrem 39:20 hlasů.

Dohoda Oslo I je výsledkem 12 setkání představitelů OOP a Izraele, která se odehrála mimo zrak veřejnosti. Jednání zástupců obou delegací provázely vzájemný respekt a zdálo se, že obě strany budou ochotny přistoupit k určitým ústupkům.

Za izraelskou stranu se prvních 5 schůzek neúčastnili oficiální politici představitelé. Roli prostředníků mezi OOP a izraelskou vládou plnili v Oslu zejména již zmínění profesori Hirschfeld a Pundak. Až na základě jejich podrobných zpráv se izraelská vláda rozhodla vyslat do Norska skutečné diplomaty.³¹ Od poloviny května 1993 zastupoval izraelskou stranu při jednáních jako hlavní vyjednaváč Uri Savir. Tímto krokem překonal Izrael hlubokou propast, neboť to bylo poprvé, kdy přistoupil na přímé rozhovory s OOP.

Výsledek série jednání v Norsku je přímo učebnicovým příkladem toho, jak účinná může při řešení konfliktu být přítomnost neoficiálních aktérů (*track two diplomacy*). Tito aktéři mají oproti skutečným diplomatům především tu výhodu, že nejsou obtěžováni „břemenem“ oficiální politiky a díky tomu mohou efektivněji pomoci nepřátelům stranám překonat vzájemný antagonismus, navázat komunikaci a připravit tak půdu pro oficiální vyjednávání.³²

Zveřejnění zprávy o dosažení dohody mezi Izraelem a Palestinci vyvolalo u světové veřejnosti obrovské překvapení a zároveň posílilo naději na brzké vyřešení vleklého konfliktu. Ačkoliv byl dokument stvrzen podpisem již 20. srpna v Oslu, oficiální podepisovací ceremonie proběhla 13. září 1993 ve Washingotnu před Bílým domem, aby tak aktu byla dána větší mezinárodněpolitická váha.

2.3 Oslo I

Nedílnou součástí Deklarace principů přechodné samosprávy³³ neboli Oslo I je vzájemné uznání mezi vládou Izraele a OOP.³⁴ Předseda OOP Jásir Arafát uznal právo Izraele na existenci v míru a bezpečí, zavázal se k mírovému řešení konfliktu tím, že se zřekl terorismu jako součásti politického boje, a prohlásil za neplatné pasáže Palestinské národní charty volající po zničení Izraele. Rabinova vláda se na základě těchto závazků rozhodla uznat OOP jako reprezentanta palestinského lidu a tak s ní i v rámci mírového procesu jednat

---

³¹ *Escalation and Negotiation in International Conflict*. Zartman, William I., Faure, Guy O., s. 259.

³² *Peacemaking in international Conflict : Methods and Techniques*. Zartman, William I., Rasmussen, Lewis J., s. 43.

³³ Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements (September 13, 1993) [online].

³⁴ Israel-PLO Recognition (September 9, 1993) [online].

Oslo I tvořilo jakousi agendu pro další vyjednávání, která se měla řídit navrženým časovým harmonogramem. Podle tohoto dokumentu měla být během pětiletého přechodného období ustavena na Západním břehu Jordánu a v pásnu Gazy palestinská samospráva a volená Palestinská legislativní rada. Přechodné období mělo vyústit v uzavření trvalé dohody založené na rezolucích RB OSN 242 a 338, která by řešila všechny klíčové otázky – problém Jeruzaléma, palestinských uprchlíků, židovských osad na okupovaných územích či hranice budoucího palestinského státu. Prozatím však byly tyto otázky ponechány stranou.

Přechodné pětileté období mělo začít stažením Izraele z velké části Gazy a Jericha, přičemž vyjednávání o konečném statusu mělo být zahájeno nejpozději začátkem 3. roku prozatímního období a zahrnovat výše zmíněné sporné otázky.

2.4 Káhirská dohoda

Smlouva o odchodu izraelských jednotek z Gazy a Jericha³⁵ neboli Káhirská dohoda byla slavnostně podepsána Arafatem a izraelským ministrem zahraničí Peresem 4. května 1994. Tato smlouva znamenala limitované stažení Izraele z Jericha a pásma Gazy (kromě židovských osad). Toto území mělo přejít pod nově vytvořenou Palestinskou samosprávu tvořenou 24 členy. Pro představitele OOP dohoda znamenala oficiální možnost vrátit se z tuniského exilu

Nově zřízená Palestinská samospráva disponovala exekutivními i legislativními pravomocemi. Káhirská dohoda ji přiznala právo na správu přímých daní, vlastního školství, kultury, zdravotnictví, sociální péče či turismu. O dodržování zákona a veřejného pořádku v oblastech pod palestinskou správou se měla starat nově ustavná palestinská policie. Izrael si ponechal kontrolu nad zahraničními vztahy, vnější bezpečností a nad bezpečností židovských osadníků, na které se pravomoc palestinské policie nevztahovala.

Palestinská samospráva měla rovněž právo uzavírat s cizími státy nebo mezinárodními organizacemi ekonomické či rozvojové dohody.

---

³⁵ Agreement on the Gaza Strip and the Jericho Area (May 4, 1994) [online].

2.5 Oslo II

Dalším krokem mělo být rozšíření autonomie o Západní břeh. Jednání byla mnohem delší a složitější, než se zprvu očekávalo. Teritorium Západního břehu je mnohem větší a bylo zde také mnohem více židovských osad.³⁶

Tzv. Přečhodná dohoda³⁷ byla nakonec po velkých průtazích dokončena po vyčerpávajícím vyjednávacím maratonu v Tábě na konci září 1995 a pak slavnostně podepsána 28. září 1995 ve Washingtonu. Velkou měrou se na vzniku tohoto dokumentu podílel americký zvláštní koordinátor pro Blízký východ Dennis Ross.

Mezi hlavní body této dohody patřilo vymezení pravomocí Palestinské autonomie, jejího předsedy³⁸ a Palestinské legislativní rady čítající 82 volených členů. Volby do Rady měly proběhnout pod mezinárodním dohledem a účastnit se jich mohli i obyvatelé Východního Jeruzaléma. Izraelské vojenské síly se měly nejpozději 22 dnů před volbami do Palestinské legislativní rady stáhnout ze zalidněných oblastí Západního břehu, tj. měst, vesnic i uprchlických táborů. Další stažení mělo následovat po inauguraci Rady ve třech fázích po 6 měsíčních intervalech, přičemž dokončeno mělo být nejpozději 18 měsíců od jejího uvedení do funkce.

Území Západního břehu bylo podle této dohody rozděleno do 3 částí podle správy: 1) Zóna A – území spadající pod plnou palestinskou správu, zahrnující 6 velkých měst: Betlém, Džanín, Nábulus, Ramalláh, Túlkarm a Qalqílija. Pod tuto zónu spadala podle Káhirske dohody rovněž Gaza a Jericho. 2) Zóna B – více než 450 měst a vesnic pod kombinovanou správou: civilní správu měla zajišťovat Palestinská autonomie, bezpečnostní Izrael. 3) Zóna C – území pod plnou správou Izraele, jednalo se především o sporné oblasti, jejichž status mě být vyřešen při závěrečných jednáních, jež mají být podle časového harmonogramu dokončeny v květnu 1999, tj. Východní Jeruzalém, židovské osady, vojenské a pohraniční zóny.

Izrael si ponechal stejně jako v předchozí dohodě kontrolu nad vnější bezpečností včetně ochrany hranic s Egyptem a Jordánskem, a nad bezpečností židovských osad a jejich obyvatel. Součástí dohody bylo rovněž ustanovení o propuštění části palestinských vězňů a zadržovaných osob.

---

³⁶ Podle izraelského hnutí Šalom Achšav v nich v roce 1995 žilo 137 400 osadníků. (*Peace Now* [online]).

³⁷ Israeli-Palestinian Interim Agreement (“Oslo 2”) [online].

³⁸ V dokumentu je označován arabským slovem *ra'is*, které se překládá jako předseda i prezident.

2.6 Opozice vůči mírovému procesu

Na obou stranách se proti mírovému procesu postavila silná opozice. Radikální islamistické organizace Hamás a Palestinský islámský džihád si na okupovaných územích i mezi obyvateli vybudovaly silné postavení. Kromě společného dlouhodobého cíle – vytvoření islámského státu, spojovala tato hnutí neochota smířit se s existencí Izraele, což je postavilo proti pragmatismu OOP a Jásira Arafáta.³⁹ Proces z Oslo rezolutně odmítly, a aby jej zastavily, zahájily taktiku sebevražedných útoků.⁴⁰

V Izraeli se proti jakýmkoliv ústupkům Palestincům postavilo především pravicové spektrum společnosti.⁴¹ Násilné demonstrace proti vládní politice volající po občanské neposlušnosti a porušování veřejného pořádku nebyly v Izraeli v té době nic výjimečného. Na demonstracích, kterých se často účastnili představitelé pravicového Likudu Benjamin Netanjahu či Ariel Šaron, se objevovaly portréty Rabina v nacistické uniformě. Některé fanatické skupiny (včetně rabínů) požadovali potrestání Rabina či dokonce premiérovu smrt za zradu, jíž se měl dopustit tím, že předal posvátnou půdu Palestincům.⁴² V této vypjaté atmosféře se Rabin s Peresem rozhodli zúčastnit se 4. Listopadu 1995 mírové demonstrace na Náměstí Králů v Tel Avivu. Na shromáždění, kterého se v tu chvíli účastnilo přes sto tisíc lidí, se dostal bez povšimnutí do blízkosti premiéra Jigal Amir, stoupenec extrémní nacionalisticko-náboženské linie, a třikrát na Rabina vystřelil. Jicchak Rabin na následky svých zranění při převozu do nemocnice zemřel.

2.7 Benjamin Netanjahu – stagnace mírového procesu

Funkci premiéra převzal Šimon Peres, který se namísto vyhlášení předčasných voleb rozhodl vyčkat.⁴³ V průběhu února a března 1996 došlo v Jeruzalémě a Tel Avivu k sérii útoků, které měly za následek několik desítek izraelských životů. Za těchto okolností se izraelská veřejnost pomalu začala od Perese a jeho mírové politiky

---

³⁹ ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 173.

⁴⁰ K projevům extremismu však docházelo na obou stranách. V roce 1994 například fanatický osadník Baruch Goldstein zastřelil při ranní modlitbě v hebronské mešitě 29 muslimských věřících.

⁴¹ Silná opozice vůči mírovému procesu v Izraeli se promítla i do hlasování o Prozatímní smlouvě. Jen s velkými obtížemi prošla Knessetem, když pro ni hlasovalo 61 poslanců, zatímco proti se vyslovilo 59. (*Israel Ministry of Foreign Affairs* [online].)

⁴² ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 195.

⁴³ To se ukázalo jako politická chyba. V atmosféře, která v Izraeli po Rabinově smrti panovala, by Strana práce nejspíš v předčasných volbách zvítězila a získala mandát k pokračování mírového procesu.

odvracet, čehož v nadcházejícím volebním souboji dokázal obratně využít Benjamin Netanjahu. Ten se navzdory své předchozí tvrdé kritice procesu v případě svého zvolení pragmaticky zavázal v něm pokračovat, i když opatrněji. Na jeho volební slogan „bezpečný mír“⁴⁴ v historicky prvních přímých volbách slyšelo 50,5% voličů, což mu zajistilo přesvědčivé vítězství a možnost sestavit vládu.⁴⁵

Zvolení Netanjahua izraelským premiérem nebyl šok jen pro arabský svět, ale i pro Spojené státy. Netanjahu, který se netajil svojí nedůvěrou k mírovému procesu, měl pověst tvrdého politika, jenž se velmi neochotně staví k možnosti jakýchkoli teritoriálních ústupků a také přílišnému zasahování USA do izraelských záležitostí.⁴⁶

Předtím se v lednu 1996 konaly volby prezidenta Palestinské autonomie a volby do parlamentu. Prezidentem se stal Jásir Arafat se ziskem 88,2% hlasů. Výsledky parlamentních voleb potvrdily očekávání, když jednoznačně zvítězil Arafatův Fatah, který v Radě obsadil 55 křesel.⁴⁷ K přesvědčivému úspěchu Fatahu přispěl i fakt, že populární opoziční hnutí jako Hamás a Islámský džihád volby bojkotovaly.

Neochota jednat a vzrůstající nedůvěra mezi oběma stranami nutila Washington zaujmout aktivnější přístup k problému a převzít roli zprostředkovatele jednání. Až díky velkému tlaku, který Spojené státy na Izrael vyvinuly, podepsal Netanjahu 17. ledna 1997 tzv. Hebronský protokol⁴⁸ o částečném stažení Izraele z města Hebronu. Podle této dohody bylo město rozděleno na 2 části: H-1 (cca 80% obyvatelstva, Izrael se měl odsud stáhnout a tato oblast měla následně přejít pod palestinskou správu) a H-2 (cca 20% obyvatel včetně zhruba 500 židovských osadníků, tato oblast zůstala pod kontrolou Izraele).

Stažení Izraele z Hebronu proběhlo přesně podle plánu. Po něm však jednání opět stagnovala.

Znovuzvolený americký prezident Bill Clinton ve snaze pokračovat v implementaci Oslo II svolal v říjnu 1998 summit do Wye Plantation v Marylandu.⁴⁹

---

⁴⁴ RABINOVICH, Itamar. *Waging Peace : Israel and the Arabs, 1948-2003*, s. 85.

⁴⁵ *Central Bureau of Statistics* [online].

⁴⁶ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru (Bill Clinton na Blízkém východě)*, s. 85.

⁴⁷ ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 199.

⁴⁸ The Hebron Protocol [online].

⁴⁹ Jednání však málem ztroskotala na izraelském požadavku o propuštění bývalého analytika amerického námořnictva Johnathana Pollarda v 80. letech odsouzeného na doživotí za prodej důležitých dat o americké zpravodajské infrastruktuře Izraeli. Američané však na tento požadavek nepřistoupili.

Výsledkem summitu bylo nakonec přijetí Memoranda z Wye River,⁵⁰ které znamenalo další stahování Izraele ze Západního břehu, když 1% území přešlo ze zóny B do zóny A a 12% ze zóny C do zóny B. Palestinská strana se zavázala k nulové toleranci vůči terorismu, ukončení protiizraelské propagandy nebo například k odstranění některých ustanovení z Palestinské národní charty volající po zničení Izraele výkonným výborem OOP a Palestinskou legislativní radou. K odstranění těchto pasáží nakonec došlo 4. května 1999. Dohoda dále obsahovala ustanovení o bezpečnostní spolupráci mezi oběma stranami, ekonomických otázkách (otevření letiště a přístavu v Gaze) a zajištění průchodu pro Palestince mezi pásmem Gazy a Západním břehem.

Realizace memoranda však byla brzy pozastavena. Na vině byl především kolaps izraelské vládní koalice v prosinci 1998. Netanjahu byl v čele vlády pod dvojitým tlakem. Radikální pravice a tvrdé jádro Likudu ostře nesouhlasilo s teritoriálními ústupky, umírnění členové koalice naopak podezírali premiéra, že ve skutečnosti nemá v úmyslu mírovou dohodu naplnit.⁵¹

V květnu 1999 mělo dojít podle časového plánu přijatého v Oslo k ukončení pětiletého přechodného období. Jásir Arafat v souvislosti s tím prohlásil, že má v úmyslu 5. května vyhlásit nezávislost. Na to však ostře zareagoval Netanjahu, když Arafatovi pohrozil, že pokud se tak stane, obsadí Izrael bez váhání zpět území kontrolovaná Palestinci.⁵² Na naléhání ze strany USA nebo například EU nakonec od svého úmyslu ustoupil a rozhodl se počkat na výsledek předčasných izraelských voleb, které se měly konat 17. Května 1999. Tyto volby skončili pro Netanjahua neúspěchem.

2.8 Ehud Barak: kolaps mírového procesu

Kandidát Strany práce Ehud Barak, jež ve volebním souboji otevřeně podporovaly USA, zvítězil v přímé volbě premiéra s úctyhodnými 56% hlasů, jeho Strana práce však získala pouze 26 křesel ze 120 možných.⁵³ Barak tedy musel vytvořit širokou koalici, v níž se opíral zejména o levicovou Merač a ultraortodoxní sefardskou stranu Šás.

---

⁵⁰ The Wye River Memorandum [online].

⁵¹ RABINOVICH, Itamar. *Waging Peace: Israel and the Arabs, 1948-2003*, s. 173.

⁵² HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru (Bill Clinton na Blízkém východě)*, s. 111.

⁵³ *Central Bureau of Statistics* [online].

Barak byl pro mnohé nadějí na oživení skomírajícího mírového procesu. Jeho názor na řešení izraelsko-palestinského konfliktu se však od jeho stranických předchůdců Rabina i Perese radikálně lišil. Chtěl odstranit především gradualismus, tedy princip, na kterém dohody z Oslo staví. Barakovi nevyhovovala otevřená otázka permanentního uspořádání. Chtěl raději vytvořit rámec konečné dohody, se kterým by obě strany souhlasily a teprve pak vyjednávat detaily. Jeho plán byl velmi ambiciózní, do 15 měsíců, tj. do října 2000, chtěl ukončit jednání o všech důležitých otázkách permanentního statusu – tedy i o otázkách, které zůstávaly po dlouhou dobu stranou: Jeruzalém, palestínští uprchlíci, osady, hranice budoucího palestinského státu. Jeho vize byla následující: demilitarizovaný palestinský stát, žádný návrat na hranice z roku 1967, sjednocený Jeruzalém pod izraelskou suverenitou, rehabilitace palestinských uprchlíků v zemích, kde se nacházejí, bez nároku na návrat, židovské osady sjednocené do několika větších bloků pod izraelskou kontrolou.⁵⁴

V červenci 2000 pozval Bill Clinton Baraka a Arafáta do Camp Davidu, kde mělo dojít k uzavření konečné dohody. Americkému prezidentovi se již krátilo 2. funkční období a tak v jeho závěru vynaložil mnoho úsilí, aby bylo dosaženo dohody o permanentním statusu ještě za jeho úřadování. Ačkoliv se zdálo, že vše opravdu spěje k dosažení konečné dohody, skončila nakonec jednání nezdarem. Narazila totiž na zásadní rozdíly v představách obou stran o konečném uspořádání.

Barakovy představy popsané výše nekorespondovaly s těmi Arafátovými, které požadovaly namísto nabízených 80% území Západního břehu úplné stažení Izraele na hranice před šestidenní válkou. V otázce palestinských uprchlíků trval Jásir Arafát na jejich právu na návrat. Ohledně postavení Jeruzaléma nakonec Barak ustoupil od požadavku na nedělitelnost města a přijal americký kompromisní návrh, který přičítal oběma stranám určitý podíl svrchovanosti.⁵⁵ Arafát, který požadoval úplnou palestinskou svrchovanost nad Východním Jeruzalémem, však tento návrh nepřijal.

Napětí mezi Izraelem a Palestinci se tehdy velmi zvýšilo. Olej do ohně mj. přilil vůdce izraelské opozice Ariel Šaron, který, doprovázen stovkami izraelských policistů, navštívil Chrámovou horu, což se stalo impulsem k vypuknutí druhé by.

---

⁵⁴ ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 208.

⁵⁵ Podle plánu měla být rozdělena svrchovanost i nad Starým městem, přičemž muslimská a křesťanská čtvrť měla spadat pod palestinskou správu, zatímco arménská a židovská čtvrť pod Izrael.

2.9 Zhodnocení procesu z Oslo

V roce 1993 byl svět v euforii, když si po podpisu dohody z Oslo před Bílým domem Rabin s Arafatem tiskli ruce. Dosažení míru mezi Izraelci a Palestinci se zdálo být na dosah. Po sedmi letech byl však celý mírový proces v troskách.

Strategie „krok za krokem“, kterou dohody z Oslo sledovaly, se bohužel ukázala jako ne příliš účinná. Jejím hlavním smyslem bylo vybudování vzájemné důvěry mezi oběma stranami, která jim posléze měla pomoci v překonání bariéry, aby se mohly dohodnout na vzájemně přijatelném řešení těch nejpalčivějších problémů.⁵⁶ To se však nestalo. Významně se na tom podílela skutečnost, že je izraelská i palestinská společnost vnitřně rozdělená a že se na obou stranách vytvořila proti mírovému procesu silná opozice.

Množství teroristických útoků ze strany radikálních palestinských hnutí (viz Příloha č. 7) mělo za následek, že mnoho Izraelců začalo srovnávat proces z Oslo se ztrátou osobní bezpečnosti, což negativně ovlivnilo jejich postoj k mírové politice.⁵⁷

Arafátovi byla vyčítána dvojakost, se kterou přistupoval k mírovému procesu, když nedokázal jednoznačně odsoudit terorismus a zanechat protiizraelské rétoriky. Z palestinské strany se na jeho hlavu snášela kritika za zkorumpovanost Palestinské autonomie i neschopnost prosadit palestinské zájmy. Během 7 let procesu se nikdy nepodařilo získat pod úplnou palestinskou kontrolu víc než 18% území Západního břehu.⁵⁸ Přejídná dohoda sice znamenala stažení izraelských sil z nejvíce zalidněných oblastí Západního břehu, kde bylo koncentrováno cca 97% palestinského obyvatelstva, v přepočtu na čtvereční kilometry však toto území tvořilo pouze minimum z celkové rozlohy teritoria. Naopak mezi léty 1993 - 2000 přibýlo 5 nových osad a počet židovského obyvatelstva na okupovaných územích se téměř zdvojnásobil.⁵⁹

Podíváme-li se na mapku Západního břehu, kde jsou vyznačeny jednotlivé zóny (viz Příloha č. 4), zjistíme, že zónu A (tedy území pod úplnou palestinskou správou) tvoří mnoho menších částí, které postrádají jakoukoliv územní soudržnost. Pohyb mezi těmito jednotlivými „kantony“ je pro Palestince do značné míry omezen sítí silnic spojující židovské osady s Izraelem (tzv. *bypass roads*), které jsou určeny pouze Izraelcům.

⁵⁶ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru (Bill Clinton na Blízkém východě)*, s. 62.

⁵⁷ RABINOVICH, Itamar. *Waging Peace : Israel and the Arabs, 1948-2003*, s. 68-69.

⁵⁸ GELVIN, James L. *The Israeli-Palestine Conflict : One Hundred Years of war*, s. 239.

⁵⁹ *Peace Now* [online].

Přístup Izraele k mírovému procesu byl a je ovlivněn především tím, ze které politické strany pochází premiér. Obecně je mírovému procesu a ústupkům nakloněna více levice. Izraelský politický systém i polarizovaná společnost nedává premiérům možnost sestavit ideologicky blízkou vládní koalici. Výsledkem jsou nestabilní formace tvořené ze subjektů širokého politického spektra od levice po krajní pravici. V praxi to znamená, že jsou premiéři často vystaveni tlaku ze strany některých členů vládní koalice, který jim značně zužuje prostor pro manévrování. Ve snaze zachovat koalici tak často jde pokrok v mírovém procesu stranou. Netanjahuovo politické lavírování se projevilo například tak, že podepsal Hebronský protokol a zanedlouho potom povolil výstavbu nových židovských osad v Har Homa nedaleko Jeruzaléma. Při jednání v Camp Davidu v roce 2000 vedl premiér Ehud Barak jednání o permanentním statusu s výrazně zmenšeným kabinetem a bez většiny v parlamentu, když předtím kvůli vnitřním sporům z koalice odešlo několik stran. I kdyby nakonec v Camp Davidu bylo dosaženo dohody, s největší pravděpodobností by ji Knesset ani neschválil.

Od počátku hrály významnou roli v mírovém procesu mezi Izraelem a Palestinci Spojené státy. Přijetí Deklarace principů přechodné samosprávy se sice podařilo i bez jejich přičinění, v následujícím vývoji však byla jejich přítomnost nepostradatelná. Lucie Hindlsová si všímá během 90. let změn v americkém přístupu k mediaci. V období 1993-1996, kdy byla v Izraeli u vlády levicová Strana práce, nechávaly USA do velké míry rozhodování na samotných aktérech konfliktu. Omezovaly se především na usnadňování komunikace a poskytování morální a politické podpory.⁶⁰ Tento více méně pasivní postup měl pro USA své výhody. Nestál je příliš úsilí – pokud mírový proces pokračoval, mělo to pozitivní dopad na vnímání americké politiky na Blízkém východě, pokud by zkrachoval, zodpovědnost za neúspěch by nesli především regionální aktéři.⁶¹

Když byl v letech 1996-1999 premiérem Benjamin Netanjahu, zaujaly USA mnohem aktivnější přístup a z pozice „usnadňovatele“ přešly do role prostředníka a garanta jednání.⁶² Tlak, který na nepříteli ochotného Netanjahua vyvinuly, nesl ovoce –

---

⁶⁰ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru (Bill Clinton na Blízkém východě)*, s. 85.

⁶¹ HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru (Bill Clinton na Blízkém východě)*, s. 87.

⁶² HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru (Bill Clinton na Blízkém východě)*, s. 92.

izraelské stažení z Hebronu a přijetí memoranda z Wye River.⁶³ Přesto ani v tomto období americká strana nepřistoupila k tvrdší strategii, která by dokázala strany přimět ke splnění jejich závazků.

S nástupem Ehuda Baraka americký tlak polevil. Politický styl izraelského premiéra USA vyhovoval a tak nechávaly prostor jeho iniciativám. K větší aktivitě americkou stranu přinutilo Arafátovo odmítnutí Barakovy nabídky a blížící se konec Clintonova funkčního období. Do poslední chvíle se Clinton snažil podpořit mírový proces vlastními návrhy, ale již bez úspěchu. Třebaže si to Clinton jistě přál, on se nestal prezidentem, který by na Blízký východ přinesl mír.

---

⁶³ Změnu v přístupu a větší angažovanost USA vysvětluje především postava izraelského premiéra. Clinton měl ve svém druhém volebním období také o něco volnější ruce, když se již nemusel spoléhat na podporu voličů židovského původu, která mu předtím dvakrát dopomohla k vítězství v prezidentských volbách.

3 Cestovní mapa pro mír

3.1 Nová etapa izraelsko-palestinského konfliktu

Na konci září roku 2000 propuklo na okupovaných územích druhé palestinské povstání (nazývané též intifáda al-Aqsá). Na rozdíl od prvního povstání se toto vyznačovalo mnohem větší mírou násilí páchaného oběma stranami. Kromě zdokonalení stávajících sebevražedných zbraní vyvinula palestinská radikální hnutí rovněž jednoduché rakety qassám naplněné trhavinou, které odpalovala z pásma Gazy na nedaleká izraelská města.⁶⁴

Izraelská armáda v zájmu „národní bezpečnosti“ pak při svých operacích podnikala vojenské vpády na okupovaná území, časté byly rovněž blokády měst kombinované se zákazy vycházení, zavádění restriktivních opatření omezující pohyb Palestinců i demolice palestinských domů a ničení infrastruktury. Tyto praktiky nesoucí známky kolektivního trestu pro palestinské obyvatelstvo si vyžádaly kritiku mnohých nevládních organizací i mezinárodního společenství.⁶⁵ V rámci protiteroristického boje začal Izrael rovněž s mimosoudními likvidacemi vůdčích představitelů palestinských militantních hnutí. Izraelské vojenské síly znovu obsadily oblasti, které spadaly pod přímou palestinskou správu a prezidenta palestinské autonomie Jásira Arfata obklíčily v jeho sídle v Ramalláhu. Palestinská samospráva de facto přestala fungovat jako vládnoucí entita.

Na obou stranách docházelo v důsledku intifády k velkým lidským i materiálním ztrátám. Na palestinských teritoriích se prakticky zastavila veškerá ekonomická aktivita, 60% Palestinců žilo pod hranicí chudoby (v Gaze dokonce přes 75% obyvatel).⁶⁶ Izrael se rovněž potýkal s ekonomickým propadem. Zatímco v roce 2000 činily zahraniční investice 11,1 miliard dolarů, o 2 roky později došlo ke snížení na 2,6 miliard dolarů.⁶⁷ Zasažen byl i turismus, když byl počet turistů v roce 2002 na nejnižší úrovni za posledních 40 let.⁶⁸

---

⁶⁴ ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 220.

⁶⁵ ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 220-221.

⁶⁶ Averting Total Collapse.

⁶⁷ A Middle East Road Map to Where? [online], s. 15.

⁶⁸ Tamtéž.

Neúspěch mírového procesu v Camp Davidu a následné vypuknutí palestinského povstání předznameno novou éru izraelsko-palestinského konfliktu. Tuto skutečnost potvrdila změna mezi politickými elitami u všech zúčastněných stran:

- 1) **George W. Bush prezidentem USA.** Bill Clinton se i přes obnovení spirály násilí snažil do poslední chvíle ve funkci pokračovat v mírových rozhovorech. V říjnu 2000 svolal summit do Šarm aš-Šajchu, kde byla mj. vytvořena vyšetřovací komise vedená bývalým senátorem Georgem Mitchellem s cílem podat zprávu o příčinách násilností. V lednu ještě následovaly bilaterální izraelsko-palestinské rozhovory, ale i ty skončily bez úspěchu. Úřad amerického prezidenta převzal George W. Bush, který nechtěl být spojován s Clintonových politickým odkazem.⁶⁹ Na rozdíl od svého předchůdce, který vložil do mírového procesu mnoho úsilí a politického kapitálu, ustoupila pro Bushe otázka míru na Blízkém východě z priorit zahraničně-politické agendy.
- 2) **Ariel Šaron izraelským premiérem.** Předčasné volby v Izraeli v únoru 2001 vyhrál s velkým náskokem (62,38% hlasů) vůdce opozičního Likudu Ariel Šaron, který dokázal využít nálad izraelské veřejnosti po vypuknutí druhé intifády.⁷⁰ Tento kontroverzní politik⁷¹ byl známý odpůrce principu výměny území za mír a procesu z Oslo. Během kampaně se mj. vyjádřil v tom smyslu, že „dohoda z Oslo je ukončena. Neexistuje.“⁷² Ačkoliv měl Šaron pověst pravicového radikála, Itmar Rabinovich připomíná, že byl schopen i pragmatismu.⁷³ Jako premiér si uvědomoval přímou souvislost mezi palestinským povstáním a stavem státní ekonomiky a že bez diplomatického řešení hrozí zemi hospodářský kolaps.⁷⁴
- 3) **Izolace Arafáta.** Prezident palestinské samosprávy Arafát, kterému Izrael přičítal vinu za rozpoutání povstání a podněcování k násilí, byl držen izraelskými vojenskými silami v domácím vězení v Ramalláhu. Pro Izrael již

---

⁶⁹ EMERSON, Michael, TOCCI, Nathalie. *The Rubik Cube of the Wider Middle East*, s. 41.

⁷⁰ RABINOVICH, Itamar. *Waging Peace : Israel and the Arabs, 1948-2003*, s. 169.

⁷¹ Je mu mj. přičítána odpovědnost za masakr v palestinských uprchlických táborech Sabra a Šatíla v Libanonu v roce 1982.

⁷² DEEB, Dennis J. II. *The Collapse of the Middle East Peace : The Rise & Fall of the Oslo Peace Accords*, s. 36.

⁷³ Šaron coby ministr obrany za Beginovy vlády dohlížel na evakuaci osad na Sinaji. Jako ministr zahraničí za vlády Benjamina Netanjahua vyjednával dohodu z Wye River.

⁷⁴ A Middle East Road Map to Where? [online], s. 21.

Arafát nebyl partnerem pro vyjednávání. K tomuto závěru došly i Spojené státy, které později podmínily pokračování mírového procesu změnou vedení palestinské autonomie. Tento tlak nakonec vyústil ve vytvoření funkce palestinského premiéra, do které byl Arafátem jmenován umírněný Mahmúd Abbás.

3.2 Mírové iniciativy před přijetím cestovní mapy

Na americké scéně se v průběhu roku 2001 objevily dva důležité dokumenty, na které později odkazuje i samotný plán cestovní mapy. První z nich, tzv. Mitchellova zpráva⁷⁵, byla vydána 30. dubna 2001 jako výsledek mise senátora George J. Mitchella, která měla vyšetřit příčiny nové eskalace násilí mezi Izraelem a Palestinci. Tato zpráva mj. obsahuje doporučení oběma stranám konfliktu, která by umožnila obnovení důvěry a návrat k jednacímu stolu. Izrael i Palestinci by se měli podle ní přihlásit ke svým závazkům vyplývajícím z předešlých dohod, vyhlásit okamžité příměří a znovuzahájit bezpečnostní spolupráci. Palestinská samospráva by měla jasně odsoudit terorismus a věnovat maximální úsilí jeho prevenci. Na druhé straně Izrael by měl zastavit veškerou osadnickou činnost včetně přirozeného růstu osad, vyvarovat se zásahům proti neozbrojeným civilistům, zrušit uzavírky, převést palestinské samosprávě zadržované příjmy z daní, povolit Palestincům pracujícím v Izraeli návrat k jejich práci a zabránit ničení palestinského majetku.

Po této zprávě následovalo 13. června 2001 zveřejnění plánu pro nastolení příměří mezi Izraelem a Palestinci a obnovení jejich bezpečnostní spolupráce. Tzv. Tenetův plán⁷⁶ požaduje kromě jiného stažení izraelské armády na pozice před vypuknutím intifády, snížení počtu checkpointů na minimum, odstranění vnitřních uzavírek, znovuotevření letiště, přístavu a hraničních přechodů v Gaze. Dopad těchto iniciativ na aktuální zahraniční politiku Bushovy administrativy byl však spíše okrajový.

Návrhy na urovnání izraelsko-palestinského konfliktu nepřicházely jen ze Západu. V březnu 2002 na summitu Arabské ligy v Bejrútu byl jednomyslně schválen mírový plán, jehož autorem byl saúdskoarabský korunní princ Abdulláh. Bylo to vůbec první vážnější úsilí za strany arabských států přispět k mírovému řešení konfliktu,

---

⁷⁵ The Mitchell Report (May 4, 2001) [online].

⁷⁶ Plán nese jméno dnes již malého ředitele americké CIA. (The Tenet Plan (June 13, 2001) [online].)

ačkoliv mělo spíše symbolický než reálný vliv.⁷⁷ Tento plán požaduje úplné stažení Izraele k hranicím před šestidenní válkou a vytvoření Palestinského státu s Východním Jeruzalémem jako hlavním městem. Izraeli zato nabízí vytvoření plných diplomatických vztahů s arabskými zeměmi, normalizaci obchodu a bezpečnostní záruky. Otázka práva na návrat palestinských uprchlíků by měla být podle tohoto plánu vyřešena na základě rezoluce č. 194 Valného shromáždění OSN.⁷⁸

Mezinárodní společenství tuto iniciativu uvítalo jako významný příspěvek ke konečnému řešení konfliktu v celém regionu a později se odkaz na ni objevil i v textu cestovní mapy.

3.3 Válka proti terorismu a izraelsko-palestinský konflikt

Události z 11. září 2001, během nichž došlo k útokům na budovy Světového obchodního centra a Pentagonu ve Spojených státech, jsou z hlediska světového politického dění vnímány jako přelomové. Radikálně se změnila podoba zahraniční politiky Bushovy administrativy, která byla doposud pokládána za spíše pasivní a nezaměřenou. Navzdory původním úmyslům snížit zahraniční angažovanost Spojených států George W. Bush vyhlásil válku proti globálnímu terorismu, která byla zahájena o necelý měsíc později tažením do Afghánistánu a v březnu 2003 pokračovala útokem na Irák a režim Saddáma Husajna.

Pozornost USA se tedy opět obrátila k Blízkému východu. Vedle příprav na válku v Iráku, se začal rodit plán na obnovu mírového procesu mezi Izraelem a Palestinci. Jako impuls k jeho vzniku je přitom považován zejména projev amerického prezidenta z konce června 2002.⁷⁹ Goerge W. Bush ve svém proslovu podpořil tzv. dvoustátní řešení izraelsko-palestinského konfliktu, tedy vytvoření nezávislého palestinského státu, který podmínil ukončením násilí a výměnou vedení Palestinské samosprávy. Později dal prezident Bush otázku odstranění režimu Saddáma Husajna

---

⁷⁷ CORDESMAN, Anthony S., WITTEMEN, Jason A. The US Role in the Arab-Israeli Peace Process [online], s. 24.

⁷⁸ Tato rezoluce přijatá v prosinci 1948 požaduje, aby byl palestinským uprchlíkům co nejdříve umožněn návrat do jejich domovů. Těm, co se vrátit nechtěli, měly být vyplaceny kompenzace.

⁷⁹ President Bush's Speech Calling for New Palestinian Leadership [online].

s řešením izraelsko-palestinského konfliktu a vytvořením „skutečně demokratického palestinského státu,“ do přímé souvislosti.⁸⁰

3.4 Formování Kvartetu a vznik cestovní mapy

V té době se začal vytvářet diplomatický Kvartet USA, EU, Ruska a OSN, jejímž cílem bylo obnovení mírového procesu mezi Izraelem a Palestinci. Do té doby to byly Spojené státy, které měly takřka výlučnou kontrolu nad mírovými rozhovory.

Zatímco Palestinci již dlouho požadovali, aby byli kromě Spojených států zapojeni další důležití hráči v naději, že přinesou do řešení konfliktu více objektivitu, Izrael se internacionalizací konfliktu vždy bránil.⁸¹ Důvodem jsou jeho obavy, že další aktéři budou jednat ve prospěch Palestinců a zásadně omezí schopnost Izraele bránit se vojenskými prostředky.⁸²

Spojenectví mezi USA, EU, Ruskem a OSN v otázce míru na Blízkém východě se zformovalo na setkání ministrů zahraničí v Madridu v dubnu 2002, kde se zavázali společně pomoci oběma stranám konfliktu dosáhnout příměří a obnovit vzájemný dialog.⁸³

Po červnovém projevu G. W. Bushe se Kvartet zaměřil zejména na otázku palestinské reformy jako integrální součásti mírového procesu, která byla nutným předpokladem pro vznik nezávislého palestinského státu. Kvartet inicioval vytvoření mezinárodní skupiny (*International Task Force on Palestinian Reform*), která měla na průběh reformy dohlížet. Kromě samotných členů Kvartetu ji dále tvořila Kanada, Japonsko, Norsko, Mezinárodní měnový fond a Světová banka. V jejím rámci bylo vytvořeno celkem 7 pracovních skupin, které pod dohledem Kvartetu hodnotily vývoj v oblasti občanské společnosti, finanční odpovědnosti, místní správy, tržního hospodářství, voleb a soudních a správních reforem.⁸⁴

Důležitou součástí reformy měla být rovněž restrukturalizace palestinských bezpečnostních složek, které měly podléhat jednotnému velení a pokračovat v

---

⁸⁰ Americký prezident obviňoval Saddáma Husajna z podpory palestinského terorismu vyplácením odměn rodinám sebevražedných atentátníků. Jeho svržení mělo podle jeho slov posloužit jako „katalyzátor pro mír v regionu.“ (ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 February-15 May 2003, s. 129).

⁸¹ TOENSING, Chris. A Simulacrum of Internationalization [online].

⁸² CHOPRA, Jarat. Third Party Monitoring in the Israeli-Palestinian Conflict [online].

⁸³ Letter dated 10 April 2002 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council [online].

⁸⁴ The Quartet Statement (July 16, 2002) [online].

bezpečnostní spolupráci s IDF, jak předpokládal Tenetův plán. V této otázce se angažovali zejména Američané spolu s regionálními aktéry – Egyptem a Jordánskem.⁸⁵ *Ad Hoc Liaison Committee* (AHLIC), která koordinuje mezinárodní dárcovskou pomoc Palestincům, měla určit prioritní oblasti, kam by tato pomoc měla směřovat především.

Vedle intenzivní podpory reformních snah Kvartet od dubna 2002 pracoval společně na vytvoření nového konceptu, který by pomohl opět mírový proces nastartovat. Ačkoliv s prvním návrhem dokumentu cestovní mapy přišlo v září dánské předsednictví, byla to americká verze, která byla předložena 16. října Arielu Šaronovi a o den později ostatním členům Kvartetu a Palestincům.⁸⁶ Dokončení návrhu dokumentu a jeho zveřejnění bylo původně plánováno na prosinec 2002. Díky izraelským protestům však Spojené státy trvaly na odložení termínu, dokud v Izraeli neproběhnou volby a nebude sestavena nová vláda, neskončí válka v Iráku a dokud nebude jmenován palestinský premiér a nové vedení Palestinské samosprávy.⁸⁷ Konečná verze dokumentu tak byla stranám konfliktu oficiálně představena s několikaměsíčním zpožděním – 30. dubna 2003.

3.5 Cestovní mapa pro mír

Cestovní mapa pro mír⁸⁸ si klade ambiciózní cíl vytvořit do roku 2005 demokratický a životaschopný stát Palestina, jenž bude žít v míru po boku sousedního Izraele, a konečné řešení vleklého izraelsko-palestinského, resp. izraelsko-arabského konfliktu. Plán je rozdělen do třech fází, přičemž jednotlivé etapy jsou časově ohraničeny.

První fáze, jež měla být ukončena v květnu 2003, požaduje zastavení násilí a znovuzahájení bezpečnostní spolupráce mezi Izraelem a restrukturalizovanými palestinskými bezpečnostními složkami v prevenci proti terorismu. Dále se tato fáze zaměřuje na nutnost politických reforem, které mají připravit Palestince na vyhlášení nezávislosti, včetně návrhu ústavy založené na parlamentní demokracii a příprav na svobodné volby. Na druhou stranu Izrael musí podniknout veškeré kroky k normalizaci života Palestinců, stáhnout se z palestinského území okupovaného od začátku druhé intifády, vyklidit tzv. předsunutá stanoviště osad (*settlement outposts*) postavená od

⁸⁵ EMERSON, Michael, TOCCI, Nathalie. *The Rubik Cube of the Wider Middle East*, s. 62.

⁸⁶ The Road Map. *Journal of Palestine Studies*. Vol. 32, No. 4, Summer 2003, s. 83.

⁸⁷ The Road Map, s. 83.

⁸⁸ A Performance-Based Roadmap to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict [online].

března 2001 a zastavit veškerou osadnickou aktivitu (*settlement freeze*) včetně přirozeného růstu osad.

Druhá fáze cestovní mapy datovaná od června do prosince 2003 je zaměřena na možnost vzniku palestinského státu s provizorními hranicemi. K němu dojde v případě, že bude splněna podmínka demokratického palestinského vedení, které bude rozhodně bojovat proti terorismu. V této fázi jsou nadále rozvíjeny cíle z předchozí etapy, tj. bezpečnostní spolupráce, normalizace života Palestinců, budování palestinských institucí, formální vytvoření úřadu palestinského premiéra, ratifikace ústavy a celkové dokončení politické reformy.

Závěrečná fáze pak předpokládá dosažení konečné dohody a ukončení izraelsko-palestinského konfliktu do konce roku 2005. Soustředí se rovněž na konsolidaci reforem a stabilizaci palestinských institucí, efektivitu palestinských bezpečnostních složek a normalizaci vztahů Izraele s arabskými státy.

Cestovní mapa je politicky vyvážený, velmi obratně sepsaný, ale ne příliš detailní dokument. Postrádá konkrétnost v posloupnosti (která strana kdy a co udělá), přesné formulace (např. chybí definice spojení *settlement freeze*) i v tom, co se stane, nebudou-li strany konfliktu své závazky vyplývající z tohoto dokumentu plnit.

3.6 Palestinská reakce na cestovní mapu

S pokračující intifádou se z palestinského tábora stále častěji začaly ozývat hlasy, které zpochybňovaly taktiku používání násilí k dosažení politických cílů. Důsledky povstání byly pro Palestince katastrofální. Velké ztráty na životech, alarmující humanitární situace, zničení infrastruktury, ekonomiky, palestinských institucí a rostoucí mezinárodní izolace vedly k tomu, že se pragmatické jádro palestinské politické elity rozhodlo zabránit další eskalaci násilí a hledat řešení krize.⁸⁹

Pro Palestince představovala Cestovní mapa nabídku, kterou si za stávajících okolností nemohli dovolit odmítnout. Kromě příležitosti k obnovení mírových snah poskytovala Palestinské samosprávě možnost napravit svou reputaci v očích mezinárodního společenství a především USA.⁹⁰ Přivítali zejména skutečnost, že na rozdíl od dohod z Oslo si nový plán klade za cíl ukončení izraelské okupace a vznik palestinského státu. Obavy však vyvolávala vyhlídka jakéhosi přechodného státu bez

---

⁸⁹ The Road Map, s. 87.

⁹⁰ The Road Map, s. 87.

jasně vymezených hranic. Zkušenost z Oslo je utvrdila v přesvědčení, že Izrael bude dělat vše pro to, aby zachoval status quo a že se původně přechodné období může snadno změnit v trvalý stav.⁹¹

I přes výhrady, které k dokumentu palestinská strana měla, se však rozhodla zanechat dohadů nad detaily, plně jej akceptovat a volat po okamžitém zahájení jeho implementace s vědomím, že odklady by posloužily jedině zájmům izraelské strany.⁹²

3.6.1 Vytvoření úřadu premiéra: mocenský souboj mezi Arafátem a Abbásem

Jásir Arafát za dobu svého působení ve funkci palestinského prezidenta účinně smazal rozdíl mezi Palestinskou samosprávou a OOP. Dokázal manipulovat se soupeřícími mocenskými centry uvnitř palestinského politického systému a omezit význam legislativy i soudnictví, díky čemuž vytvořil jakýsi „systém řízeného chaosu“, který mu umožňoval manévrovat mezi protichůdnými domácími i mezinárodními tlaky a přitom si udržet nikým neohrožené postavení palestinského vůdce.⁹³ Dalo se tedy očekávat, že Jásir Arafát bude odporovat snahám o reformu, kterou požadovala cestovní mapa a která by omezila jeho vliv, ačkoliv ji samo palestinské obyvatelstvo požadovalo.⁹⁴

Palestinská legislativní rada schválila 10. března 2003 dodatek k prozatímní ústavě, který vytvářel úřad premiéra. V ten samý den na tuto pozici jmenoval Jásir Arafát umírněného Mahmúda Abbáse, který měl podporu mezinárodního společenství. Pro USA a Izrael byl zplnomocněný premiér možností, jak Arafáta obcházet.⁹⁵

Legislativní rada obdařila premiéra větší odpovědností, než chtěl původně palestinský prezident připustit. Premiér byl odpovědný za formulaci vládní politiky, dohled nad institucemi Palestinské samosprávy včetně jednotlivých ministerstev a za vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek.⁹⁶

Arafát se nechtěl smířit s omezováním vlastního vlivu. Mocenské soupeření mezi ním a Abbásem se silně projevilo při jednáních o nové vládě. Mahmúd Abbás po intenzivních diskusích s palestinskými frakcemi sestavil kabinet, v němž figurovalo

---

⁹¹ The Road Map, s. 87.

⁹² The Road Map, s. 87.

⁹³ The Meaning of Palestinian Reform [online], s. 12.

⁹⁴ The Meaning of Palestinian Reform [online], s. 12.

⁹⁵ The Meaning of Palestinian Reform [online], s. 15.

⁹⁶ A Middle East Road Map to Where? [online], s. 8.

jméno Muhammada Dahlana, který se měl stát ministrem pro bezpečnost.⁹⁷ Arafátovi lidé stejně jako on sám viděli v navrhované vládě snahu jej za pomoci sil ze zahraničí odstavit.⁹⁸ Arafátův souhlas byl klíčový, v jeho možnostech byla mobilizace stoupenců uvnitř i mimo Fatah, s jejichž pomocí by kabinet nemusel získat důvěru legislativní rady.⁹⁹ Arafát však nakonec ustoupil tlaku ze strany USA a EU a umožnil schválení nové palestinské vlády. Arafátova institucionální moc byla sice omezena, nadále však hrál rozhodující roli v palestinském veřejném životě. Narozdíl od Abbáse, který mohl svou legitimitu odvozovat pouze od prezidenta, měl Arafát silný lidový mandát.

3.7 Izraelská reakce na cestovní mapu

V Izraeli byl dokument přijat velmi kriticky. Známy je například výrok izraelského ministra bez portfeje Uzi Landaua o tom, že cestovní mapa je pro Izrael „cestou k národní katastrofě.“¹⁰⁰ Ačkoliv byl text dokumentu do značné míry inspirován projevem amerického prezidenta, jehož slova Izrael uvítal, přece v něm izraelská strana našla pasáže, které se podle jejího mínění až příliš odchylovaly od Bushovy vize a které odporovaly životním zájmům země.¹⁰¹

K cestovní mapě připojil Izrael celkem 14 výhrad, kterými podmínil své přijetí tohoto dokumentu.¹⁰² Mezi nimi v první řadě Izrael požaduje změnu palestinského vedení a zastavení palestinského násilí vůči židovskému obyvatelstvu jako nutný předpoklad ke znovuobnovení politického procesu. Proti zásadě reciprocitu, ze které cestovní mapa vychází, odmítá Izrael učinit jakékoliv kroky, dokud nebude tento jeho požadavek splněn. Podle jeho názoru je rovněž při přechodu z jedné fáze do druhé důležitější uskutečnění vytčených cílů než časové rozvržení, jaké cestovní mapa stanovuje. Dále pak by měl být podle Izraele vznik palestinského státu podmíněn jeho zřeknutím se práva na návrat uprchlíků a uznání práva židovského národa na vlastní, židovský stát. V dokumentu Izrael také postrádá jasně definovaná omezení suverenity možného budoucího palestinského státu, jako demilitarizace, izraelská kontrola hraničních přechodů i vzdušného prostoru a zákaz vytváření spojeneckých aliancí

---

⁹⁷ Muhammad Dahlan byl bývalým šéfem bezpečnosti v Gaze, který obhajoval neutralizaci Hamásu a získal si proto podporu Západu. Arafát však nechtěl, aby došlo ke konfrontaci ozbrojenými křídly Hamásu a Fatahu. (A Middle East Road Map to Where? [online], s. 13).

⁹⁸ A Middle East Road Map to Where? [online], s. 13.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ The Road Map, s. 86.

¹⁰¹ A Middle East Road Map to Where? [online], s. 5.

¹⁰² Israel's Road Map Reservations [online].

s nepřáteli Izraele. V neposlední řadě se Izrael ohradil proti tomu, aby to byl Kvartet, který bude dohlížet na plnění závazků obou znesvářených stran. Podle jeho představ by měly v tomto ohledu hrát vedoucí roli Spojené státy.¹⁰³ Stálo to ještě mnoho diplomatického úsilí, než cestovní mapu Izrael 26. května 2003 schválil. Washington ustoupil většině izraelských požadavků, aby se vyhnul dalším odkladům.¹⁰⁴

Všechny dohady a zdržování kolem zveřejnění cestovní mapy měly za následek jednu kuriozitu. Ačkoliv její text vyšel se značným zpožděním, její oficiální verze si ponechala časové rozvržení návrhu z prosince 2002 údajně proto, aby nemohlo dojít k případným dalším revizím, které by mohly pozměnit obsah. Prosincový návrh však předpokládal, že bude první fáze procesu uzavřena koncem května 2003. Po přijetí cestovní mapy měli tedy Izraelci a Palestinci jen pár dní na to, aby učinili řadu mimořádně obtížných kroků, které 1. fáze plánu vyžaduje. Už od počátku tedy muselo být zřejmé, že nebude možné časový harmonogram tak, jak jej předkládala cestovní mapa, splnit.¹⁰⁵

---

¹⁰³ A Middle East Road Map to Where? [online], s. 4.

¹⁰⁴ USA přijaly všechny izraelské výhrady s výjimkou na zřeknutí se práva na návrat palestinských uprchlíků a vyškrtnutí odkazu na mírovou iniciativu saúdskoarabského korunního prince.

¹⁰⁵ A Middle East Road Map to Where? [online], s. 3.

4 Kvartet v roli mediátora

Cestovní mapa pro mír byla jakýmsi precedentem. Představovala dosud nejmultilaterálnější přístup v řešení izraelsko-palestinského konfliktu, který byl po celá 90. léta takřka výhradně doménou Spojených států. Nyní to byl Kvartet, který na sebe vzal úlohu prostředníka v jednáních mezi oběma stranami a který měl současně dohlížet na implementaci nového plánu.

Následující kapitola se věnuje činnosti Kvartetu a jeho postojům ke stěžejním událostem v rámci izraelsko-palestinského konfliktu po přijetí cestovní mapy až do současnosti. Na základě zjištění, zda se postoj Kvartetu jako celku lišil od přístupu jednotlivých členů diplomatické koalice zvláště, budu moci potvrdit či případně vyvrátit svou první hypotézu.

4.1 Stručný přehled zapojení členů Kvartetu v blízkovýchodním konfliktu, resp. mírovém procesu

Všichni členové Kvartetu již dříve svým způsobem do průběhu konfliktu na Blízkém východě zasahovali a v minulosti si jejich mírové iniciativy často konkurovaly. Tato zkušenost spolu se vzájemnými vztahy k aktérům konfliktu má zajisté vliv na jejich současné postoje a působení v rámci diplomatické koalice.

4.1.1 Spojené státy americké

V průběhu 50. let se stal Blízký východ klíčovým bojištěm studené války, ve kterém se spolu střetávaly zájmy sovětské a americké. USA se začaly v oblasti více angažovat především v důsledku šestidenní války. Ta podle nich vytvořila vhodné podmínky pro diplomatická jednání, v nichž se postupně ujaly vedoucí role. V roce 1978 Spojené státy zprostředkovaly izraelsko-egyptská mírová jednání v Camp Davidu, která vyústila v přijetí mírové dohody mezi oběma zeměmi.¹⁰⁶ Významnou úlohu zde kromě prezidenta Cartera sehrál americký ministr zahraničí Henry Kissinger a jeho kyvadlová diplomacie (*shuttle diplomacy*). USA svojí diplomatickou aktivitou na

---

¹⁰⁶ Dohoda obsahovala mj. část týkající se Západního břehu pásma Gazy, podle které by mělo v budoucnu dojít k vytvoření autonomní palestinské samosprávy. Nicméně tato část byla formulována velmi nejasně a později byla odlišně interpretována Izraelem, Egyptem i USA.

Blízkém východě postupně marginalizovaly vliv SSSR a staly se nepostradatelnými pro všechny strany konfliktu.¹⁰⁷

V následujících letech se USA snažily o navázání na úspěch z Camp Davidu. Příležitost se naskytlá po válce v Perském zálivu, kdy USA definitivně potvrdily svou roli vedoucí světové velmoci. Iniciovaly tehdy velkou mezinárodní konferenci v Madridu. Spojené státy se pak především za Clintonovy éry staly prostředníkem a garantem mírových rozhovorů mezi Izraelem a Palestinci a byly přítomny u všech významných událostí v rámci mírového procesu.

USA a Izrael

Spojené státy uznaly stát Izrael prakticky okamžitě po jeho vyhlášení.¹⁰⁸ V kontextu studené války se mezi oběma zeměmi postupně vytvořil „zvláštní vztah“¹⁰⁹, který překročil rámec standardního spojeneckého svazku. Vzájemné vztahy se vyznačují úzkou strategickou, politickou a vojenskou spoluprací. Izrael patří mezi hlavní příjemce americké zahraniční pomoci. V roce 2007 činila celková pomoc Izraeli 2,5 miliard dolarů, z nichž celých 2,34 miliard tvořila pomoc vojenská.¹¹⁰ Obě země také pojí silné ekonomické vazby nebo například společný boj proti terorismu. V USA působí rovněž vlivná židovská lobby. Největší organizací působící ve prospěch Izraele na americké půdě je AIPAC (*The American Israel Public Affairs Committee*).

USA a Palestinci

USA dlouho považovaly palestinskou otázku zejména za problém uprchlíků. Tento postoj se pomalu měnil od 80. let, kdy postupně začínaly navazovat kontakty s OOP jako zástupcem palestinského lidu, kterou do té doby pokládaly především za teroristickou organizaci. V současné době podporují vznik palestinské státnosti.

USA byly v roce 2008 největším dárce pomoci Palestincům z řad jednotlivých států.¹¹¹ Palestinci si uvědomují, že díky svému politickému a ekonomickému vlivu jsou

---

¹⁰⁷ GELVIN, James L. *The Israeli-Palestine Conflict : One Hundered Years of War*, s. 228-229.

¹⁰⁸ USA údajně uznaly stát Izrael po 11 minutách od jeho vyhlášení. (Why did the United States immediately recognize the State of Israel? [online]).

¹⁰⁹ Termín „the Special Repationship“ poprvé použil na počátku 60. let americký prezident J. F. Kennedy.

¹¹⁰ SHARP, Jeremy M. U.S. Foreign Aid to Israel [online].

¹¹¹ Americká pomoc Palestincům činila v roce 2008 414,5 milionů dolarů. (ZANNOTI, Jim. U.S. Foreign Aid to the Palestinians [online]).

USA při řešení izraelsko-palestinského konfliktu nepostradatelní, přesto jsou frustrováni jejich pro-izraelským postojem.¹¹²

4.1.2 Rusko

Sovětský svaz podpořil plán OSN na rozdělení Palestiny z roku 1947 a byl jednou z prvních zemí, která nový stát Izrael uznala. V prvních letech po vzniku Izraele jej Sovětský svaz podporoval nejen diplomaticky ale i materiálně¹¹³. Motivem této pomoci byla Stalinova snaha získat nový stát na svou stranu a oslabit tak britský a americký vliv na Blízkém východě.¹¹⁴ S nástupem studené války a příklonem Izraele k prozápadnímu táboru se však vztah SSSR k Izraeli radikálně změnil. SSSR začal ze strategických důvodů podporovat nacionalistické režimy v okolních arabských státech – zejména v Egyptě, Sýrii a Iráku.¹¹⁵ Během 50. a 60. let dosahoval ekonomický a politický vliv SSSR na Blízkém východě svého vrcholu.¹¹⁶ Ten však byl po šestidenní válce výrazně umenšen ve prospěch Spojených států.

Po mírové konferenci v Ženevě v roce 1973¹¹⁷, na jejímž pořádání se SSSR podílel spolu s USA, byl z průběhu mírových jednání prakticky vyloučen, třebaže často vystupoval s vlastními návrhy řešení.¹¹⁸ SSSR zůstal aktivní především na půdě OSN, kde v polovině 70. let mj. podpořil rezoluci Valného shromáždění, která označovala sionismus za formu rasismu.¹¹⁹

V průběhu 80. let a zejména po nástupu Michaila Gorbačova do čela SSSR se začal sovětský postoj k Izraeli měnit.¹²⁰ Konec éry studené války potvrdilo přizvání SSSR Spojenými státy k pořádání mezinárodní mírové konference do Madridu. Tím de

---

¹¹² ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 232.

¹¹³ Například prostřednictvím Československa, které poskytlo Izraeli vojenský materiál.

¹¹⁴ ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 80.

¹¹⁵ GOVRIN, Yosef. *Israeli-Soviet Relations, 1953-1967 : From Confrontation to Disruption*, s. 4.

¹¹⁶ AVINERI, Shlomo. *Israel-Russia Relations* [online].

¹¹⁷ Nebylo na ní dosaženo žádných výsledků, nicméně bylo to poprvé, co se u jednacího stolu sešli zástupci USA, SSSR, Egypta a Jordánska. Sýrie se účastnit odmítla a proti přítomnosti OOP byly Izrael a USA.

¹¹⁸ Například návrh z roku 1976 požaduje stažení izraelské armády ze všech arabských území okupovaných od roku 1967, uznání legitimních práv palestinského lidu včetně práva na sebeurčení a vlastní stát, právo na existenci a bezpečnost všech zúčastněných států a ukončení válečného stavu mezi Izraelem a arabskými státy. (Soviet Proposal for a Middle East Settlement and the Geneva Peace Conference- 7 October 1976 [online]).

¹¹⁹ Tato rezoluce byla odvolána až v roce 1991.

¹²⁰ V říjnu 1991 byly mezi oběma zeměmi po 24 letech obnoveny plné diplomatické vztahy. (HABERMAN, Clyde. *Israel and Soviets Restore Full Relations* [online]).

facto skončila aktivní role SSSR na Blízkém východě. Rusko jako nástupnický stát si zde během 90. let ponechalo určitý vliv (hlavně prostřednictvím svých vztahů s Íránem, Irákem a Sýrií), uznávalo však americkou dominanci v regionu.¹²¹

Rusko a Izrael

Vztahy mezi SSSR a Izraelem byly dlouhá desetiletí studené války napjaté. K přerušení diplomatických styků mezi oběma zeměmi došlo nakrátko na počátku 50. let. V důsledku šestidenní války SSSR znovu vypověděl diplomatické vztahy s Izraelem, které byly plně obnoveny až v říjnu 1991, tedy po dlouhých 24 letech.¹²² V průběhu 90. let došlo k výraznému zlepšení izraelsko-ruských vztahů. Obě země spojuje otázka boje proti terorismu, silné ekonomické vazby i skutečnost, že významná část izraelského obyvatelstva (cca 1 milion) pochází z bývalého SSSR a ovládá ruský jazyk.¹²³ Napětí však vyvolávají vstřícné vztahy Ruska k nepřítelům Izraele – Íránu a Sýrii.

Rusko a Palestinci

Podpora OOP po šestidenní válce ze strany SSSR vyplývala ze sovětské snahy vyvážit americký vliv v regionu. Po rozpadu východního bloku se Rusko z oblasti víceméně stáhlo, přesto užší vztahy s Palestinci přetrvaly. Rusko je dlouholetým obhájcem vzniku palestinského státu.

4.1.3 Evropská unie

Snaha Evropy koordinovat zahraniční politiku vůči Blízkému východu se začala projevovat až během 70. let. Tehdy po jomkipurské válce vydala deklaraci, v níž poprvé formulovala společné stanovisko k arabsko-izraelskému konfliktu.¹²⁴ V roce 1980 přišla s vlastní mírovou iniciativou, tzv. Benátskou deklarací. Dokument, který stanovil základní postoje Evropského společenství k řešení konfliktu, v mezinárodním kontextu spíše zapadl, přesto však obsahoval předpoklady (viz zapojení OOP do vyjednávání),

---

¹²¹ KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East : Friend or Foe?*, s. 3.

¹²² AVINERI, Shlomo. Israel-Russia Relations [online].

¹²³ KHRESTIN, Igor, ELLIOTT, John. Russia and the Middle East.

¹²⁴ Kromě platnosti rezoluce RB OSN č. 242 v ní uznala, že k zajištění trvalého a spravedlivého míru na Blízkém východě musí být vzata v potaz legitimní práva palestinského lidu. Jedním z hlavních motivů této iniciativy byl snaha zajistit si energetickou bezpečnost a vyhnout se ropnému embargu ze strany arabských států. (BUREŠ, Jaroslav. Evropská unie a blízkovýchodní mírový proces [online]).

kteřé se v průběhu let ukázaly při řešení konfliktu jako nezbytné a musely na ně přistoupit Izrael i USA.¹²⁵

EU prosazovala multilaterální přístup k řešení izraelsko-palestinského, resp. izraelsko-arabského konfliktu pod záštitou OSN.¹²⁶ Přesto nakonec podpořila iniciativu G. Bushe na svolání velké mezinárodní konference do Madridu. EU se podílela na madridském procesu v rámci vedoucí role multilaterálního výboru pro ekonomickou spolupráci v regionu (REDWG)¹²⁷ V polovině 90. let pak přijala strategii euro-středomořského partnerství. Cílem tzv. barcelonského procesu, jehož se účastnily členské státy EU a zástupci ze Středomoří (včetně arabských států, Izraele a Palestinské samosprávy), bylo především zajištění bezpečnosti a stability v regionu, který s Evropou bezprostředně sousedí. Prostřednictvím barcelonského procesu sice EU nemohla příliš zasahovat do mírového procesu na Blízkém východě, přesto je bezesporu jeho pozitivním přínosem fakt, že fungovalo jako fórum pro multilaterální spolupráci, jehož se účastnily i zneprátelené strany.

V roce 1999 vydala tzv. Berlínskou deklaraci, v níž vyslovila názor, že nejlepší zárukou míru a bezpečnosti Izraele bude vytvoření demokratického a životaschopného státu Palestina. Obecně lze říci, že aktivita EU vůči dění na Blízkém východě stoupala s pokračující stagnací mírového procesu a neúspěšnými snahami americké administrativy.¹²⁸

EU a Izrael

Jejich vzájemné vztahy jsou charakterizovány úzkými obchodními vazbami, jejichž základem je Asociační dohoda, která vstoupila v platnost v roce 2000.¹²⁹

EU je pro Izrael největším obchodním partnerem (viz Příloha č. 12). Do EU zamířilo v roce 2008 33,3% z celkového izraelského exportu, zatímco EU měla na

---

¹²⁵ Podle Benáské deklarace se měly základem míru mezi Izraelem a arabskými zeměmi stát rezoluce RB OSN č. 242 a 338. Dále potvrzovala právo všech států zapojených do konfliktu na existenci v rámci bezpečných a mezinárodně uznaných hranic a právo Palestinců na sebeurčení. Volala rovněž po zapojení OOP do vyjednávání a odmítala jednostranné akce, které by měnily status Jeruzaléma. Vyjádřila také přesvědčení, že izraelské osady na okupovaných územích jsou překážkou mírového procesu a z hlediska mezinárodního práva nejsou legální. (Venice Declaration (June 13, 1980) [online]).

¹²⁶ GINSBERG, Roy H. *The European Union in International Politics: Baptism by Fire*, s. 108.

¹²⁷ Regional Economic Development Working Group: tento program měl umožnit navázání hospodářských vztahů mezi zeměmi v regionu a tím pomoci překonat některé rozpory mezi nimi.

¹²⁸ BUREŠ, Jaroslav. Evropská unie a blízkovýchodní mírový proces [online].

¹²⁹ Tato dohoda nahradila starší dohodu o zóně volného obchodu z roku 1975.

celkovém exportu do Izraele 36% podíl.¹³⁰ Ekonomická a politická spolupráce vyplývá z kontextu euro-středomořského partnerství.¹³¹ V současné době se hovoří o prohlubování vztahů a začleněním Izraele do evropských programů. Ve vzájemných vztazích existují určité rozpory týkající se především izraelsko-palestinského konfliktu. Ačkoliv se EU prezentuje na Blízkém východě jako neutrální síla, která klade důraz především na mezinárodní právo, Izrael je k většímu zapojení EU do mírového procesu krajně nedůvěřivý. Jeho postoj plyne z přesvědčení, že EU, která má tradičně silné vazby na arabské státy, zastává pro-arabský postoj a dostatečně nezohledňuje izraelské bezpečnostní zájmy.¹³² Z izraelské strany rovněž někdy zaznívá názor, že EU, která je z 45% závislá na blízkovýchodní ropě¹³³, svojí politikou na Blízkém východě sleduje především vlastní sobecké zájmy - zajištění energetické bezpečnosti.¹³⁴

EU a Palestinci

EU je největším dárcem finanční pomoci Palestincům. Tato pomoc jen během roku 2008 činila celkem 486 milionů euro.¹³⁵ Do vypuknutí druhé intifády byla finanční pomoc zaměřena na podporu rozvoje, poté na podporu rozpočtu Palestinské samosprávy, oživení ekonomiky a pokrytí naléhavých humanitárních potřeb.¹³⁶ Agendu ekonomické a politické spolupráce EU s Palestinskou samosprávou zahrnuje Akční plán z roku 2004 v rámci Evropské politiky sousedství. Díky ekonomickým a finančním nástrojům může EU vyvíjet na Palestinskou samosprávu účinný tlak.¹³⁷

EU je Palestinci vnímána jako síla, která může pomoci vyvážit vliv USA a přinést do řešení konfliktu více objektivitu.

---

¹³⁰ *BusinessInfo.cz* [online].

¹³¹ Upravuje ji Akční plán přijatý v rámci Evropské politiky sousedství.

¹³² EU často kritizuje Izrael za nepřiměřené užívání síly.

¹³³ *EurActiv* [online].

¹³⁴ *European Platforms on Arab-Israeli Peace* [online].

¹³⁵ *European Commission* [online].

¹³⁶ *European Commission* [online].

¹³⁷ BUREŠ, Jaroslav. *Evropská unie a blízkovýchodní mírový proces* [online].

4.1.4 Organizace spojených národů

Na jaře roku 1947 ustavila OSN zvláštní komisi *United Nations Special Committee on Palestine* (USCOP) tvořenou reprezentanty 11 zemí¹³⁸, která měla předložit návrh řešení Valnému shromáždění. Palestiniští Arabové odmítli s komisí spolupracovat s odůvodněním, že jejich práva jsou zřejmá a nepotřebují být prošetřována. Komise proto působila spíše ve spolupráci s židovskými organizacemi.¹³⁹

Výsledkem dvou a půl měsíčního šetření byla shoda na principu nezávislosti a roli OSN, komise však k samotnému řešení nezaujala jednotné stanovisko. Většina členů doporučovala rozdělit Palestinu na 2 státy – arabský a židovský s Jeruzalémem pod mezinárodní správou s tím, že by tyto 3 územní celky byly spojeny v rámci hospodářské unie. Ostatní upřednostňovali federaci tvořenou arabským a židovským státem s Jeruzalémem jako hlavním městem.¹⁴⁰ Po dlouhých jednáních přijalo Valné shromáždění rezoluci č. 181, která schvalovala 1. variantu (viz Příloha č. 1).

Po přijetí rezoluce vypukla v Palestině vlna násilí, která vyústila v 1. arabsko-izraelskou válku. Teprve následující rok se prostřednictvím OSN podařilo dojednat hranice příměří – tzv. zelenou linii (viz Příloha č. 2).

V reakci na šestidenní válku byla Radou bezpečnosti OSN přijata rezoluce č. 242, která se stala základním kamenem budoucích mírových snah. Klíčovými body této rezoluce bylo stažení izraelských ozbrojených sil z okupovaných území a respektování svrchovanosti a teritoriální integrity.¹⁴¹

Po ní následovala po jomkipurské válce další, číslo 338, která požadovala okamžité zahájení diplomatických jednání a naplnění předchozí rezoluce č. 242.¹⁴² K těmto jednáním v ten samý rok na konferenci v Ženevě pod patronátem OSN skutečně došlo, ovšem bez výsledků.

Od roku 1974 se palestinská otázka stala součástí agendy Valného shromáždění. To tehdy v rezoluci potvrdilo nezcizitelná práva palestinského lidu, včetně práva na

---

¹³⁸ Předsednictví připadlo Švédsku, další členové komise pocházeli z Austrálie, Československa, Guatemaly, Indie, Íránu, Jugoslávie, Kanady, Mexika, Nizozemí a Peru. (ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 67).

¹³⁹ The Question of the Palestine and the United Nations [online], s. 4.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Security Council Resolution No. 224 [online].

¹⁴² Security Council Resolution No. 338 [online].

sebeurčení, národní suverenity a práva na návrat. Od té doby jsou tato práva Valným shromážděním potvrzována každoročně.¹⁴³

V 90. letech se OSN se zaměřila v rámci podpory mírového procesu především na pomoc Palestincům v humanitární a socioekonomické oblasti.

OSN a Izrael

Izrael se stal členem OSN necelý rok po svém vzniku. Až do současnosti vydaly Rada bezpečnosti a Valné shromáždění OSN přes 200 rezolucí týkajících se blízkovýchodního konfliktu. Podle Izraele jej soudí některé orgány OSN nespravedlivě. Valné shromáždění, ve kterém mají silné zastoupení muslimské státy, již od 70. let iniciovalo řadu rezolucí, které odsuzovaly izraelskou politiku a naopak podporovaly OOP.¹⁴⁴ Další příklad protiizraelského postoje spatřuje v činnosti Rady pro lidská práva, v níž třetinu členů tvoří země Organizace islámské konference.¹⁴⁵ Tato rada často Izrael kritizuje za porušování práv Palestinců na okupovaných územích.

OSN a Palestinci

V roce 1974 byl Valným shromážděním udělen OOP pozorovatelský status a v roce 1988 VS uznalo vyhlášení palestinského státu.¹⁴⁶ Podpora Palestinců ze strany Valného shromáždění je zjevná. V Radě bezpečnosti OSN zájmy Palestinců většinou narážejí na právo veta Spojených států.

Na palestinských územích fungují agentury a programy OSN, které poskytují pomoc Palestincům přímo nebo přes místní vládní i nevládní instituce.

4.2 První odlišnosti: cestovní mapa vs. Bushova vize

Mezi členy Kvartetu od počátku nepanovala jednota v názorech na některé z klíčových bodů, o čemž svědčí několik návrhů cestovní mapy, které předcházely přijetí konečné verze dokumentu. Ta již nese známky přizpůsobení vizi George Bushe nastíněné v projevu z 24. června 2002 a izraelským požadavkům. Přesto lze najít určité odlišnosti.

---

¹⁴³ The Question of the Palestine and the United Nations [online], s. 23.

¹⁴⁴ BARD, Mitchell. The United Nations and Israel [online].

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ The Question of the Palestine and the United Nations [online], 24.

- 1) Palestinské vedení:** „Mír vyžaduje nové a jiné palestinské vedení, aby se tak mohl zrodit palestinský stát. Vyzývám palestinský lid, aby si zvolil nové vůdce, kteří neustupují teroru,“ řekl George Bush ve svém projevu,¹⁴⁷ čímž vyjádřil postoj Spojených států, které odmítaly dál s Jásirem Arafátem jednat. USA rovněž začaly vyvíjet tlak na ostatní státy, aby přerušily veškeré kontakty s palestinským prezidentem.¹⁴⁸ O tomto tlaku hovořila zejména Evropská unie.¹⁴⁹ EU, Rusko a OSN však považovaly Arafáta nadále za legitimního vůdce palestinského lidu. Tento názor převážil i v rámci celé diplomatické koalice.¹⁵⁰ Kvartet se však přece částečně přiblížil Bushově stanovisku. Zatímco podle návrhu cestovní mapy ze 14. listopadu 2002 nebyla palestinská strana povinna jmenovat premiéra, než bude vytvořen palestinský stát,¹⁵¹ konečná verze dokumentu premiérovo jmenování požaduje. Robert Satloff z Washington Institute for Near East Policy však upozorňuje, že kroky, které musela Palestinská samospráva v rámci cestovní mapy podniknout, přímo závisela na Arafátově participaci a podpoře. Jedině Jásir Arafát mohl znovu vydat prohlášení uznávající právo Izraele na existenci, jmenovat nový kabinet, vytvořit a posílit úřad premiéra či povolit restrukturalizaci bezpečnostních složek.¹⁵²
- 2) Boj s terorismem:** „Spojené státy nebudou podporovat ustavení palestinského státu, dokud se jeho vůdci nezapojí do trvalého boje proti teroristům a nerozeberou jejich infrastrukturu,“¹⁵³ řekl George Bush a dal tím jasně najevo nutný předpoklad pro vznik palestinské státnosti. Bushův přístup „security first“, který byl v souladu s izraelskými požadavky, předpokládá, že bude Izrael vyzván k jednání teprve ve chvíli, kdy dojde ke splnění této podmínky ze strany Palestinců.¹⁵⁴ Konečná verze cestovní mapy přijala tento princip, když

---

¹⁴⁷ MAKOVSKY, David, SATLOFF, Robert. The Quartet Roadmap, Take Two: Still at Odds with Bush's June 24 Speech [online].

¹⁴⁸ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 February-15 May 2003, s. 133.

¹⁴⁹ Izrael se dokonce odmítal setkat s představiteli EU, kteří předtím navštívili Arafáta. (ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 February-15 May 2003, s. 147).

¹⁵⁰ Letter dated 10 April 2002 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council [online].

¹⁵¹ SATLOFF, Robert. The Road Not to Be Taken: Assessing the Quartet Roadmap for Israeli-Palestinian Peacemaking [online].

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ MAKOVSKY, David, SATLOFF, Robert. The Quartet Roadmap, Take Two: Still at Odds with Bush's June 24 Speech [online].

¹⁵⁴ SATLOFF, Robert. The Road Not to Be Taken: Assessing the Quartet Roadmap for Israeli-Palestinian Peacemaking [online].

podmínila izraelské stažení z oblastí obsazených od začátku intifády pokrokem v plnění palestinských bezpečnostních reforem. Dokument však požaduje jistou míru reciprocity. Paralelně s palestinskými kroky v otázce bezpečnostních a politických reforem požaduje po Izraeli vyklizení předsunutých stanovišť osad (tzv. *settlement outposts*) postavených od března 2001 a okamžité zastavení veškeré osadnické aktivity.

- 3) Role Kvartetu:** Bush se ve svém projevu o Kvartetu vůbec nezmínil. Implementace cestovní mapy však podle samotného dokumentu měla probíhat pod dohledem diplomatické koalice. Na základě plnění závazků obou stran by pak měl Kvartet konsenzem rozhodnout o přechodu z jedné fáze do druhé. Spojené státy si však v tomto ohledu ponechaly právo veta.¹⁵⁵ Vedoucí role Spojených států uvnitř Kvartetu splňuje izraelský požadavek. Návrh na vytvoření komise vedené americkým koordinátorem, která bude dohlížet na plnění závazků, obsahuje i dodatek k cestovní mapě s názvem „Verification mechanism for the Quartet Road Map.“ Tento dokument rozděloval role v rámci Kvartetu. Vytvořil 4 specializované skupiny pověřené dohledem nad palestinskými reformami, humanitárními záležitostmi, bezpečností a „zvláštními úkoly“ (tzv. special functions, zahrnuje mj. otázky židovských osad). Zatímco v humanitárních záležitostech měla vedoucí postavení EU, další skupiny zůstaly pod výlučnou kontrolou USA.¹⁵⁶

4.3 Izraelská bezpečnostní bariéra

Na jaře 2002 začaly na veřejnost prosakovat informace o úmyslu izraelské vlády postavit bariéru, která měla oddělovat Západní břeh od Izraele. Jejím deklarovaným účelem byla snaha zabránit palestinským teroristům v útocích na území Izraele, kterých se v důsledku druhé intifády množilo (viz Příloha č. 8). Otázka bariéry se však stala problematickou ve chvíli, kdy její trasa začala zasahovat hluboko na palestinská území. Trasa bariéry (viz Příloha č. 5), která nerespektuje tzv. zelenou linii, tak vyvolává dojem, že vedle proklamovaných bezpečnostních zájmů za její realizací stojí i úmysl anektovat některé židovské osady na okupovaných územích a jejich okolí. Ačkoliv jde

¹⁵⁵ MAKOVSKY, David, SATLOFF, Robert. The Quartet Roadmap, Take Two: Still at Odds with Bush's June 24 Speech [online].

¹⁵⁶ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 February-15 May 2003, s. 133.

podle Izraele pouze o dočasné řešení bezpečnostní hrozby¹⁵⁷, bariéra jednostranně vytváří podmínky, které mohou ovlivnit jakoukoliv budoucí dohodu mezi Izraelem a Palestinci.

4.3.1 *Diplomatický Kvartet: znepokojení nad trasou*

Kvartet se poprvé zmínil o izraelské separační bariéře ve svém společném prohlášení na podzim 2003, když vyjádřil znepokojení nad její navrhovanou trasou, konfiskací palestinské půdy a dalším omezováním pohybu.¹⁵⁸ Později požadoval po izraelské straně ujištění, že má bariéra pouze bezpečnostní účel.¹⁵⁹

I ze strany USA, které jsou vůči Izraeli tradičně shovívavější, již od počátku zaznívala na adresu izraelské bezpečnostní bariéry kritika. Bushova administrativa dala Izraeli najevo, že si „skutečně nemyslí, že je potřeba stavět plot“, ale pokud má takový plot stát, „neměl by zasahovat do životů palestinského lidu nebo se snažit nějakým způsobem předjímat výsledek dohody o konečném statusu.“¹⁶⁰ V případě výstavby bariéry kolem osady Ariel dokonce USA zvažovaly uvalení ekonomických sankcí vůči Izraeli.¹⁶¹ V kontextu Šaronova plánu na stažení z Gazy a části Západního břehu však USA postupně svůj kritický tón zmírnily. S ohledem na právo Izraele na sebeobranu proti palestinským teroristům přijaly izraelské ujištění, že je tato bariéra „bezpečnostní spíše než politická“ a „dočasná spíše než trvalá“.¹⁶² Poradkyně pro Národní bezpečnost Condoleezza Riceová se za americkou stranu rovněž účastnila jednání s Izraelem o trase bezpečnostního plotu.¹⁶³

Evropská unie zaujala k bariéře mnohem kritičtější postoj. V deklaraci z listopadu 2003 upozornila na zhoršení životních podmínek Palestinců v důsledku její výstavby a především na to, že její trasa může do budoucna znemožnit vytvoření

---

¹⁵⁷ *Israel Ministry of Foreign Affairs* [online].

¹⁵⁸ Letter dated 6 October 2003 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. United Nations Security Council [online].

¹⁵⁹ Letter dated 19 May 2004 from the Secretary-General addresses to the President of the Security Council [online].

¹⁶⁰ CORDESMAN, Anthony S., WITTEMEN, Jason A. The US Role in the Arab-Israeli Peace Process [online], s. 27.

¹⁶¹ JACOBY, Tami Amanda. *Bridging the Barrier : Israeli Unilateral Disengagement*, s. 48.

¹⁶² The Sharon Unilateral Disengagement Plan, s. 89-90.

¹⁶³ Tamtéž.

životaschopného palestinského státu, jenž si klade za cíl plán cestovní mapy. Vyzvala v ní proto Izrael, aby konstrukci bariéry zastavil.¹⁶⁴

Podle Generálního tajemníka Kofi Annana bariéra rovněž představovala vážnou překážku v dosažení dvoustátního řešení.¹⁶⁵

Zajímavá bitva o izraelskou bezpečnostní bariéru se odehrála na půdě OSN. Při hlasování v Radě bezpečnosti o rezoluci, která označovala výstavbu bariéry za zelenou linií z hlediska mezinárodního práva za nelegální akt, využily USA právo veta a Velká Británie se spolu s Německem navzdory silné opozici vůči bariéře uvnitř EU zdržely. Iniciativa se tedy přesunula do Valného shromáždění, kde byla nakonec přijata rezoluce žádající ve věci právních důsledků izraelské separační zdi¹⁶⁶ poradní stanovisko Mezinárodního soudního dvora.¹⁶⁷ Všechny státy Evropské unie i Ruská federace se z obav o politické stanovisko soudu hlasování zdržely.

Mezinárodní soudní dvůr však jednoznačně potvrdil¹⁶⁸, že trasa zdi porušuje práva Palestinců žijících na území okupovaném Izraelem a její výstavba je v rozporu s mezinárodním právem.¹⁶⁹ Izrael je proto povinen zastavit její další výstavbu, již postavenou část zbourat a kompenzovat postižené Palestince.¹⁷⁰ Po zveřejnění stanoviska soudu iniciovala Arabská liga na Valném shromáždění hlasování o rezoluci požadující, aby se Izrael podrobil soudnímu stanovisku. USA hlasovaly proti¹⁷¹, státy Evropské unie a Rusko byly tentokrát mezi 150 zeměmi, které se vyslovily pro.¹⁷² Americký Kongres v reakci tyto události přijal usnesení, ve kterém obvinil Valné shromáždění OSN ze zneužití Mezinárodního soudního dvora pro politické účely.¹⁷³

---

¹⁶⁴ Fourth Meeting of the Association Council EU – Israel (Brussels, 17-18 November 2003): Declaration of the European Union [online].

¹⁶⁵ DOLPHIN, Ray. *The West Bank Wall: Unmaking Palestine*, s. 149.

¹⁶⁶ Rezoluce mluví o zdi, izraelská bariéra má však podobu betonové zdi jen na kratším úseku, na většině trasy je tvořena plotem elektronickými čidly.

¹⁶⁷ 90 zemí hlasovalo pro rezoluci, 8 proti a 74 se zdrželo. (DOLPHIN, Ray. *The West Bank Wall: Unmaking Palestine*, s. 152).

¹⁶⁸ Proti byl pouze jediný soudce z 15 – Američan Buergenthal. (DOLPHIN, Ray. *The West Bank Wall: Unmaking Palestine*, s. 160).

¹⁶⁹ DOLPHIN, Ray. *The West Bank Wall: Unmaking Palestine*, s. 161

¹⁷⁰ DOLPHIN, Ray. *The West Bank Wall: Unmaking Palestine*, s. 162

¹⁷¹ Americký zástupce John Danforth vysvětloval rozhodnutí USA hlasovat proti tím, že rezoluce byla jednostranná a odsouvala pozornost od politického procesu vedoucího ke dvoustátnímu řešení. (CORDESMAN, Anthony S., WITTEMEN, Jason A. *The US Role in the Arab-Israeli Peace Process* [online], s. 35).

¹⁷² DOLPHIN, Ray. *The West Bank Wall: Unmaking Palestine*, s. 162-163.

¹⁷³ House Denounces UN Misuse of International Court On Security Fence (July 15, 2004) [online].

4.4 Smrt Jásira Arafáta

Téměř po třech letech strávených v domácím vězení ve svém sídle v Ramalláhu Jásir Arafát náhle onemocněl a jeho stav se rychle zhoršoval. Francie se nabídla, že poskytne palestinskému prezidentovi lékařskou péči v přední vojenské nemocnici nedaleko Paříže.¹⁷⁴ Izrael povolil Arafátovi vycestovat a ten před svým odchodem z Ramalláhu pověřil Abbáse, aby převzal odpovědnost za každodenní chod OOP a Fatahu v teritoriích. 11. listopadu však Jásir Arafát ve svých 75 letech zemřel. Francie poslala jeho tělo se všemi vojenskými poctami do Egypta, kde se konal smuteční obřad. Účastnili se ho představitelé 61 zemí¹⁷⁵ a po jeho skončení byla rakev s Arafátovými ostatky převezena do Ramalláhu.

4.4.1 *Diplomatický Kvartet: naděje na oživení mírového procesu*

Členové Kvartetu stejně jako mnoho dalších států světa projevilo palestinskému lidu po Arafátově smrti hlubokou soustrast. Bushova administrativa ve svém kondolenčním prohlášení označila Arafátovu smrt za „významný moment v palestinských dějinách.“¹⁷⁶ Přes určité rozpory ve vnímání osoby zesnulého palestinského prezidenta se Kvartet shodl na tom, že jeho smrt představuje naději na posun v implementaci cestovní mapy, která poněkud stagnovala.¹⁷⁷ Prvním krokem, který měl obnovit mírový proces, byly volby nového prezidenta Palestinské autonomie. Blízkovýchodní Kvartet zdůrazňoval, že je potřeba, aby volby proběhly podle demokratických pravidel a vyjádřil svoji ochotu pomoci Palestinské samosprávě zajistit spravedlivý výsledek. Zároveň vyzval Izrael, aby průběh voleb usnadnil.

---

¹⁷⁴ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 August-15 November 2004, s. 165.

¹⁷⁵ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 August-15 November 2004, s. 166.

¹⁷⁶ CORDESMAN, Anthony S., WITTEMEN, Jason A. The US Role in the Arab-Israeli Peace Process [online], s. 35.

¹⁷⁷ Ke stagnaci procesu přispěly prezidentské volby v USA, které především přitahovaly pozornost americké administrativy. Po svém znovuzvolení a Arafátově smrti Gorge Bush slíbil, že během následujících čtyř let vynaloží veškerý politický kapitál k tomu, aby byl do konce jeho druhého funkčního období vytvořen palestinský stát. (CORDESMAN, Anthony S., WITTEMEN, Jason A. The US Role in the Arab-Israeli Peace Process [online], s. 36).

Termín prezidentských voleb byl stanoven na 9. ledna 2005. Od počátku byl jejich největším favoritem Mahmúd Abbás,¹⁷⁸ který nakonec potvrdil očekávání a se ziskem 62% hlasů ve volbách zvítězil.¹⁷⁹ Nový palestinský prezident se mohl spolehnout na mezinárodní podporu. Volbu umírněného Abbáse mezinárodní společenství uvítalo i vzhledem k předpokládanému stažení Izraele z pásma Gazy a části Západního břehu.

4.4.2 Arafátův odkaz – posílení islamistů?

Po dlouhých 35 let byl Arafát symbolem palestinského boje proti okupaci. On byl tou osobností, které se podařilo přeměnit komunity uprchlíků v silné národní hnutí a dostat palestinskou otázku do centra světové pozornosti.¹⁸⁰ Díky tomu si mezi Palestinci získal respekt a velkou popularitu.

Ačkoliv byl Arafát v roce 1994 demokraticky zvolen prezidentem palestinské autonomie, on sám mohl být těžko považován za demokrata. Zastával nejvýznamnější funkce v rámci Fatahu i celé OOP. Do roku 2003, kdy byla část jeho pravomocí převedena na nově vzniklou funkci premiéra, požíval autoritativní kontroly nad výkonnou mocí, bezpečností a financemi.¹⁸¹ Po jeho smrti se zákonitě vytvořilo v samém srdci palestinského politického systému mocenské vakuum. Zanechal po sobě slabé a zkorumpované instituce Palestinské samosprávy a vládní stranu Fatah na pokraji krize.

Přesto došlo po jeho smrti k přechodu ve vedení Palestinské samosprávy možná až překvapivě hladce. Žádné fundamentální změny se nekonaly. Do čela nejdůležitějších funkcí se postavili lidé Arafátovi blízcí a zároveň přijatelní pro mezinárodní společenství.

Existovaly ale jisté obavy. Arafát byl velmi charismatická osobnost respektovaná napříč palestinskou společností. Uvnitř Fatahu rozděleného do několika mocenských center, fungoval jako spojující článek.¹⁸² Po jeho smrti čelil Fatah

---

¹⁷⁸ Jeho suverénní postavení ohrozila na poslední chvíli zaregistrovaná kandidatura populárního Marwána Barghútiho, který si v té době za údajný podíl na atentátech odpykával v izraelském vězení několikanásobný doživotní trest. Barghúti však nakonec z volebního klání odstoupil. (ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 249).

¹⁷⁹ ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 250.

¹⁸⁰ After Arafat? Challenges and Propects. Middle East Briefing [online], s. 3.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² After Arafat? Challenges and Propects. Middle East Briefing [online], s. 11.

reálnému nebezpečí rozpadu. Navíc tu byla daleko jednotnější hnutí s koherentním politickým programem, která představovala pro vládní stranu vážnou konkurenci.

Ve stejné době jako prezidentské volby se konaly volby do místních zastupitelstev, jejichž výsledky vypověděly o skutečném rozložení politických sil na palestinských územích.¹⁸³ Palestinci, kteří považovali jmenované rady za nereprezentativní a zkorumpované, po komunálních volbách dlouho volali.¹⁸⁴ Od svého tradičního bojkotu tentokrát upustila militantní hnutí a především Hamás výrazně promluvil do celkových výsledků.

Na Západním břehu zvítězil po sečtení hlasů Fatah s 44,4%. S nevelkou ztrátou za ním skončil Hamás s 35,6%. Výsledky v Gaze prokázaly, že zde mají mnohem větší podporu radikální islamisté. S 65% dosáhl Hamás výrazného vítězství nad Fatahem, který získal „pouhých“ 30% hlasů.¹⁸⁵ Tyto výsledky byly pro Fatah varovným signálem o vzrůstající popularitě islamistické opozice, kterou již nebude možné obcházet. Naopak, k tomu, aby nedošlo ke střetu, bude třeba ji začlenit do palestinského politického systému.

4.5 Šaronův plán stažení z Gazy

Podle mého soudu by měl celý svět říci: „Děkuji Ti, Arieli. Nyní máme možnost začít s budováním mírového palestinského státu.“

George W. Bush¹⁸⁶

Na začátku února 2004 izraelský premiér Šaron oznámil, že má v úmyslu jednostranně stáhnout izraelské síly a evakuovat židovské osady z pásma Gazy a části Západního břehu.¹⁸⁷ Od Šarona, který celou svou dosavadní politickou kariéru zastával ideu „Velkého Izraele“ a obhajoval výstavbu osad na okupovaných územích,¹⁸⁸ mohl znít tento úmysl poněkud překvapivě.

Existují dohady, že za tímto rozhodnutím stála změna Šaronových názorů a posun od radikální pravice směrem do centra politického spektra, jiné naopak tvrdí, že

---

¹⁸³ ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 250.

¹⁸⁴ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 August-15 November 2004, 165.

¹⁸⁵ ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina : Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, s. 250.

¹⁸⁶ The Sharon Unilateral Disengagement Plan, s. 86.

¹⁸⁷ REINHART, Tanya. *The Road Map to Nowhere : Israel/Palestine Since 2003*, s. 30.

¹⁸⁸ ISSEROFF, Ami. Biografy of Ariel Sharon [online].

jeho pravým záměrem bylo upevnění izraelské kontroly nad Východním Jeruzalémem a Západním břehem.¹⁸⁹ Premiérův hlavní poradce Dov Weissglas se pro izraelský deník Ha'arec nechal slyšet, že se tímto krokem Izrael nadlouho vyhnul tomu, aby na něj mohl být vyvíjen ze strany mezinárodního společenství tlak.¹⁹⁰

V každém případě opustit Gazu bylo pragmatické rozhodnutí. Žilo zde 8000 židovských osadníků v celkem 21 osadách. Pod úplnou izraelskou kontrolu spadala téměř třetina území pásma¹⁹¹ Vzhledem ke skutečnosti, že se izraelská ekonomika potýkala od vypuknutí intifády s vážnými problémy, bylo pro ni udržování civilní a vojenské přítomnosti v pásnu obrovskou zátěží. Gaza navíc patří k nejhustěji obydleným oblastem na světě¹⁹² a postrádá jakékoliv přírodní zdroje.¹⁹³ Stažení z tohoto území rovněž podporovala většina izraelské veřejnosti.¹⁹⁴

4.5.1 Klíčové body plánu

Šaronův plán, který vznikl v těsné spolupráci se Spojenými státy¹⁹⁵, počítal s jednostranným vyklizením pásma Gazy a části Západního břehu. Jednostrannost tohoto kroku Izrael vysvětloval neexistencí vhodného partnera k jednání na palestinské straně.¹⁹⁶ Klíčové body dokumentu byly následující:

- 1) Vyklizení pásma Gazy včetně všech izraelských osad. Po tomto kroku již nebude důvod pro tvrzení, že je pásmo Gazy okupovaným územím.
- 2) Přemístění 4 osad na Západním břehu: Ganim, Qadim, Chomeš a Sanur.
- 3) Izrael si ponechá výlučnou kontrolu nad hranicemi, vzdušným a mořským prostorem.
- 4) Izrael si vyhrazuje právo na sebeobranu a preventivní kroky včetně použití síly v případě, že se v pásnu Gazy objeví nějaká hrozba.

---

¹⁸⁹ Disengagement and After: Where Next for Sharon and the Likud? Middle East Report No. 36 [online], s. 1.

¹⁹⁰ Disengagement and After: Where Next for Sharon and the Likud? Middle East Report No. 36 [online], s. 8.

¹⁹¹ REINHART, Tanya. *The Road Map to Nowhere : Israel/Palestine Since 2003*, s. 52.

¹⁹² Odhadovaná hustota zalidnění činí 4310,7 lidí na 1km². (CIA : *The 2008 World Factbook* [online].)

¹⁹³ REINHART, Tanya. *The Road Map to Nowhere : Israel/Palestine Since 2003*, s. 31.

¹⁹⁴ Se stažením z Gazy souhlasilo kolem 60% Izraelců. (REINHART, Tanya. *The Road Map to Nowhere : Israel/Palestine Since 2003*, 41-42).

¹⁹⁵ The Sharon Unilateral Disengagement Plan, s. 85.

¹⁹⁶ The Sharon Unilateral Disengagement Plan, s. 87.

- 5) Přítomnost izraelské armády v nárazníkové zóně mezi Gazou a Egyptem (tzv. Filadelfská cesta).¹⁹⁷

4.5.2 Diplomatický Kvartet: konečná dohoda musí být schválena oběma stranami

Ačkoliv Kvartet podpořil Šaronův plán jako jeden z kroků na cestě k míru, uvnitř diplomatické koalice se záhy objevily určité rozdíly a rozpory, které vyvolala zejména Bushova reakce na Šaronův dopis z poloviny dubna, v němž izraelský premiér svůj plán americkému prezidentovi nastínil.

Ve své odpovědi totiž prezident Bush mj. napsal, že je vzhledem k existenci velkých izraelských center na Západním břehu „nerealistické očekávat, že výsledkem vyjednávání o konečném statusu bude úplný návrat na hranice příměří z roku 1949.“¹⁹⁸ Tím židovské osady de facto legitimizoval a připustil jejich budoucí připojení k Izraeli. Také další výrok amerického prezidenta o tom, že by se palestinští uprchlíci měli usadit spíše v novém palestinském státě než na území, které je nyní součástí Izraele, vyvolal rozpačité reakce. Bush svými slovy předjímal možný výsledek minimálně u dvou ze sporných otázek, které se měly stát předmětem vyjednávání o konečném statusu mezi Izraelci a Palestinci, což do takové míry žádný z předchozích amerických prezidentů neučinil.

Na Bushova slova reagovala ostře zejména Evropská unie. Brian Cowen, ministr zahraničí předsedajícího Irsku, zdůraznil, že unie v žádném případě nepřijme změny hranic Izraele před šestidenní válkou, pokud nevzejdou ze společné dohody mezi Izraelem a Palestinci.¹⁹⁹ Evropská unie však nebyla zklamána pouze výroky amerického prezidenta týkající se otázek konečného statusu. Nelíbilo se jí, že dohoda mezi Bushem a Šaronem odsouvá mezinárodní společenství při řešení izraelsko-palestinského konfliktu na vedlejší kolej a že USA Izraeli nabízejí ústupky ještě před tím, než izraelský premiér přistoupí ke konkrétnímu jednání, natož splní závazky plynoucí z cestovní mapy.²⁰⁰ Opozice ze strany EU, Ruska i OSN vůči Bushovým výrokům se promítla i do společného stanoviska Kvartetu, který uvítal a plně podpořil záměr izraelského premiéra, avšak zdůraznil, že jakýkoliv jednostranný krok musí být

¹⁹⁷ The Sharon Unilateral Disengagement Plan, s. 90-95.

¹⁹⁸ The Sharon Unilateral Disengagement Plan, s. 89-90.

¹⁹⁹ Sharon's Plan : World Reaction [online].

²⁰⁰ Tj. odstranění předsunutých stanovisek osad a zastavení osadnické aktivity. (ORI, Nir. Allies Balk at Role in Implementing Sharon-Bush Plan [online]).

v souladu s cestovní mapou. Dále prohlásil, že Izrael musí ukončit okupaci trvající od roku 1967 (tj. i okupaci Západního břehu) a že jakákoliv otázka, která se váže ke konečnému statusu (tj. hranice, osady, uprchlíci, Jeruzalém) musí být vzájemně schválena Izraelci i Palestinci a řešena na základě rezolucí RB OSN.²⁰¹

4.5.3 Mise Jamese Wolfensohna

Ve snaze zajistit, že bude izraelské stažení probíhat v souladu s cestovní mapou a pod jejím dohledem, jmenovala diplomatická koalice odcházejícího prezidenta Světové banky Jamese D. Wolfensohna zvláštním vyslancem pro stažení z Gazy (*Special Envoy for Gaza Disengagement*). Cílem Wolfensohnovy mise, jejíž začátek byl stanoven na 1. června 2005, byla koordinace mezinárodní podpory Šaronově iniciativě. Jeho úkolem bylo provádět dohled nad stahováním, o jehož průběhu Kvartet pravidelně informoval. Součástí jeho poslání bylo rovněž pracovat s Izraelem a Palestinskou samosprávou na ozdravení palestinské ekonomiky, vytvoření dobrého a transparentního vládnutí, a zlepšování životních standardů, nezahrnovalo však vojenské a bezpečnostní aspekty uvolnění Gazy.²⁰²

Po úspěšném izraelském stažení však Wolfensohnova mise neskončila. Výsledkem jeho mediační činnosti mezi Izraelem a Palestinci bylo i přijetí Dohody o pohybu a přístupu²⁰³ z listopadu 2005, jejímž cílem byla podpora ekonomického rozvoje a zlepšení humanitární situace na palestinských územích, zejména v pásnu Gazy. Klíčové prvky dohody jsou následující:

- 1) Rafáh: mělo dojít k otevření přechodu mezi Gazou a Egyptem. Na palestinské straně hranice kontrolu zajišťovala Palestinská samospráva, na jejíž činnost dohlížela třetí strana, která měla zároveň Palestinské samosprávě poskytnout vybavení a technickou podporu. Touto třetí stranou se stala Evropská unie, respektive EU-BAM (*European Union Border Assistance Mission in Rafah*).
- 2) Hraniční přechody: Podle dohody měly být otevřeny nepřetržitě. Izrael se zavázal, že umožní export palestinského zboží (hlavně zemědělských produktů).

---

²⁰¹ Letter dated 19 May 2004 from the Secretary-General addresses to the President of the Security Council [online].

²⁰² Testimony of James D. Wolfensohn, Quartet Special Envoy for Disengagement, to the Foreign Relations Committee United States Senate [online].

²⁰³ Agreed Documents on Movement and Acces from and to Gaza [online].

Počet nákladních aut se zbožím na vývoz přes přechod Karni měl dosáhnout 150 a na konci roku 2006 až 400.

- 3) Spojení mezi Gazou a Západním břehem: K usnadnění pohybu osob a zboží měl Izrael umožnit průjezd konvojům autobusů a nákladních aut.
- 4) Pohyb na Západním břehu: V rámci tohoto bodu mělo dojít ke snížení překážek v pohybu na minimum s ohledem na izraelské bezpečnostní požadavky.
- 5) Přístav v Gaze: Podle dohody mohla být stavba přístavu zahájena. Izrael slíbil, že do provozu přístavu nebude zasahovat.
- 6) Letiště v Gaze: K této otázce se dohoda vyjadřuje ve smyslu, že se strany shodly na její důležitosti, přesto budou dál pokračovat v jednáních.

Pohyb a přístup tvoří od vyklizení pásma Gazy a části Západního břehu jeden ze základních pilířů agendy Kvartetu. Na implementaci Dohody o pohybu a přístupu přímo závisela životaschopnost palestinské ekonomiky. Výsledky jejího plnění však nebyly příliš příznivé. James Wolfensohn, který do své funkce vyslanec vložil mnoho úsilí a osobního kapitálu, byl z neúspěšné implementace dohody zklamaný.²⁰⁴ V rozhovoru pro Ha'arec uvedl, že zásadním problémem jeho mise byl nedostatečně silný mandát a slabá autorita.²⁰⁵ Kromě překážek ze strany americké administrativy²⁰⁶ se musel potýkat s ne příliš ochotným Izraelem²⁰⁷ a v neposlední řadě vzestupem Hamásu potvrzeným v parlamentních volbách v lednu 2006. Rozhodl se proto ukončit své působení coby vyslanec Kvartetu s oficiálním odůvodněním, že neexistují jasné směrnice jak pokračovat v rozvoji Palestinské samosprávy vedené právě Hamásem.²⁰⁸

4.6 Vítězství Hamásu v parlamentních volbách

V březnu 2005 oznámilo hnutí Hamás, že se zúčastní parlamentních voleb. Rozhodnutí participovat na politickém procesu, který donedávna Hamás bojkotoval, mělo své důvody zřejmě ve změněné situaci po smrti Jásira Arafáta a izraelském stažení

---

²⁰⁴ Testimony of James D. Wolfensohn, Quartet Special Envoy for Disengagement, to the Foreign Relations Committee United States Senate [online].

²⁰⁵ SMOOHA, Shahr. All the Dreams we had are now gone [online].

²⁰⁶ James Wolfensohn jmenovitě označil Elliotta Abramse, neokonzervativce a klíčového poradce prezidenta Bushe v otázkách politiky na Blízkém východě, za osobu, která nejvíce mařila jeho úsilí ve funkci vyslanec Kvartetu. (SMOOHA, Shahr. All the Dreams we had are now gone [online]).

²⁰⁷ V té době byl již izraelským premiérem Ehud Olmert. Nahradil na tomto postu Ariela Šarona, který po těžké mrtvici v lednu 2006 upadl do kómatu.

²⁰⁸ ERLANGER, Steven. Middle East : 'Quartet' Envoy Stepping Down [online].

z Gazy. Během intifády zabily izraelské nálety několik významných představitelů Hamásu a hnutí tak významně oslabily. Podle některých analytiků bylo pravděpodobné, že Hamás změní svou strategii – alespoň jeho pragmatické politické křídlo.²⁰⁹ Vládní strana Fatah, jejíž obliba u Palestinců klesala, ztratila svoji nejvýznamnější osobnost, která jí držela pohromadě a která měla zároveň autoritu mezi širokými vrstvami palestinského obyvatelstva. Pro oslabený a nejednotný Fatah byl Hamás ve volbách hlavním vyzyvatelem.

Rozhodnutí Hamásu účastnit se voleb bylo ze strany mezinárodního společenství přijato celkem pozitivně, ačkoliv toto hnutí figurovalo na americkém i evropském seznamu teroristických organizací. Kvartet proto zdůrazňoval, že by měla nová palestinská vláda okamžitě po svém jmenování znovu potvrdit právo Izraele na existenci a zřít se násilí a terorismu.²¹⁰

Bushova administrativa dokonce i přes protesty izraelského premiéra Šarona trvala na účasti Hamásu. Věřila, že má Abbásův Fatah před volbami velké šance na vítězství a tak vyvíjela tlak na Izrael, aby co nejvíce ulehčil jeho pozici.²¹¹

Volby, které se konaly 25. ledna 2006 za účasti mezinárodních pozorovatelů a podle demokratických standardů, přinesly pro mnohé překvapivé vítězství Hamásu. Hamás se ziskem 44, 45% hlasů obsadil celkem 74 z celkových 132 křesel v Palestinské legislativní radě a ukončil tak dlouholetou kontrolu Fatahu nad Palestinskou samosprávou.²¹²

Co vysvětluje skutečnost, že mělo islamistické hnutí u převážně sekulárního obyvatelstva takový úspěch? Pro Hamás hlasovalo mnoho Palestinců, které nelze jednoduše označit za stoupence islamistů. Jeho drtivé vítězství bylo jistě projevem radikalizace palestinské společnosti, ale také bylo způsobeno tím, že se od svých počátků toto hnutí věnuje širokému spektru kulturních, sociálních i humanitárních aktivit a především, že se na rozdíl od Fatahu nezdiskreditovalo vládnutím a četnými korupčními skandály.

---

²⁰⁹ A Middle East Road Map to Where? [online], 11.

²¹⁰ Quartet Statement on Upcoming Palestinian Elections (December 28, 2005) [online].

²¹¹ REINHART, Tanya. *The Road Map to Nowhere : Israel/Palestine Since 2003*, s. 107.

²¹² Palestinian Parliamentary Elections 2006 [online].

4.6.1 *Diplomatický Kvartet: zastavení pomoci Palestinské samosprávě*

Reakce na vítězství Hamásu byly rozpačité. Málokdo by před volbami předpokládal, že se tomuto hnutí podaří získat v parlamentu nadpoloviční většinu křesel. Izrael a USA oznámily, že s Palestinskou samosprávou vedenou Hamásem budou jednat jedině v případě, že uzná existenci Izraele jako židovského státu, odmítne násilí a přijme závazky vyplývající z předchozích dohod.²¹³ Tyto 3 podmínky přijal ve svém prohlášení k výsledkům voleb i diplomatický Kvartet.²¹⁴

Ve Spojených státech panovala shoda v přístupu k vítěznému Hamásu: nejednat s ním a zastavit přímou pomoc jím ovládané Palestinské samosprávě²¹⁵, dokud nesplní výše zmíněné podmínky. USA zároveň tlačily na mezinárodní společenství, aby zaujalo ve vztahu k Palestinské samosprávě stejné stanovisko.²¹⁶

Od společného postupu se odchýlilo tentokrát Rusko, které do té doby zaujímal v rámci blízkovýchodního Kvartetu spíše pasivnější roli. Ruský prezident Putin pozval představitele Hamásu i přes nelibost USA do Moskvy.²¹⁷ Tento krok navíc podpořila Francie, která má v EU tradičně silné slovo.²¹⁸ Podle Ruska, které na rozdíl od USA a EU nepovažuje Hamás za teroristickou organizaci²¹⁹, bylo cílem návštěvy přesvědčit vedení Hamásu, aby přijalo podmínky Kvartetu.²²⁰ Někteří experti se však domnívají, že za pozváním stála snaha Ruska zvýšit svůj vliv a zároveň vyvážit vedoucí roli USA v mírovém procesu.²²¹

V červnu Kongres schválil tzv. „Palestinian Anti-Terrorism Act of 2006“, který uzákoňuje sankce proti Palestinské samosprávě, jejím představitelům pak odmítá vydat víza k vycestování do USA a omezuje finanční pomoc nevládním organizacím fungujícím na palestinských územích. Sněmovnou reprezentantů předtím prošel ještě tvrdší návrh tohoto zákona, který dokonce omezoval prezidentovu autoritu v užití

---

²¹³ TOENSING, Chris. A Simulacrum of Internationalization [online].

²¹⁴ Statement by Middle East Quartet (January 30, 2006) [online].

²¹⁵ ZUNES, Stephen. Congressional Legislation Aimed at Isolating Hamas is Likely to Backfire [online].

²¹⁶ ZUNES, Stephen. Congressional Legislation Aimed at Isolating Hamas is Likely to Backfire [online].

²¹⁷ KHRESTIN, Igor, ELLIOTT, John. Russia and the Middle East.

²¹⁸ WEIR, Fred. Russia's Hamas Gambit [online].

²¹⁹ Ruský seznam teroristických organizací zahrnuje pouze skupiny, které přímo ohrožují bezpečnost Ruské federace. (STEPANOVA, Ekaterina. Russia's Middle East Policy : Old divisions or New? [online]).

²²⁰ WEIR, Fred. Russia's Hamas Gambit [online].

²²¹ Tamtéž.

sankcí a mnohem výrazněji postihoval i tu nejzákladnější humanitární pomoc palestinskému obyvatelstvu.²²²

James Wolfenson před odchodem ze své funkce upozornil, že dojde-li k zastavení finanční pomoci Palestinské samosprávě, budou s největší pravděpodobností výrazně omezeny základní služby, které z velké části poskytovala právě Palestinská samospráva, a jejíž činnost nebudou moci nevládní a mezinárodní humanitární organizace pokrýt.²²³

Spojené státy však v rámci Kvartetu zastavení financování Palestinské samosprávy prosadily. To vedlo k výraznému prohloubení její fiskální krize a ke zhoršení humanitární situace na palestinských územích, ke kterému přispěla rovněž i blokáda Gazy Izraelem. Evropská unie proto přišla jako člen Kvartetu s myšlenkou vytvořit dárci financovaný mechanismus, který by poskytoval základní sociální služby a přímou finanční pomoc palestinskému obyvatelstvu. Evropská komise ve spolupráci se Světovou bankou vypracovala návrh na tzv. Dočasný mezinárodní mechanismus (Temporary International Mechanism, TIM), který předpokládal pomoc v a) pokrývání nákladů na základní zdravotní a sociální služby, b) zajišťování dodávek energií, včetně pohonných hmot a c) podpoře nejchudším obyvatelům a pracovníkům poskytujícím základní služby.²²⁴ Spojené státy chtěly garanci, že 3. bod nebude zahrnovat platy zaměstnanců Palestinské samosprávy a varovaly, že i Světová banka může čelit pokutě za porušení zákona o sankcích.²²⁵

Kvartet nakonec TIM schválil nejprve na 3 měsíce s tím, že Spojené státy po uplynutí této doby přezkoumají výsledky implementace. Od té chvíle byl jeho mandát ještě šestkrát rozšířen.²²⁶

4.7 Vytvoření vlády národní jednoty

Vzhledem k tomu, že Palestinská samospráva byla největším zaměstnavatelem a zároveň poskytovatelem základních služeb na okupovaných územích, měl její bojkot

---

²²² Excerpts of the Palestinian Anti-Terrorism Act as Agreed to or Passed by the Senate (June 23, 2006) [online].

²²³ Testimony of James D. Wolfensohn, Quartet Special Envoy for Disengagement, to the Foreign Relations Committee United States Senate [online].

²²⁴ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2006, s. 116.

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ *European Commission* [online].

obrovský socioekonomický dopad.²²⁷ Hamás nebyl schopný vládnout, bezpečnostní složky spojené s Fatahem odmítaly plnit jeho rozkazy. Množily se krvavé střety mezi milicemi Hamásu a Fatahu, které hrozily přerůst v občanskou válku. Za těchto okolností začali prezident Abbás a premiér Ismáil Haníja intenzivně vyjednávat o možném vytvoření platformy národní jednoty a začlenění Hamásu a Islámského džihádu do struktur OOP.²²⁸ Za výrazného přispění Saudské Arábie obě strany 8. února 2007 podepsaly Dohodu z Mekky (*The Mecca Agreement*), která nabízela příležitost, jak zabránit prohloubení vnitropalestinského konfliktu. Současně její účastníci doufali v odvolání mezinárodních sankcí. Na základě této dohody byla vytvořena vláda národní jednoty složená z představitelů Hamásu i Fatahu.

4.7.1 *Diplomatický Kvartet: sankce pokračují*

První reakce na možnost vzniku vlády národní jednoty byly ze strany členů diplomatické koalice opatrné. Dohoda z Mekky totiž nezahrnovala souhlas se třemi podmínkami Kvartetu k obnovení pomoci a diplomatických kontaktů s Palestinskou samosprávou. Před přijetím dohody Kvartet podpořil jednání mezi Hamásem a Fatahem pod saúdskoarabským patronátem a vyzval ke zformování vlády národní jednoty, která se zaváže k principu nenásilí, uzná existenci Izraele a předchozí dohody včetně cestovní mapy.²²⁹ Odezvy jednotlivých členů Kvartetu však skrývaly drobné odlišnosti.

EU více méně opakovala fráze ze společného prohlášení avšak s tím rozdílem, že vyjádřila ochotu spolupracovat s novou palestinskou vládou, pokud přijme platformu „reflektující“ podmínky Kvartetu.²³⁰ Některé členské země (např. Francie) dávaly najevo, že by se EU jako celek mohla ve vztahu k nové vládě odchýlit od doposud společného postupu s Washingtonem.²³¹

Podle Ruska, které navzdory svému členství v diplomatické koalici udržovalo kontakty s představiteli Hamásu, bylo vytvoření vlády národní jednoty dostatečným důvodem k tomu, aby Kvartet odvolal sankce.²³²

Spojené státy však vyjádřily „zklamání“ nad programem nové palestinské vlády²³³ a bezpodmínečně trvaly na splnění tří požadavků. Evropská unie nakonec

²²⁷ Prologed Crisis in the Occupied Palestinian Territory: Recent Socio-Economic Impacts [online].

²²⁸ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2006, s. 118.

²²⁹ Statement by Middle East Quartet (February 2, 2007) [online].

²³⁰ After Mecca: Engaging Hamas [online], s. 21.

²³¹ Tamtéž.

²³² After Mecca: Engaging Hamas [online], s. 21-22.

zachovala americkou linii. K uvolnění sankcí vůči Palestinské samosprávě nedošlo. Spojené státy nadále odmítaly sjednat s palestinskou vládou jako celkem a místo toho podporovaly prezidenta Abbáse, aby upevnil svůj vliv nad samosprávou na úkor islamistů.²³⁴

Společné stanovisko Kvartetu bylo o něco mírnější. Po zformování nové vlády prohlásil, že ji nebude soudit jen podle složení či vládního programu, ale také na základě jejího jednání.²³⁵ Obhájcem takového přístupu byla zejména EU, která si od něj slibovala, že přispěje k další umírněnosti Hamásu.²³⁶

4.8 Krach vlády národní jednoty a ovládnutí Gazy Hamásem

Navzdory vládě národní jednoty střety mezi milicemi Fatahu a Hamásu pokračovaly. Situaci komplikovala rovněž neskrývaná podpora mezinárodního společenství v čele s USA tábora Mahmúda Abbáse. V létě 2007 se na palestinských územích naplno rozhořel vnitropalestinský konflikt, který málem vyústil v občanskou válku. Jeho důsledkem bylo vyhnání Fatahu z Gazy a uchopení moci Hamásem. Abbás v reakci na tyto události vyhlásil mimořádný stav, odvolal Haníju z funkce premiéra a rozpustil vládu národní jednoty. Haníja deklaroval, že bude Hamás spravovat každodenní chod pásma Gazy, avšak nehodlá nastolit paralelní vládu, která bude soupeřit s Abbásem.²³⁷ Zatímco si Hamás upevňoval postavení v Gaze, Mahmúd Abbás podnikl okamžité kroky k tomu, aby si zajistil kontrolu nad Palestinskou samosprávou na Západním břehu. Vydal řadu prezidentských dekretů, které přesouvaly velkou část soudních a legislativních pravomocí na exekutivu, aby tak mohl obcházet Hamásem ovládanou Palestinskou legislativní radu, a upevnil svou kontrolu nad bezpečnostními složkami.²³⁸

---

²³³ MORRO, Paul. International Reaction to the Palestinian Unity Government [online], s. 3.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ MORRO, Paul. International Reaction to the Palestinian Unity Government [online], s. 4.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2007, s. 145.

²³⁸ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2007, s. 146.

4.8.1 Diplomatický Kvartet: přijetí strategie „West bank first“

Mezinárodní společenství na Abbásův postup v centralizaci vlastní moci reagovalo pozitivně. Jako první svou podporu vyjádřily Spojené státy.²³⁹ Výsledkem mimořádné telekonference diplomatického Kvartetu bylo prohlášení, ve kterém vyjádřil podporu prezidentu Abbásovi a uznal nutnost a legitimitu jeho kroků.²⁴⁰ EU dosoudila „násilný puč“²⁴¹ Hamásu a pozastavila miliony dolarů na projekty humanitární pomoci v Gaze, aby z těchto peněz hnutí neprofitovalo.²⁴²

Spojené státy oznámily svůj úmysl, že hodlají obnovit přímou pomoc Palestinské samosprávě, pokud Abbás sestaví novou vládu bez účasti Hamásu, i kdyby měla kontrolovat jen Západní břeh.²⁴³ Abbás tedy jmenoval nový poloúřednický kabinet, do jehož čela se postavil Západem podporovaný Salam al-Fajjád. Následující den americká ministryně zahraničí Riceová oznámila ukončení sankcí uvalených na Palestinskou samosprávu. Po Spojených státech svůj bojkot uvolnila i Evropská unie.²⁴⁴ EU zároveň obnovila svou misi EUPOL COPPS²⁴⁵ (*European Union Police Coordinating Office for Palestinian Police Support*), která byla pozastavena po vítězství Hamásu v parlamentních volbách.

Bushova administrativa spolu se spojenci začala prosazovat strategii „West Bank first“ – politicky, finančně i vojensky podporovat vládu na Západním břehu zatímco bude pokračovat izolace a bojkot Hamásu v Gaze, a zdůraznit tak přínosy politické umírněnosti nad islámským extremismem.²⁴⁶

OSN v rámci Kvartetu vystupovala poněkud mírněji. Vedla ji k tomu skutečnost, že v Gaze ovládané Hamásem měla přibližně 10 000 zaměstnanců a nemohla si proto dovolit zpřetrhat veškeré kontakty s místními autoritami.²⁴⁷

S novou vládou na Západním břehu se opět podle diplomatických mocností otevřela příležitost k návratu k cestovní mapě a obnovení mírových rozhovorů.

---

²³⁹ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2007, s. 146.

²⁴⁰ Statement of the Middle East Quartet (June 16, 2007) [online].

²⁴¹ After Gaza. Middle East Report No. 68 [online].

²⁴² ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2007, s. 147.

²⁴³ Tamtéž.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ Mise EUPOL COPPS byla začala působit na palestinských teritoriích v ledu 2006. Jejím úkolem je podpora Palestinské samosprávy v budování efektivních policejních složek.

²⁴⁶ MALLEY, Robert, MILLER, Aaron David. 'West Bank First': It Won't Work [online].

²⁴⁷ After Gaza. Middle East Report No. 68 [online], s. 28.

Americký prezident George Bush navrhnul jmenovat svého blízkého spojence, odstupujícího britského premiéra Tonyho Blaira, na místo zvláštního vyslance Kvartetu uprázdněné po odchodu Jamese Wolfensohna. Izraelský premiér Ehud Olmert tento návrh uvítal, avšak za podmínky, že jeho role bude omezena pouze na reformu institucí Palestinské samosprávy, bezpečnostní a ekonomické otázky a politická jednání přenechá americké ministryni zahraničí Condoleeze Riceové.²⁴⁸

I přes jednotu Kvartetu v otázce podpory Mahmúda Abbáse však především z řad některých členů EU zaznívaly hlasy, podle kterých bylo obcházení Hamásu a izolace Gazy dlouhodobě neudržitelné.²⁴⁹

4.9 Konference v Annapolisu: zahájení jednání o otázkách konečného statusu

Americký prezident navrhnul uspořádat na podzim roku 2007 velký mezinárodní summit, který by odstartoval bilaterální jednání mezi Palestinci a Izraelem o otázkách konečného statusu (Jeruzalém, uprchlíci, osady, hranice, voda, aj.) a mnohostranná jednání Izraele se sousedními zeměmi, která měla vyústit v úplný mír mezi Izraelem a arabskými zeměmi. Americký návrh podpořili i ostatní členové Kvartetu a Spojené státy, vyvinuly úsilí, aby zajistili konferenci co nejširší účast i mezi arabskými státy.

Konference v Annapolisu ve dnech 26. – 28. listopadu se zúčastnilo přes 40 zemí, z nichž významnou část tvořily arabské státy.²⁵⁰ Funkce hlavního mediátora se chopily Spojené státy, zatímco ostatní členové Kvartetu zůstali spíše v pozadí. Primárním cílem summitu bylo po letech obnovení dvojstranných rozhovorů mezi Izraelem a Palestinci o otázkách konečného statusu. Vnější pozorovatelé však byli k výsledkům konference spíše skeptičtí.

Abbás i Olmert čelili na domácí půdě před začátkem summitu obtížné situaci. Hamás kontroloval Gazu a Izrael většinu Západního břehu, zatímco Palestinské samosprávě zbyl prakticky jen Ramalláh; Abbásův Fatah, páteř OOP, byl na prahu

---

²⁴⁸ Blair při svém nástupu do úřadu žádal generálního tajemníka Pan Ki-muna, aby mezi svými kolegy z Kvartetu loboval za rozšíření jeho politické role v mírovém procesu. Spojené státy však trvaly na jeho omezené pozici. (ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2007, s. 147-148.

²⁴⁹ Např. v červenci 2007 ministři zahraničí středomořských států EU (Francie, Španělska, Portugalska a Itálie) sepsali dopis Tony Blairovi, ve kterém jej vyzývali, aby se zasadil o zrušení blokády Gazy a navázání dialogu mezi Hamásem a Fatahem. (After Gaza. Middle East Report No. 68 [online], s. 31.)

²⁵⁰ Special Document File: The Annapolis Conference, s. 75.

rozpadu.²⁵¹ Palestinský prezident volal po obnově jednání o těch nejproblematičtějších otázkách již od svého zvolení. Summit uvítal jako příležitost k vytvoření jakéhosi rámce konečné dohody, která navrhne řešení klíčových sporných bodů. V případě úspěchu by tak mohl proti islamistům použít argument diplomacie a flexibility.

Popularita premiéra Olmerta se mezi izraelskou veřejností rapidně snížila v důsledku tažení do Libanonu a četným korupčním skandálům. Obnova mírového procesu byla pro jeho politickou kariéru záchranným lanem. Byl si však vědom, že v případě ústupků Palestincům hrozí odchod ultraortodoxní strany Šás a ultranacionalistické strany Izrael náš domov z vládní koalice a její následný rozpad. Proto se chtěl v jednáních zaměřit spíše na plnění závazků z cestovní mapy než na hledání kompromisů v těch nejpálčivějších otázkách.²⁵²

I Spojené státy se klonily ke vzkříšení cestovní mapy s tím, že bez splnění požadavků z 1. fáze bude možné jen těžko dosáhnout nějakého pokroku. Současně s její implementací podle USA mělo dojít k vyjednávání třetí fáze, tj. o otázkách konečného statusu.²⁵³

USA nechaly oběma stranám volné ruce, aby společně vytvořily dokument, ve kterém nastíní agendu vzájemných jednání. O potížích s jeho sepsáním svědčí skutečnost, že jej George Bush převzal hotový ani ne hodinu před zahájením summitu.²⁵⁴ Toto společné prohlášení, jehož přečtením americký prezident konferenci zahájil, neobsahovalo žádný rámec budoucí dohody, ale pouze závazek splnění požadavků z cestovní mapy a zahájení okamžitých dvoustranných jednání s cílem uzavřít konečnou mírovou dohodu do konce roku 2008.²⁵⁵ Obě strany se navíc výrazně lišily v názoru, na základě jakých dokumentů by mělo dojít k uzavření míru a vyřešení klíčových sporných bodů. Podle slov izraelského premiéra měl být kurz vyjednávání veden rezolucemi RB OSN, cestovní mapou a také dopisem prezidenta Bushe Šaronovi. Arabská strana namísto Bushova dopisu zdůrazňovala iniciativu Arabské ligy z roku 2002.²⁵⁶

Po skončení summitu byly opravdu spuštěny bilaterální rozhovory mezi vyjednávacími týmy vedenými izraelskou ministryní zahraničí Cipi Livniovou a

---

²⁵¹ The Israeli-Palestinian Conflict : Annapolis and After. Middle East Briefing No. 22 [online], s. 3-4.

²⁵² The Israeli-Palestinian Conflict : Annapolis and After. Middle East Briefing No. 22 [online], s. 4.

²⁵³ MAKOVSKY, David. Confidence Building After Annapolis [online].

²⁵⁴ Special Document File : The Annapolis Conference, s. 75.

²⁵⁵ Special Document File : The Annapolis Conference, s. 76-77.

²⁵⁶ Special Document File : The Annapolis Conference, s. 83-89.

hlavním palestinským vyjednavatelem Ahmedem Qurájou. Tato jednání však nepřinášela výsledky a postupně začínalo být jasné, že do konce roku 2008 k přijetí konečné dohody nedojde. Ačkoliv se prezident Bush na konferenci v Annapolisu osobně zavázal k tomu, že do konce svého funkčního období udělá vše proto, aby bylo dosaženo tohoto cíle,²⁵⁷ pozornost Spojených států ochladla s nadcházejícími prezidentskými volbami. Stejně jako u otázek konečného statusu nedošlo k pokroku ani v implementaci 1. fáze cestovní mapy. Izrael a USA po palestinské straně stále požadovaly další plnění bezpečnostních závazků a budování institucí, zatímco Izrael nestáhl své síly ze Západního břehu, neodstranil předsunutá stanoviště osad a nadále pokračoval v rozšiřování osad.

4.10 Izraelská ofenzíva v Gaze

Izrael stále pokračoval v blokadě a pravidelných útocích na pásmo Gazy s cílem oslabit hnutí Hamás. Export z Gazy byl úplně zakázán, povolen byl pouze minimální humanitární dovoz, který nestačil pokrýt každodenní základní potřeby palestinského obyvatelstva.²⁵⁸ Na druhé straně Hamás nadále ostřeloval izraelská města z Gazy raketami Qassám. V červnu 2008 však uzavřel Izrael s Hamásem 6 měsíční příměří a povolil příliv většího množství humanitární pomoci. I přes příměří však humanitární krize v Gaze pokračovala. Stále trval zákaz veškerého exportu, 95% průmyslu Gazy bylo uzavřeno a dovoz představoval 26% úrovně před volbami v roce 2006.²⁵⁹

Rok 2008 neskončil přijetím dohody o konečném statusu, jak si kladla za cíl konference v Annapolisu. Naopak, v jeho závěru, krátce po vypršení křehkého šestiměsíčního příměří mezi Izraelem a Hamásem, došlo k eskalaci konfliktu. Během roku 2008 dramaticky vzrostl počet raket a minometných granátů vystřelených z pásma Gazy na izraelské území (viz Příloha č. 9). Izrael na opakované ostřelování izraelských měst nečekaně odpověděl zahájením rozsáhlé vojenské operace „Lité olovo“. Deklarovaným cílem dlouho dopředu připravované akce bylo zasazení rány teroristické infrastruktury hnutí Hamás a zajištění bezpečnosti obyvatelstvu jižního Izraele. Během třítýdenní izraelské ofenzívy v hustě zalidněné Gaze však bylo zasaženo i množství civilních cílů. Přes 1300 Palestinců bylo zabito a dalších více než 5300 zraněno.²⁶⁰

---

²⁵⁷ Special Document File: The Annapolis Conference, s. 80.

²⁵⁸ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2008, s. 111.

²⁵⁹ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2008, s. 118.

²⁶⁰ *B'tselem* [online].

Podle odhadů Palestinského statistického úřadu jsou ekonomické škody odhadovány na 1,9 miliard dolarů.²⁶¹

4.10.1 *Diplomatický Kvartet: žádné společné stanovisko*

Mezinárodní společenství bylo rozsahem i načasováním izraelské operace zaskočeno. Přesto se od jejího počátku na konci roku 2008 představitelé Kvartetu nesešli a neučinili společné prohlášení vztahující se k událostem v Gaze.

Dosluhující Bushova administrativa zareagovala potvrzením práva Izraele na sebeobranu a přisoudila odpovědnost za novou eskalaci násilí Hamásu. Naléhala však na Izrael, aby se během operace co nejvíce snažil vyhnout civilním obětem.²⁶²

Ačkoliv se názory jednotlivých členských zemí mírně odlišovaly, vyzvala Evropská unie slovy vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Javieru Solany obě strany k okamžitému příměří. Odsoudila raketové útoky z Gazy na izraelská města, zároveň však odmítla nepřiměřené užití síly ze strany Izraele vedoucí ke zhoršení humanitární krize a komplikaci snah o mírové řešení.²⁶³ Podobný postoj zaujala i Ruská federace a Generální tajemník OSN Pan Ki-mun.²⁶⁴

Ze strany některých orgánů OSN zaznívala na adresu Izraele ostrá kritika.²⁶⁵ Prezident Valného shromáždění OSN Miguel d'Escoto Brockmann v rozhovoru pro Al-Džazíru dokonce označil izraelskou ofenzívu v Gaze za „genocidu“.²⁶⁶ Rada pro lidská práva OSN přijala rezoluci odsuzující pokračující izraelskou vojenskou operaci, která vede k „masivnímu porušování lidských práv palestinského lidu.“²⁶⁷

V souvislosti s krizí v Gaze se projevila neschopnost Rady Bezpečnosti OSN zaujmout včas jednotné stanovisko a prosadit příměří. Až 8. ledna přijala RB OSN závaznou rezoluci, která požaduje okamžité zastavení bojů a stažení izraelských sil

---

²⁶¹ HAAS, Amira. Palestinian Estimates : Fighting caused \$1,9 billion in damage to Gaza Strip [online].

²⁶² Reaction : Israeli Attacks on Gaza [online].

²⁶³ Reaction : Israeli Attacks on Gaza [online].

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ K té se připojil i Generální tajemník poté, co Izrael zasáhl budovy OSN v Gaze. Rozčilený Pan Ki-moon tehdy prohlásil, že se jednalo o „hrubý a nepřijatelný útok proti Organizaci spojených národů.“ (Ban ‘apalled’ by Gaza’s Damage [online]).

²⁶⁶ Israel accused of Gaza ‘genocide’ [online].

²⁶⁷ Rezoluce prošla poměrem 33:1 hlasů. Evropské země byly mezi 13 státy, které se hlasování zdržely. Důvodem byl text rezoluce, který nepřipouští, že cílem izraelského jednání je zastavení raketových útoků na své území. (UN Human Rights Council condemns Israel over Gaza [online]).

z Gazy.²⁶⁸ Izrael ani Hamás jí však nedbaly. Konflikt byl ukončen až poté, co Izrael vyhlásil 17. ledna jednostranné příměří. Následující den tak učinil i Hamás a 21. ledna se pak z pásma Gazy stáhla izraelská armáda.

---

²⁶⁸ 14 členů RB OSN hlasovalo pro, USA se hlasování zdržely. (Security Council Calls for Immediate, Durable, Fully Respected Ceasefire in Gaza Leading to Full Withdrawal of Israeli Forces. United Nations Security Council [online]).

5 Zhodnocení platnosti hypotéz

5.1 Kvartet v roli mediátora nepůsobil jednotně a nevyvíjel dostatečný tlak na obě strany konfliktu.

Vytvoření diplomatické koalice složené z klíčových hráčů mezinárodního společenství – USA, EU, Ruska a OSN, byla po letech americké nadvlády nad mírovým procesem mezi Izraelem a Palestinci vítanou změnou. Kvartet vzal na sebe úlohu mediátora, který měl oběma stranám pomoci v implementaci cestovní mapy a dosažení trvalé mírové dohody.

Podle Jacoba Bercovitcha není nikdy vztah mezi mediátorem a stranami sporu prostý politického zájmu.²⁶⁹ Pokud se mediace ujme koalice tvořená 4 různými politickými aktéry, dá se předpokládat, že ne vždy budou jejich zájmy totožné. Z rozboru reakcí a postojů členů blízkovýchodního Kvartetu k nejdůležitějším událostem, ke kterým došlo od přijetí cestovní mapy, je patrné, že se nejednota se v rámci diplomatické koalice projevila. První hypotézu potvrzují především dva případy:

- a) **Přístup k osobě Jásira Arafáta.** USA v rámci Kvartetu prosazovaly izolaci palestinského prezidenta. Kladly mu za vinu rozpoutání palestinského povstání, neschopnost či neochotu zastavit teroristické útoky a podněcování k násilí. Ačkoliv se George W. Bush o Arafátovi ve svém stěžejním červnovém projevu slovem nezminil, dal jasně najevo, že předpokladem pro vážný mírový proces je výměna palestinského vedení. EU, Rusko i OSN navzdory americkému tlaku i přes podporu vzniku úřadu premiéra Arafáta stále považovaly za legitimního vůdce palestinského lidu, se kterým je třeba dále jednat. Jásir Arafát byl v posledních letech svého života sice díky přehlížení ze strany USA a Izraele oslaben, v rámci palestinského politického systému však zaujímal nadále stěžejní místo. Snahy o eliminaci Arafátova vlivu pravděpodobně přispěly k jeho odporu vůči reformám Palestinské samosprávy a k malé motivaci podílet se na úspěchu procesu.

---

²⁶⁹ BERCOVITCH, Jacob. *Mediation in International Conflict: Theory, Practice, and Developments*, s. 133.

b) **Přístup k židovským osadám a problému palestinských uprchlíků.** Výroky prezidenta Bushe k citlivým otázkám konečného statusu vzbudily zděšení nejen v arabském světě, ale i mezi ostatními členy Kvartetu. Izraelský premiér Šaron přijal Bushova slova jako garanci amerického souhlasu s ponecháním některých židovských osad na okupovaných územích a odepřením práva na návrat palestinských uprchlíků, která mu pomohla v Izraeli prosadit plán evakuace Gazy a části Západního břehu. George W. Bush se těmito výroky přiblížil izraelské pozici nejvíce ze všech amerických prezidentů. Dohoda mezi ním a Šaronem vyvolala obavy, že může předurčit výsledek jednání o otázkách konečného statusu, aniž by na něj měla palestinská strana vliv. Tyto obavy navíc umocňoval izraelský unilateralismus i marginalizace Palestinské samosprávy v čele s prezidentem Jásirem Arafátem.

Ostatní členové Kvartetu korigovali Bushův postoj důrazem na mezinárodní právo a řešení všech sporných bodů na základě vzájemné dohody mezi oběma hlavními aktéry.

Členové Kvartetu však přes drobné názorové nuance dokázali zaujmout i společné stanovisko – například po vítězství Hamásu v parlamentních volbách či k událostem, jež následovaly po vyhnání Fatahu z Gazy.

V případě rozporů uvnitř Kvartetu stály na jedné straně USA a na straně druhé ostatní členové Kvartetu vedení většinou EU. Je to dáno tím, že zatímco účast Ruska a OSN v Kvartetu je spíše symbolická, USA a EU diplomatickou koalici aktivně řídí. I přes společný cíl - vznik palestinského státu a konečné řešení blízkovýchodního konfliktu, se občas rozcházejí v představách, jak jej dosáhnout. Třebaže vedoucí postavení v rámci Kvartetu náleží USA, snaží se EU hrát při řešení konfliktu aktivnější roli nejen v otázkách ekonomické a humanitární pomoci. Podle jejích kritiků se tato snaha projevuje častým vymezováním se vůči USA.²⁷⁰ I v samotné EU však existují rozdíly. Přes viditelnou snahu vystupovat na mezinárodní scéně jednotně bývají postupy členských zemí „sedmadvacítky“ nekoordinované a není vždy jasné, zda představitelé jednotlivých států hovoří pouze za svou zemi nebo jménem celé EU. Typickým příkladem je Francie, která se ujímá role evropského mluvčího velmi často.

---

²⁷⁰ Viz např. STEINBERG, Gerald M. The Quartet, the Road Map, and the Future of Iraq: A Realistic Assessment [online].

Spíše než nejednota uvnitř Kvartetu je podle mého názoru zásadním problémem jeho pouhý formální význam. Předpokladem úspěšné mediace je skutečnost, že s mediátorem souhlasí obě strany konfliktu. Izrael však již od počátku vystupoval proti zapojení dalších mezinárodních hráčů. Jednou z jeho 14 připomínek k cestovní mapě byla výhrada proti tomu, aby to byl Kvartet, kdo bude dohlížet na plnění závazků vyplývajících z mírového plánu. Slova premiéra Šarona z ledna 2003 dávají zapravdu, že Kvartet nebyl pro Izrael žádnou autoritou: „Kvartet není nic. Neberte to vážně.“²⁷¹ Autoritu měly v rámci diplomatické koalice především USA, které si také ponechaly kontrolu nad politickým vyjednáváním, zatímco od ostatních členů Kvartetu se předpokládala zejména finanční a diplomatická podpora mírového procesu. Co tedy vedlo USA k zapojení Evropské unie, Ruska a OSN, když i nadále zaujímaly vedoucí roli při řešení izraelsko-palestinského konfliktu? Daniel Mendel odpovídá, že důvodem mohla být a) snaha uklidnit arabské státy poté, co byla deklarována „válka proti teroru“; b) přenést částečnou odpovědnost za případný neúspěch mediace na ostatní účastníky či c) vyvrátit tvrzení, která USA obviňují z unilateralismu.²⁷² V peacemakingu na Blízkém východě je aktivní americké vedení neodmyslitelné, přesto se domnívám, že USA svým jednáním přispěly ke zmenšení významu Kvartetu jako celku i samotné cestovní mapy.

USA disponují jako dominantní světová mocnost politickými i ekonomickými prostředky, kterými může na strany konfliktu vyvinout velmi účinný tlak. Sílu tohoto tlaku pocítila Palestinská samospráva poté, co byla sestavena vláda výlučně z představitelů Hamásu, která odmítla přijmout 3 podmínky Kvartetu. Na druhé straně Izrael dál beztréstně pokračoval v rozšiřování osad na okupovaných územích, ačkoliv USA i ostatní členové Kvartetu mnohokrát zdůrazňovaly, že se jedná o zásadní porušování závazků z cestovní mapy. V užití tvrdších opatření vůči stranám konfliktu je tedy patrná určitá asymetrie.

5.2 Slabé vedení Palestinské samosprávy po smrti Jásira Arafáta posílilo pozice radikálního hnutí Hamás.

Islamistické hnutí Hamás si během 90. let vybuodovalo na palestinských územích silné postavení. Odmítlo proces z Oslo stejně jako participaci ve vládních strukturách, která by de facto znamenala legitimizaci mírových dohod. Množstvím sebevražedných

---

²⁷¹ DEEB, Dennis J. II. *The Collapse of the Middle East Peace : The Rise & Fall of the Oslo Peace Accords*, s. 47.

²⁷² MENDEL, Daniel. Four-part Disharmony: The Quartet Maps Peace.

útoků se jim dařilo mírový proces účinně sabotovat. Populárnější Hamás měl mezi Palestinci podporu nejen díky své nesmiřitelnosti vůči Izraeli, ale především díky propracovanému systému zdravotnictví, školství a sociálního zabezpečení na podporu chudého palestinského obyvatelstva.

Klíčovou chybou Jásira Arafáta bylo, že nedokázal islamistickou opozici přesvědčit, aby se začlenila do palestinského politického systému, nejlépe skrze struktury OOP. V takovém případě by nejspíš došlo ke zmírnění jejich pozic a postupné přeměně v politické strany.

Od počátku mírového procesu nebyla popularita radikálních islamistických hnutí zanedbatelná. Hamás si během 90. let udržoval mezi Palestinci stabilní podporu kolem 10% (viz Příloha č. 10).

Po smrti Jásira Arafáta si byl Hamás vědom citelného oslabení vládního Fatahu a přehodnotil svůj postoj k politickému procesu, když se rozhodl zúčastnit nejprve komunálních a poté i legislativních voleb.

Druhou hypotézu nelze jednoznačně potvrdit ani vyvrátit. Popularita islamistického hnutí se zvyšovala ještě za Arafátova života (viz Příloha č. 11). Příčinami byla rostoucí nespokojenost s korupcí ve Fatahem ovládané Palestinské samosprávě i radikalizace palestinského obyvatelstva během druhé intifády. Výsledky voleb, jejichž hlavním tématem se stala právě korupce, tento trend jedině potvrdily. V konečném důsledku úspěchu militantního Hamásu však zajisté napomohla i skutečnost, že se Fatah potýkal s vnitřní nejednotou, která jej stejně jako celou Palestinskou samosprávu výrazně oslabovala.

5.3 Proč nedošlo do konce roku 2005 k uzavření konečné dohody mezi Izraelem a Palestinci?

Plán cestovní mapy předpokládal dosažení mírové dohody mezi Izraelem a Palestinci do konce roku 2005. Od té doby uplynuly více než 3 roky a konečné řešení vleklého konfliktu je stále v nedohlednu. Celý proces se navíc nepřehoupl ani do své druhé fáze. Faktory, které přispěly k tomu, že mírový plán nebyl dosud naplněn, lze shrnout do několika bodů:

- a) **Strukturální slabost cestovní mapy.** Na cestovní mapu je třeba se dívat jako na produkt složitých vyjednávání mezi USA a ostatními členy Kvartetu, obsahuje

tedy mnoho nepříjemných kompromisů. Svým důrazem na gradualismus navazuje na dosavadní peacemakingové snahy, které se ale v minulosti příliš neosvědčily. Záměr tohoto přístupu byl jasný – vybudovat mezi stranami konfliktu důvěru. Ve skutečnosti však oddaluje diskusi o nejproblematictějších otázkách. O definiční nedostatečnosti a chybějící konkrétnosti cestovní mapy již byla řeč (viz *settlement freeze*, palestinský stát s provizorními hranicemi aj.) Tento mírový plán je plný vyvážených „nabádání“ oběma stranám konfliktu a jeho realizace podle samotného dokumentu vyžaduje především dobrou vůli hlavních aktérů. Rychlost vývoje, tj. postup z jedné fáze do druhé, slovy prezidenta Bushe striktně závisela na plnění závazků.²⁷³ Cestovní mapa ovšem neobsahuje žádné vynucovací mechanismy, kterými by bylo toto plnění zajištěno. V tomto kontextu tedy časové rozvržení, jak jej předkládá cestovní mapa, zcela ztrácí smysl. Nerealistický harmonogram navíc od počátku poznamenal důvěryhodnost vlastního dokumentu.

- b) **Omezená role Kvartetu a nedostatečný zájem USA.** Jak již bylo výše řečeno, diplomatická koalice měla při řešení konfliktu spíše formální význam. Politická vyjednávání zůstala nadále v režii USA. Úspěšný proces vyžadoval jejich trvalé aktivní zapojení a vůli vyvíjet stejný tlak na obě strany. Izraelsko-palestinský konflikt však nebyl pro zemi válčící v Iráku a Afghánistánu prioritou.
- c) **Palestinská nejednota.** S Hamásem v Gaze a Palestinskou samosprávou na Západním břehu lze jen těžko vnímat palestinská území jako jednu teritoriální a politickou jednotku. Vnitropalestinský vývoj po smrti Jásira Arafáta výrazně zkomplikoval a oddálil další vývoj procesu. Někteří experti se domnívají, že mezinárodní společenství ztratilo jedinečnou příležitost dosáhnout konečné dohody ještě za Arafátova života.²⁷⁴
- d) **Neslučitelnost zájmů hlavních aktérů.** Jednání o otázkách konečného statusu (tj. Jeruzalémě, židovských osadách, palestinských uprchlících, hranicích palestinského státu, bezpečnosti, vodě aj.) byla zahájena teprve na konferenci v Annapolisu na podzim roku 2007. O rok později palestinský prezident Mahmúd Abbás uvedl, že se s Izraelem nebyli schopni dohodnout na jedině

---

²⁷³ ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 February – 15 May 2003, s. 134.

²⁷⁴ After Arafat? Challenges and Propects [online], s. 3.

sporné otázce: „Propast mezi oběma stranami je příliš hluboká.“²⁷⁵ K překonání této „propasti“ je zapotřebí politické vůle přistoupit na kompromisní řešení. Kvartet by měl jakožto mediátor v tomto případě pomoci oběma stranám v hledání takového řešení například tím, že bude předkládat vlastní návrhy (*bridging proposals*).

---

²⁷⁵ The Middle East Quartet: A Progress Report [online].

Závěr

V září roku 2008 vydalo společně 21 humanitárních agentur a organizací pro lidská práva zprávu, která hodnotila pokrok v oblastech, jež označil sám Kvartet za rozhodující pro úspěch širšího mírového procesu.²⁷⁶ Její závěry nejsou pro diplomatickou koalici nijak příznivé. Navzdory dílčím úspěchům při reformě palestinských bezpečnostních složek, mobilizaci dárců, či v podpoře soukromého sektoru, v ostatních oblastech (tj. rozšiřování osad, implementace Dohody o pohybu a přístupu, humanitární krize v Gaze a pozvednutí palestinské ekonomiky) selhává.

Mezinárodní společenství je jednotné v názoru, že židovské osady a s nimi spojená infrastruktura ohrožují možnost vzniku palestinského státu. Kvartet však i přes svá četná prohlášení, ve kterých odsuzoval pokračující expanzi osad, nedokázal přimět izraelské představitele, aby dostáli svým závazkům plynoucím z cestovní mapy i mezinárodního práva. Po zahájení procesu z Annapolisu nejdramatičtěji vzrostla výstavba ve Východním Jeruzalémě. Počet tendrů na výstavbu nových bytových jednotek vzrostl ze 46 v roce 2007 na 1761 v roce 2008.²⁷⁷ Nástrojem expanze jsou mj. předsunutá stanoviště osad (*settlement outposts*). V současné době jejich počet činí 105. Ta, která byla postavena po vypuknutí druhé intifády, byl Izrael povinen podle cestovní mapy vyklidit. Izraelská vláda nechala odstranit pouze 2, přičemž několik dalších bylo postaveno jinde.²⁷⁸ Na okupovaných územích se nachází přes 120 židovských osad,²⁷⁹ v nichž žije více než 460 tisíc obyvatel (z toho 40% jen v prstenci osad obklopující Východní Jeruzalém).²⁸⁰

Nedaří se rovněž implementace klíčových bodů Dohody o pohybu a přístupu, na kterých závisí životaschopnost palestinské ekonomiky. Namísto toho se prohlubuje její závislost na zahraniční pomoci. Pásmo Gazy zůstává vnějšímu světu uzavřené.²⁸¹ Téměř

---

²⁷⁶ The Middle East Quartet: A Progress Report [online].

²⁷⁷ Více o expanzi osad viz např.: Israel is Eliminating the Green Line and Continuing to Build in the Isolated Settlements [online].

²⁷⁸ Palestine economic Prospects: Aid, Access and Reform. Economic Monitoring Report to the Ad Hoc Liaison Committee [online], s. 48.

²⁷⁹ Údaje o přesném počtu osad se liší. Organizace B'Tselem uvádí počet 121, Světová banka 123.

²⁸⁰ Údaj z konce roku 2007. (Palestine economic Prospects: Aid, Access and Reform. Economic Monitoring Report to the Ad Hoc Liaison Committee [online], s. 48).

²⁸¹ Pro více informací o implementaci dohody viz Report No. 87 : Implementation of the Agreement and Access and Update on Gaza Crossings (04 – 17 March 09) [online].

40% území Západního břehu je pro palestinské obyvatelstvo nepřístupné.²⁸² Počet omezení pohybu se od přijetí dohody v roce 2005 zvýšil na 632 (z původních 376)²⁸³

Humanitární krize v pásmu Gazy se po izraelské ofenzívě z přelomu roku ještě více prohloubila. Snahu o zlepšení situace komplikuje jeho pokračující blokáda i Hamás, jenž pásmo ovládá.

Ve vztahu k Hamásu zaujal Kvartet podle Roberta Malleye a Aarona D. Millera z *International Crisis Group* chybnou strategii.²⁸⁴ Tvrdošijné lpění na 3 podmínkách, izolace islamistů a naopak silná podpora Palestinské samosprávy na Západním břehu přispěla k hlubšímu rozdělení palestinské společnosti. Přijímání finanční podpory určené jen pro Západní břeh a mezinárodní jednání vylučující Gazu jistě významně podlomily i postavení Mahmúda Abbáse, který může být palestinským obyvatelstvem sotva vnímán jako prezident celého národa. Přístup klíčových mezinárodních hráčů popřel principy demokracie a i přes jistě dobrý úmysl posílit roli umírněného prezidenta Abbáse na úkor islamistů měl ve skutečnosti spíše opačný efekt.

Pokud chce Kvartet hrát při řešení izraelsko-palestinského konfliktu efektivní roli, měl by přehodnotit svůj dosavadní přístup. Namísto zásahů do vnitropalestinských záležitostí by se měl zaměřit na oblasti, které jsou pro splnění jeho cíle – vznik palestinského státu a ukončení konfliktu, rozhodující. Klíčem k opětovnému obnovení mírového procesu je v tuto chvíli především podpora palestinského smíření a jednoty. Nevyhnutelnost zapojení Hamásu si členové Kvartetu začínají pomalu uvědomovat.

Další vývoj bude rovněž záviset na vstřícnosti izraelské vlády. Širokou koalici sdružující politické strany s velmi odlišnými představami o míru s Palestinci vede opět Benjamin Netanjahu. Tato vláda se sice zavázala k pokračování mírového procesu, nikoliv však ke dvoustátnímu řešení konfliktu. Záležet bude v neposlední řadě i na tom, jak se k otázce míru na Blízkém východě postaví nová americká administrativa a jestli bude ochotná do něj investovat potřebný politický kapitál.

---

²⁸² Palestine economic Prospects: Aid, Access and Reform. Economic Monitoring Report to the Ad Hoc Liaison Committee [online], s. 47.

²⁸³ Report No. 87 : Implementation of the Agreement and Access and Update on Gaza Crossings (04 – 17 March 09) [online].

²⁸⁴ MALLEY, Robert, MILLER, Aaron David. 'West Bank First': It Won't Work [online].

Resumé

Cílem bakalářské práce „Peacemaking na Blízkém východě – Cestovní mapa pro mír“ bylo odpovědět na otázku, proč nedošlo k vytvoření palestinského státu a ukončení izraelsko-palestinského konfliktu, jak předpokládal plán cestovní mapy. Z rozboru dané problematiky vyplývá, že na vině je kombinace několika faktorů. Mezi nimi je samotný charakter cestovní mapy. Zásadní chybou tohoto dokumentu je absence přesných formulací, monitorovacího mechanismu a nástrojů, jakými by bylo zajištěno plnění v něm obsažených závazků. Dalším významným faktorem byl pouze omezený význam Kvartetu. Ten vyplýval především z izraelských výhrad vůči zapojení dalších mezinárodních hráčů do řešení konfliktu. Aby mohl mediátor plnit svou funkci, musí být přijatelný pro obě strany konfliktu. Tuto podmínku však Kvartet jako celek nesplňoval. Spojeným státům, které spíše než Kvartet poskytovaly stranám konfliktu své mediační služby, však chyběla politická vůle a ochota investovat do řešení konfliktu potřebný kapitál.

Situaci rovněž výrazně zkomplikoval vnitropalestinský konflikt, díky němuž již nelze považovat palestinská území za jednu teritoriální a politickou jednotku. Důležitým faktorem byla v neposlední řadě neschopnost obou stran konfliktu přijmout kompromisní řešení v otázkách konečného statusu.

Jestliže je nadále cílem Spojených států a celého diplomatického Kvartetu dvoustátní řešení izraelsko-palestinského konfliktu, měly by přehodnotit svůj dosavadní přístup a zaměřit se na oblasti, které jsou pro splnění tohoto cíle rozhodující.

Summary

The aim of the bachelor thesis “Peacemaking in the Middle East – the Road map for peace” was to answer the question why the proclaimed objectives of the road map have not yet been implemented. The reason is a combination of various factors. A character of the plan itself is among them. Fundamental mistake of the road map is the absence of clear formulations, monitoring mechanism and instruments of enforcement. Another significant factor is only limited role of the Quartet which results from Israeli reservations to involvement of any other international player. A mediator must be acceptable for both conflicting sides to be able to play its role. However, the Quartet has not met this condition. The United States have provided their mediation services to the parties rather than the Quartet but there has not been a political will to invest necessary capital for the solution.

Intra-Palestinian conflict also complicated the situation. Today nobody can regard the Palestinian territories as the one territorial and political unit. Last but not least important factor was inability of the parties to accept compromise solution of the final status questions.

If the two-state solution of the Israel- Palestinian conflict is still the objective for the United States and their partners from the diplomatic Quartet, they should revalue their strategy and focus on areas which are crucial for reaching this aim.

Seznam použité literatury

Monografie

- ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. 305 s. ISBN 80-903333-9-7.
- DEEB, Dennis J. II. *The Collapse of the Middle East Peace : The Rise & Fall of the Oslo Peace Accords*. Lincoln : iUniverse, Inc., 2003. 146 s. ISBN 0-595-29770-6.
- DOLPHIN, Ray. *The West Bank Wall : Unmaking Palestine*. London : Pluto Press, 2006. 228 s. ISBN 07453-2433-9.
- EMERSON, Michael, TOCCI, Nathalie. *The Rubic Cube of the Wider Middle East*. Brussels : Centre for European Policy Studies, 2003. 230 s. ISBN 92-9079-418-6.
- GELVIN, James L. *The Israel-Palestine Conflict : One Hundred Years of War*. Cambridge : Cambridge University Press, 2005. 294 s. ISBN 978-0-521-61804-5.
- GINSBERG, Roy H. *The European in International Politics : Baptism by Fire*. Lanham : Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2001. 256 s. ISBN 0-7425-0023-3.
- GOVRIN, Yosef. *Israeli-Soviet Relations, 1953-1967 : From Confrontation to Disruption*. London: Rutledge, 1998. 392 s. ISBN 0-7146-4872-8.
- HINDLSOVÁ, Lucie. *Dlouhá cesta k míru : (Bill Clinton a Blízký východ)*. Praha : Profesional Publishing, 2004. 159 s. ISBN 80-86419-72-X.
- JACOBY, Tami Amanda. *Bridging the Barrier : Israel Unilateral Disengagement*. Hampshire : Ashgate Publishing Ltd, 2007. 157 s. ISBN 978-0-7546-4969-4.
- KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East : Friend or Foe?* Westport : Praeger Security International General Interest-Cloth, 2006. 232 s. ISBN 0-275-99328-0.
- RABINOVICH, Itamar. *Waging Peace : Israel and the Arabs, 1948 – 2003*. Princeton N. J. : Princeton University Press, 2005. 344 s. ISBN 0-691-11982-1.
- REINHART, Tanya. *The Road Map to Nowhere : Israel/Palestine Since 2003*. London : Verso, 2006. 160 s. ISBN 978-1-84467-076-5.
- ROSS, Dennis. *The Missing Peace : The Inside Story of the Fight for the Middle East Peace*. New York : Farrar, Straus, and Giroux, 2005. 880 s. ISBN 978-0374529802.
- WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha : Portál, 2005. 206 s. ISBN 80-7178-390-0.
- WALLENSTEEN, Peter. *Understanding Conflict Resolution : War, Peace and the Global System*. London : Sege, 2007. 311 s. ISBN 978-1-4129-2859-5.

Sborníky

- *Peacemaking in international Conflict : Methods and Techniques*. Zartman, William I., Rasmussen, Lewis J. Washington : United States Institute of Peace Press, 1999. 412 s. ISBN 1-878379-60-7.
- *Escalation and Negotiation in International Conflict*. Zartman, William I., Faure, Guy O. Cambridge : Cambridge University Press, 2005. 334 s. ISBN 0-521-67261-9.

Příspěvky ve sborníku

- BERCOVITCH, Jacob. Mediation in International Conflict: Theory, Practice, and Developments. In ZARTMAN, William I., RASMUSSEN, Lewis J. *Peacemaking in international Conflict : Methods and Techniques*. Washington : United States Institute of Peace Press, 1999. ISBN 1-878379-60-7.

Články v periodiku

- ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 February-15 May 2003. *Journal of Palestine Studies*. Summer, 2003, Vol. 32, No. 4, s. 128-149. ISSN 1533-8614.
- ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 August-15 November 2004. *Journal of Palestine Studies*. Winter, 2005, Vol. 34, No. 2, s. 156-182. ISSN 1533-8614.
- The Road Map. *Journal of Palestine Studies*. Summer, 2003, Vol. 32, No. 4, s. 83-99. ISSN 1533-8614.
- ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2006. *Journal of Palestine Studies*. Fall, 2006, Vol. 36, No. 1, s. 114-147. ISSN 1533-8614.
- ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2007. *Journal of Palestine Studies*. Fall, 2007, Vol. 37, No. 1, s. 141-171. ISSN 1533-8614.
- ESPOSITO, Michele K. Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 May – 15 August 2008. *Journal of Palestine Studies*. Fall, 2008, Vol. 38, No. 1, s. 111-143. ISSN 1533-8614.
- Special Document File : The Annapolis Conference. *Journal of Palestine Studies*. Spring, 2008 Vol. 37, No. 3, s. 74-92. ISSN 1533-8614.
- The Sharon Unilateral Disengagement Plan. *Journal of Palestine Studies*. Summer, 2004, Vol. 33, No. 4, s. 85-107. ISSN 1533-8614.

Články v internetovém periodiku

- Averting Total Collapse. *Palestine-Israel Journal of Politics, Economics and Culture* [online]. 2003, Vol. 10, No. 2 [cit. 2009-04-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.pij.org/details.php?id=127>>.
- KHRESTIN, Igor, ELLIOTT, John. Russia and the Middle East. *The Middle East Quarterly* [online]. Winter 2007, Vol. 14, No. 1 [cit. 2009-04-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.meforum.org/1632/russia-and-the-middle-east>>.
- MENDEL, Daniel. Four-part Disharmony: The Quartet Maps Peace. *The Middle East Quarterly* [online]. Summer 2003, Vol. 10, No. 3 [cit. 2009-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.meforum.org/556/four-part-disharmony-the-quartet-maps-peace>>.

Internetové články a texty

- A Middle East Road Map to Where? Middle East Report No. 14 [online]. *International Crisis Group*, 2 May 2003 [cit. 2008-09-01]. 47 s. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400962_02052003.pdf>.
- After Arafat? Challenges and Propects. Middle East Briefing [online]. *International Crisis Group*, 23 December 2004 [cit. 2008-09-01]. 15 s. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/middle_east_north_africa/arab_israeli_conflict/041223_after_arafat_challenges_and_prospects_corrected.pdf>.
- After Gaza. Middle East Report No. 68 [online]. *International Crisis Group*, 2 August 2007 [cit. 2008-09-01]. 46 s. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/middle_east_north_africa/arab_israeli_conflict/68_after_gaza.pdf>.
- After Mecca : Engaging Hamas. Middle East Report No. 62 [online]. *International Crisis Group*, 28 February 2007 [cit. 2008-09-01]. 40 s. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/middle_east_north_africa/arab_israeli_conflict/62_after_mecca_engaging_hamas.pdf>.
- AVINERI, Shlomo. Israel-Russia Relations [online]. *Carnegie Endowment for International Peace*, April 2001 [cit. 2009-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=659>>.
- Ban 'apalled' by Gaza's Damage [online]. *BBC News*, January 20, 2009 [cit. 2009-04-25]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7839863.stm>.
- BARD, Mitchell. The United Nations and Israel [online]. *The Jewish Virtual Library*, January 12, 2009 [cit. 2009-03-12]. Dostupný z WWW: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/UN/israel_un.html>.

- BUREŠ, Jaroslav. Evropská unie a blízkovýchodní mírový proces [online]. *Europeum*, 24. listopad 2004 [cit. 2008-09-15]. Dostupný z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=751>.
- CHOPRA, Jarat. Third Party Monitoring in the Israeli-Palestinian Conflict [online]. *The International Spectator*, April 2003 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.jha.ac/articles/a151.pdf>>.
- CORDESMAN, Anthony S., WITTEMEN, Jason A. The US Role in the Arab-Israeli Peace Process [online]. *Center for Strategic and International Studies*, December 2004 [cit. 2008-09-18]. 37 s. Dostupný z WWW: <http://www.csis.org/media/csis/pubs/ai_usroleinpeace%5B1%5D.pdf>.
- Disengagement and After: Where Next for Sharon and the Likud? Middle East Report No. 36 [online]. *International Crisis Group*, 1 March 2005 [cit. 2008-09-01]. 25 s. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/middle_east_north_africa/arab_israeli_conflict/36_disengagement_and_after_where_next_for_sharon_and_the_likud.pdf>.
- ERLANGER, Steven. Middle East : ‘Quartet’ Envoy Stepping Down [online]. *The New York Times*, April 29, 2006 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9401E2D9103FF93AA15757C0A9609C8B63>>.
- European Platforms on Arab-Israeli Peace [online]. *Anti-Defamation League* [cit. 2009-04-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.adl.org/international/EU-4-PeacePlatforms.asp>>.
- HAAS, Amira. Palestinian Estimates : Fighting caused \$1,9 billion in damage to Gaza Strip [online]. *Haaretz.com*, January 20, 2009 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.haaretz.co.il/hasen/spages/1056951.html>>.
- HABERMAN, Clyde. Israel and Soviets Restore Full Relations [online]. *The New York Times*, October 19, 1991 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.nytimes.com/1991/10/19/world/israel-and-soviets-restore-full-relations.html>>.
- Israel accused of Gaza ‘genocide’ [online]. *Al Jazeera.net*, January 14, 2009 [cit. 2009-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://english.aljazeera.net/news/americas/2009/01/200911321467988347.html%20>>.
- Israel’s Road Map Reservations [online]. *Haaretz.com*, May 27, 2003 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=297230>>.
- ISSEROFF, Ami. Biography of Ariel Sharon [online]. *Mideastweb*, January 2005 [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.mideastweb.org/bio-sharon.htm>>.
- MAKOVSKY, David. Confidence Building After Annapolis [online]. *The Washington Institute for Near East Policy*. November 20, 2007 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.washingtoninstitute.org/templateC05.php?CID=2685>>.
- MAKOVSKY, David, SATLOFF, Robert. The Quartet Roadmap, Take Two: Still at Odds with Bush’s June 24 Speech [online]. *The Washington Institute for Near East Policy*. December 3,

- 2002 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.washingtoninstitute.org/templateC05.php?CID=2097>>.
- MALLEY, Robert, MILLER, Aaron David. 'West Bank First': It Won't Work [online]. *International Crisis Group*. June 19, 2007 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=4908>>.
  - MORRO, Paul. International Reaction to the Palestinian Unity Government [online]. *Congressional Research Service*, 9 May 2007 [cit. 2009-04-25]. 6 s. Dostupný z WWW: <<http://ftp.fas.org/sgp/crs/mideast/RS22659.pdf>>.
  - ORI, Nir. Allies Balk at Role in Implementing Sharon-Bush Plan [online]. *Forward*, April 23, 2004 [cit. 2009-04-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.forward.com/articles/5519/>>.
  - Palestinian Parliamentary Elections 2006 [online]. *GlobalSecurity* [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.globalsecurity.org/military/world/palestine/pa-elections2006.htm>>.
  - Reaction : Israeli Attacks on Gaza [online]. *Reuters*, December 27, 2008 [cit. 2009-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.reuters.com/article/worldNews/idUSTRE4BQ11920081227>>
  - SATLOFF, Robert. The Road Not to Be Taken : Assessing the Quartet Roadmap for Israeli-Palestinian Peacemaking [online]. *The Washington Institute for Near East Policy*. October 23, 2002 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.washingtoninstitute.org/templateC05.php?CID=2093>>.
  - Sharon's Plan : World Reaction [online]. *BBC News*. April 16, 2004 [cit. 2009-04-17]. Dostupný z WWW: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3633509.stm>.
  - SHARP, Jeremy M. U.S. Foreign Aid to Israel [online]. *Congressional Research Service*, 2 January 2008 [cit. 2009-04-25]. 24 s. Dostupný z WWW: <<http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33222.pdf>>.
  - SMOOHA, Shahar. All the Dreams we had are now gone [online]. *Haaretz.com*, July 21, 2007 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.haaretz.com/hasen/pages/884018.html>>.
  - STEINBERG, Gerald M. The Quartet, the Road Map, and the Future of Iraq: A Realistic Assessment [online]. *Jerusalem Center for Public Affairs*, December, 2002 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.ciaonet.org/pbei-2/jcpa/gem06.html>> (nutná registrace)
  - STEPANOVA, Ekaterina. Russia's Middle East Policy : Old divisions or New? [online]. *Center for Strategic and International Studies*, December 2006 [cit. 2008-09-01]. Dostupný z WWW: <http://www.csis.org/media/csis/pubs/pm_0429.pdf>.
  - The Israeli-Palestinian Conflict : Annapolis and After. Middle East Briefing No. 22 [online]. *International Crisis Group*, 20 November 2007 [cit. 2008-09-01]. 20 s. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/middle_east_north_africa/arab_israeli_conflict/b22_the_israeli_palestinian_conflict_annapolis_and_after.pdf>.
  - The Meanings of Palestinian Reform. Middle East Briefing [online]. *International Crisis Group*, 12 November 2002 [cit. 2008-09-01]. 20 s. Dostupný z WWW: <http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400815_12112002.pdf>.

- TOENSING, Chris. A Simulacrum of Internationalization [online]. *The Middle East Research and Information Project*, April 19, 2004 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <http://www.merip.org/newspaper_opeds/oped041907.html>.
- UN Human Rights Council condemns Israel over Gaza [online]. *Haaretz.com*, January 12, 2009 [cit. 2009-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.haaretz.com/hasen/spages/1054843.html>>.
- WEIR, Fred. Russia's Hamas Gambit [online]. *The Christian Science Monitor*, February 21, 2006 [cit. 2009-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.csmonitor.com/2006/0221/p06s01-woeu.html>>.
- Why did the United States immediately recognize the State of Israel? [online]. *Palestine Facts* [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <http://www.palestinefacts.org/pf_independence_recognition_us.php>.
- ZANNOTI, Jim. U.S. Foreign Aid to the Palestinians [online]. *Congressional Research Service*, 20 February 2009 [cit. 2009-04-01]. 10 s. Dostupný z WWW: <<http://fas.org/sgp/crs/mideast/RS22967.pdf>>
- ZUNES, Stephen. Congressional Legislation Aimed at Isolating Hamas is Likely to Backfire [online]. *Foreign Policy in Focus*, June 14, 2006 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.fpif.org/fpiftxt/3318>>.

Internetové dokumenty

- A Performance-Based Roadmap to a Permanent Two-State Solution to the Israeli-Palestinian Conflict [online]. *United Nations* [cit. 2008-09-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.un.org/media/main/roadmap122002.html>>.
- Agreed Documents on Movement and Access from and to Gaza [online]. *Israel Ministry of Foreign Affairs*, 2005 [cit. 2008-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace+Process/Reference+Documents/Agreed+documents+on+movement+and+access+from+and+to+Gaza+15-Nov-2005.htm>>.
- Agreement on the Gaza Strip and the Jericho Area (May 4, 1994) [online]. *Jewish Virtual Library* [cit. 2008-12-3]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/gazajer.html>>.
- Charter of the United Nations [online]. *United Nations* [2008-12-3]. Dostupný z WWW: <<http://www.un.org/aboutun/charter/index.shtml>>.
- Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements (September 13, 1993) [online]. *Jewish Virtual Library* [cit. 2008-12-3]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/dop.html>>.
- Excerpts of the Palestinian Anti-Terrorism Act as Agreed to or Passed by the Senate (June 23, 2006) [online]. *Jewish Virtual Library* [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/s2370a.html>>.

- Fourth Meeting of the Association Council EU – Israel (Brussels, 17-18 November 2003): Declaration of the European Union [online]. *United Nations*, 2003 [cit. 2009-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/2ee9468747556b2d85256cf60060d2a6/882be19b29c5b4a785256de20057fe73!OpenDocument>>.
- Harold H. Saunders : U.S. Foreign Policy and Peace in the Middle East (November 12, 1975) [online]. *Mideastweb* [cit. 2009-02-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.mideastweb.org/saunders.htm>>.
- House Denounces UN Misuse of International Court On Security Fence (July 15, 2004) [online]. *Jewish Virtual Library* [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/US-Israel/hres713.html>>.
- Israel-PLO Recognition (September 9, 1993) [online]. *Jewish Virtual Library* [cit. 2008-12-3]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/recogn.html>>.
- Israel is Eliminating the Green Line and Continuing to Build in the Isolated Settlements [online]. *Peace Now*, 2008 [cit. 2009-04-15]. Dostupný z WWW: <http://www.peacenow.org.il/data/SIP_STORAGE/files/5/3775.pdf>.
- Israeli-Palestinian Interim Agreement (“Oslo 2”) [online]. *Jewish Virtual Library* [cit. 2008-12-3]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/interimtoc.html>>.
- Letter dated 10 April 2002 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council [online]. *United Nations Security Council*, 2002 [cit. 2009-02-17]. Dostupný z WWW: <<http://domino.un.org/unispal.nsf/fdc5376a7a0587a4852570d000708f4b/bfb3858c623f4a8085256b98004da30d!OpenDocument>>.
- Letter dated 6 October 2003 from the Secretary –General addressed to the President of the Security Council [online]. *United Nations Security Council*, 2003 [cit. 2009-02-17]. Dostupný z WWW: <<http://domino.un.org/unispal.nsf/fdc5376a7a0587a4852570d000708f4b/62cde4faafd37ca185256dc00054fa45!OpenDocument>>.
- Letter dated 19 May 2004 from the Secretary-General addresses to the President of the Security Council [online]. *United Nations Security Council*, 2004 [cit. 2009-02-17]. Dostupný z WWW: <<http://domino.un.org/unispal.nsf/fdc5376a7a0587a4852570d000708f4b/e60880c4416cbf0d85256ea0005264ba!OpenDocument>>.
- Palestine economic Prospects: Aid, Access and Reform. Economic Monitoring Report to the Ad Hoc Liaison Committee [online]. *The World Bank*, 2008 [cit. 2009-03-20]. 62 s. Dostupný z WWW: <<http://siteresources.worldbank.org/INTWESTBANKGAZA/Resources/AHLCSept15.08.pdf>>.
- President Bush’s Speech Calling for New Palestinian Leadership [online]. *Council on Foreign Relations* [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <http://www.cfr.org/publication/15068/president_bushs_speech_calling_for_new_palestinian_le

[adership_june_2002.html?breadcrumb=%2Fbios%2F11324%2Fgeorge_w_bush%3Fpage%3D4](#)
>.

- Prologed Crisis in the Occupied Palestinian Territory: Recent Socio-Economic Impacts [online]. *UNRWA*, 2006 [cit. 2009-03-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.un.org/unrwa/publications/pubs07/RecentScEcImpacts.pdf>>.
- Quartet Statement on Upcoming Palestinian Elections (December 28, 2005) [online]. *United Nations* [cit. 2009-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://unispal.un.org/unispal.nsf/fdc5376a7a0587a4852570d000708f4b/b4b69a9ac0a2a35e852570eb00620be7!OpenDocument>>.
- Report No. 87 : Implementation of the Agreement and Access and Update on Gaza Crossings (04 – 17 March 09) [online]. *United Nations*, 2009 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_access_movemnet_reportno87_english.pdf>.
- Security Council Calls for Immediate, Durable, Fully Respected Ceasefire in Gaza Leading to Full Withdrawal of Israeli Forces. *United Nations Security Council* [online]. *United Nations Security Council*, 2009 [cit. 2009-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.un.org/News/Press/docs/2009/sc9567.doc.htm>>.
- Security Council Resolution No. 224 [online]. *United Nations Security Council*, 1967 [cit. 2008-12-03]. Dostupný z WWW: <<http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/240/94/IMG/NR024094.pdf?OpenElement>>.
- Security Council Resolution No. 338 [online]. *United Nations Security Council*, 1973 [cit. 2008-12-03]. Dostupný z WWW: <<http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/288/65/IMG/NR028864.pdf?OpenElement>>.
- Soviet Proposal for a Middle East Settlement and the Geneva Peace Conference- 7 October 1976 [online]. *Israel Ministry of Foreign Affairs* [cit. 2009-04-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.mfa.gov.il/MFA/Foreign%20Relations/Israels%20Foreign%20Relations%20since%201947/1974-1977/176%20Soviet%20Proposal%20for%20a%20Middle%20East%20settlement%20a>>.
- Statement by Middle East Quartet (January 30, 2006) [online]. *United Nations Secretary General* [cit. 2009-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://domino.un.org/unispal.nsf/fdc5376a7a0587a4852570d000708f4b/354568cce5e38e5585257106007a0834!OpenDocument>>.
- Statement by Middle East Quartet (February 2, 2007) [online]. *United Nations Secretary General* [cit. 2009-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://domino.un.org/unispal.nsf/fdc5376a7a0587a4852570d000708f4b/ad711aa9f5aa9d26852572760075ec19!OpenDocument>>.
- Statement of the Middle East Quartet (June 16, 2007) [online]. *United Nations Secretary General* [cit. 2009-02-03]. Dostupný z WWW:

<<http://domino.un.org/unispal.nsf/fdc5376a7a0587a4852570d000708f4b/571fc39317b770fc852572fe004c28bc!OpenDocument>>.

- Testimony of James D. Wolfensohn, Quartet Special Envoy for Disengagement, to the Foreign Relations Committee United States Senate [online]. *GlobalSecurity*, March 15, 2006 [cit. 2009-02-03]. Dostupný z WWW: <http://www.globalsecurity.org/military/library/congress/2006_hr/060315-wolfensohn.pdf>.
- The Hebron Protocol [online]. *Jewish Virtual Library* [cit. 2009-01-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/hebtoc.html>>.
- The Mitchell Report (May 4, 2001) [online]. *Jewish Virtual Library* [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/Mitchellrep.html>>.
- The Middle East Quartet: A Progress Report [online]. *Oxfam International*, 2008 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/middle-east-quartet-progress-report-25-sept08.pdf>>.
- The Tenet Plan (June 13, 2001) [online]. *Mideastweb* [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mideastweb.org/tenet.htm>>.
- The Quartet Statement (July 16, 2002) [online]. *United Nations Secretary General* [cit. 2009-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://domino.un.org/unispal.NSF/fdc5376a7a0587a4852570d000708f4b/7357e8b8ad3c711c8525737e0074da6e!OpenDocument>>.
- The Question of the Palestine and the United Nations [online]. *United Nations*, 2008 [cit. 2009-04-15]. 117 s. Dostupný z WWW: <<http://domino.un.org/pdfs/DPI2499.pdf>>.
- The Wye River Memorandum [online]. *Jewish Virtual Library* [cit. 2009-01-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/wyetoc.html>>.
- Venice Declaration (June 13, 1980) [online]. *Knesset* [cit. 2009-01-03]. Dostupný z WWW: <http://www.knesset.gov.il/process/docs/venice_eng.htm>.

Webové stránky

- *BBC news* [online]. 2008 [cit. 2009-05-02]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/>>.
- *B'tselem* [online]. 2008 [cit. 2009-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.btselem.org/english/>>.
- *BusinessInfo.cz* [online]. 2009 [cit. 2009-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://businessinfo.cz/cz/>>.
- *Central Bureau of Statistics* [online]. [cit. 2009-04-03]. Dostupný z WWW: <http://www.cbs.gov.il/reader/?Mival=cw_usr_view_Folder&ID=141>.
- *CIA : The 2008 World Factbook* [online]. 2009 [cit. 2009-04-04]. Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>>.
- *EurActiv* [online]. 2009 [cit. 2009-03-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.com/en>>.

- *European Commission* [online]. 2009 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/index_en.htm>.
- *Federal State Statistics Service* [online]. 2009 [cit. 2009-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.gks.ru/wps/portal/english>>.
- *Israel Ministry of Foreign Affairs* [online]. 2008 [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mfa.gov.il/MFA>>.
- *Palestinian Center for Policy and Survey Research* [online]. 2009 [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.pcpsr.org/>>.
- *Peace Now* [<http://www.gks.ru/wps/portal/english> <<http://www.peacenow.org.il/>>].
- *U.S. Census Bureau* [online]. 2009 [cit. 2009-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.census.gov/>>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Plán OSN na rozdělení Palestiny, 1947 (mapa).....	99
Příloha č. 2: Hranice příměří, 1949 (mapa).....	99
Příloha č. 3: Stav po šestidenní válce, 1967 (mapa).....	100
Příloha č. 4: Palestinská území po dohodách z Oslo (mapa).....	101
Příloha č. 5: Trasa izraelské separační bariéry (mapa).....	102
Příloha č. 6: Pásmo Gazy (mapa)	103
Příloha č. 7: Počet teroristických útoků a jejich obětí v Izraeli po přijetí Deklarace principů (graf).....	104
Příloha č. 8: Počet sebevražedných útoků a jejich obětí v Izraeli od začátku 2. intifády (graf).....	104
Příloha č. 9: Počet vystřelených raket z pásma Gazy na Izrael v roce 2008 (graf).....	105
Příloha č. 10: Podpora Fatahu a Hamásu mezi Palestinci podle průzkumů veřejného mínění v letech 1994 – 2000 (graf)	105
Příloha č. 11: Podpora Fatahu a Hamásu mezi Palestinci podle průzkumů veřejného mínění v letech 2003 – 2008 (graf)	106
Příloha č. 12: Obchodní výměna mezi jednotlivými členy Kvartetu a Izraelem (tabulka).....	106

Přílohy

Příloha č. 1: Plán OSN na rozdělení Palestiny, 1947 (mapa)

Plán OSN rozděloval Palestinu a dva státy – židovský (běžová barva) a arabský (šedá). Jeruzalém měl zůstat pro svá náboženská specifika pod mezinárodní správou. Zdroj: Israel Ministry of Foreign Affairs [online].

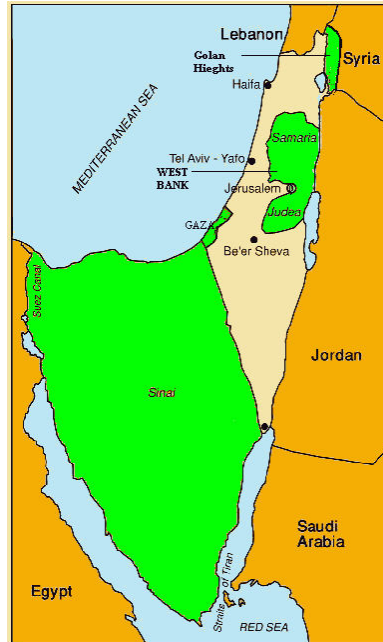
Příloha č. 2: Hranice příměří, 1949 (mapa)

Po první izraelsko-arabské válce si území, jež mělo připadnout palestinskému státu, mezi sebou rozdělily Egypt (Gaza), Jordánsko (Západní břeh Jordánu) a Izrael (Severní Galilea, Negev). Zdroj: Jewish Virtual Library [online].

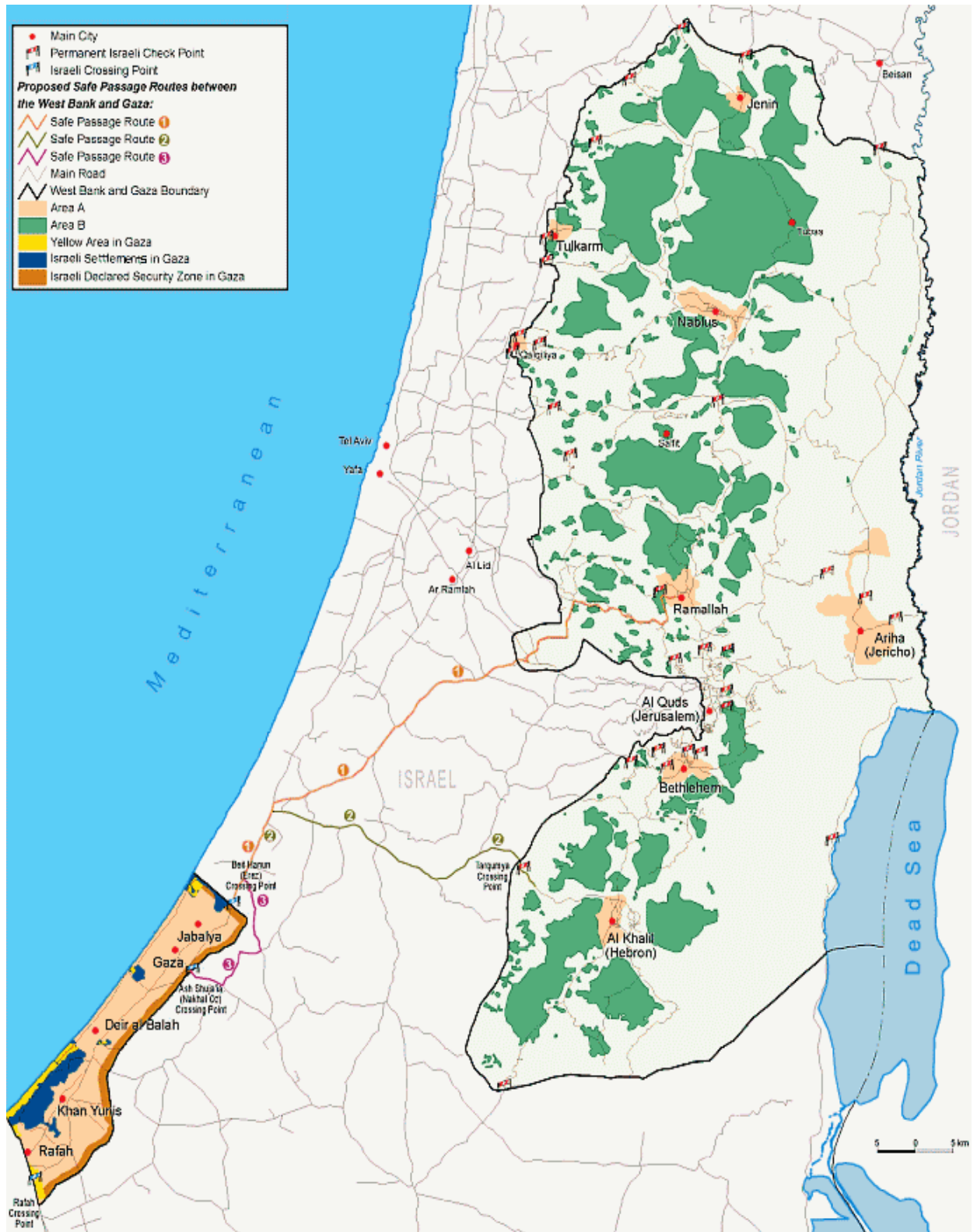
Příloha č. 3: Stav po šestidenní válce, 1967 (mapa)

Izrael dosáhl během 6 dní ohromujícího vojenského vítězství, když dobyl Východní Jeruzalém, Západní břeh, pásmo Gazy, Golanské výšiny a Sinajský poloostrov (zeleně vyznačená území) Zdroj: Mideastweb [online].

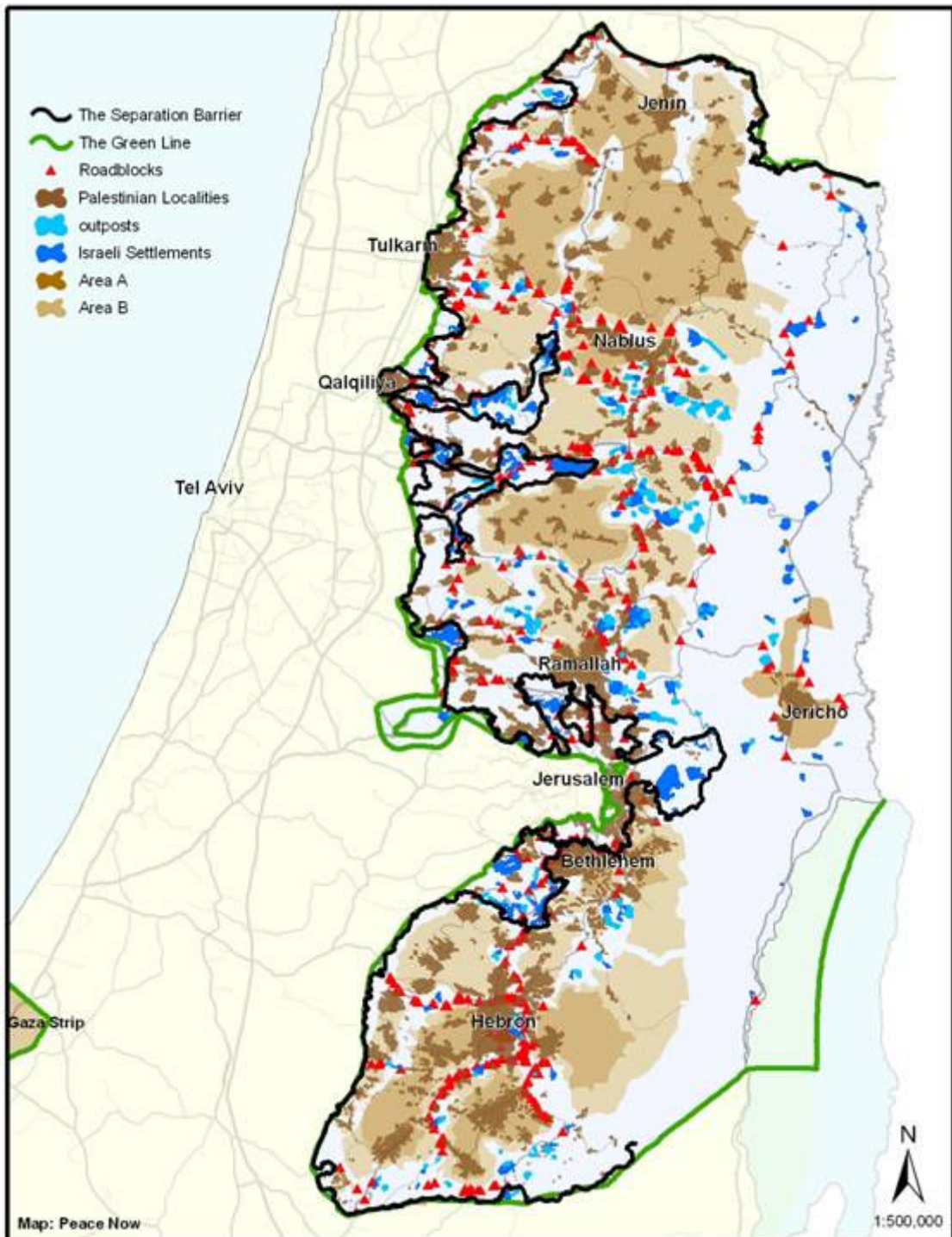
Příloha č. 4: Palestinská území po dohodách z Oslo (mapa)

Růžová barva značí území spadající pod plnou palestinskou správu (zóna A), zelená pod kombinovanou správu (zóna B) a bílá označuje území pod plnou kontrolou Izraele (zóna C). Zdroj: Middeastweb [online].

Příloha č. 5: Trasa izraelské separační bariéry (mapa)

Tato mapa ukazuje trasu izraelské bezpečnostní bariéry schválenou v roce 2005 (černá barva), která místy zasahuje hluboko na palestinská území. V současné době je postaveno kolem 60% bezpečnostního plotu. Tmavě modrou barvou jsou vyznačeny židovské osady, světlejší barvou jejich předsunutá stanoviště. Zdroj: Peacenow [online].

Příloha č. 6: Pásmo Gazy (mapa)

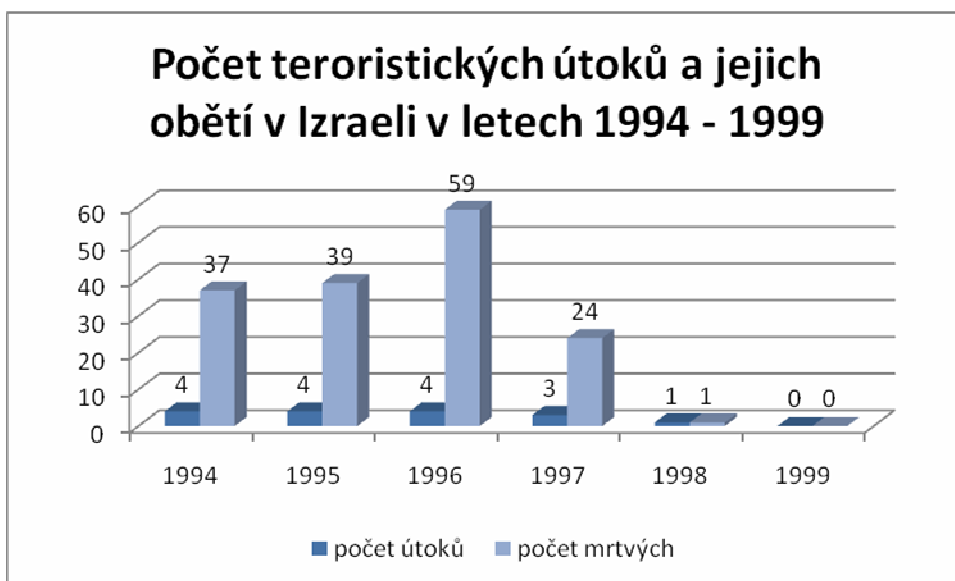
Na této mapě jsou vyznačeny hraniční přechody (Rafáh, Kerem Šalom, Súfa, Karni a Erec), a uprchlické tábory. Zdroj: BBC news [online].

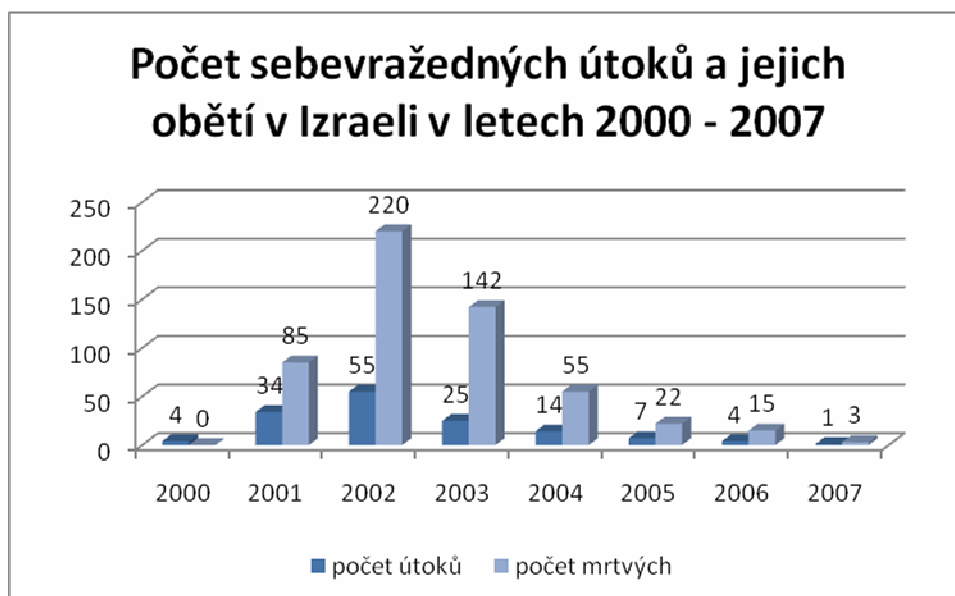
Příloha č. 7: Počet teroristických útoků a jejich obětí v Izraeli po přijetí Deklarace principů (graf)

Zdroj: Israel Ministry of Foreign Affairs [online].

Příloha č. 8: Počet sebevražedných útoků a jejich obětí v Izraeli od začátku 2. intifády (graf)

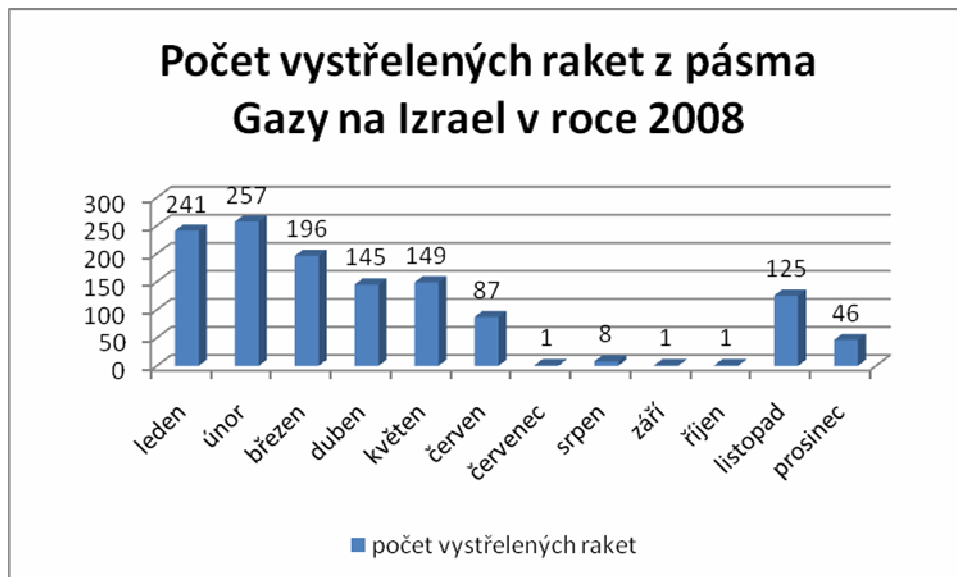
Zdroj: Israel Ministry of Foreign Affairs [online].

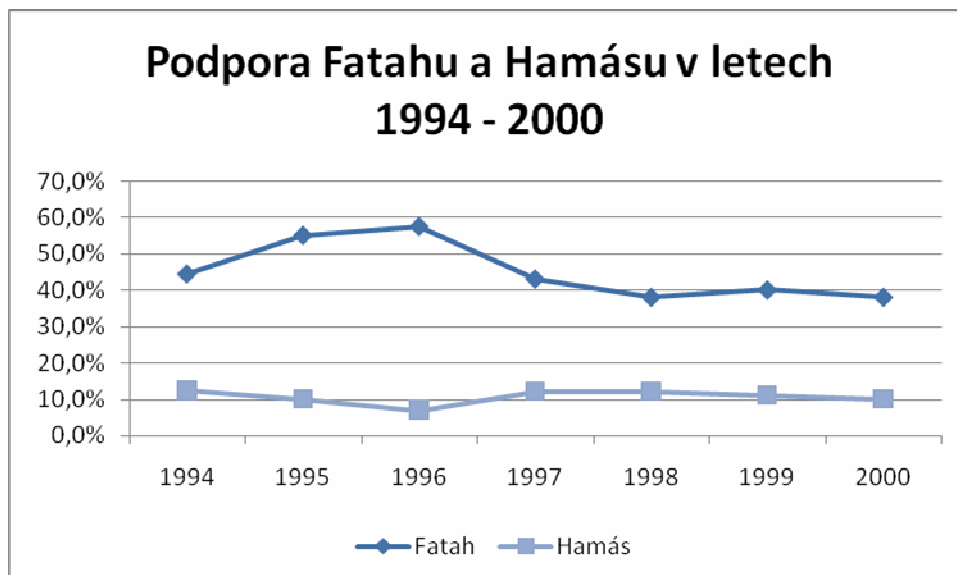
Příloha č. 9: Počet vystřelených raket z pásma Gazy na Izrael v roce 2008 (graf)

Počet vystřelených raket na Izrael se od června výrazně snížil díky šestiměsíčnímu příměří mezi Izraelem a Hamásem. Zdroj: Jewish Virtual Library [online].

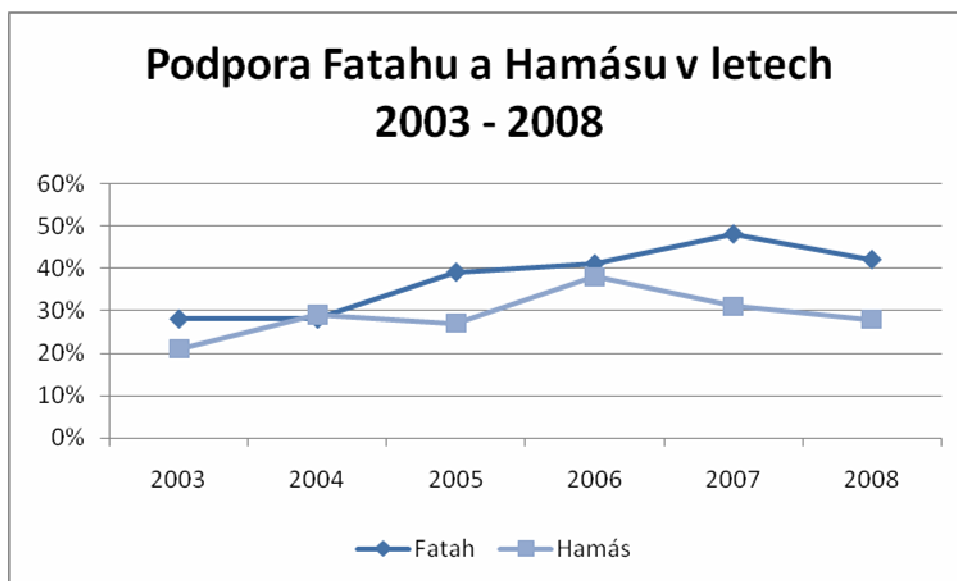
Příloha č. 10: Podpora Fatahu a Hamásu mezi Palestinci podle průzkumů veřejného mínění v letech 1994 – 2000 (graf)

Zdroj: Palestinian Center for Policy and Survey Research [online].

Příloha č. 11: Podpora Fatahu a Hamásu mezi Palestinci podle průzkumů veřejného mínění v letech 2003 – 2008 (graf)

Zdroj: Palestinian Center for Policy and Survey Research

Příloha č. 12: Obchodní výměna mezi jednotlivými členy Kvartetu a Izraelem (tabulka)

Zdroj: European Commission [online]; Federal State Statistics Service [online]; U.S. Census Bureau [online].

		2000			2007		
		objem	podíl	pořadí	objem	podíl	pořadí
USA	Vývoz	11,7	37,3%	1.	18,0	33,5%	1.
	Dovoz	6,6	18,5%	2.	7,8	13,9%	2.
EU	Vývoz	9,2	29,3%	2.	16,0	29,6%	2.
	Dovoz	15,8	44,2%	1.	20,7	36,5%	1.
Rusko	Vývoz	0,1	0,3%	27.	0,6	1,1%	18.
	Dovoz	1,1	3,1%	16.	1,4	2,5%	16.

miliardy USD